

A C T A

České biskupské konference

Ročník 2015

Číslo **10**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE
PRAHA 2015
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

Použité značky a zkratky	3
--------------------------------	---

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Apoštolský list všem zasvěceným osobám u příležitosti Roku zasvěceného života.....	8
2. Poselství k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2015	21
3. Poselství k CI. Světovému dni migrantů a uprchlíků 18. ledna 2015.....	31
4. List Svatého otce týkající se Papežské komise pro ochranu nezletilých.....	35
5. Poselství k XXIII. Světovému dni nemocných 11. února 2015 ...	37
6. Poselství k postní době 2015.....	41
7. Poselství k XXX. Světovému dni mládeže 2015	46
8. Poselství k LII. Světovému dni modliteb za duchovní povolání 11. května 2015	53
9. Poselství ke XLIX. Světovému dni sdělovacích prostředků 17. května 2015	57
10. Poselství k Světovému dni misí 2015	62

II. DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU Vatikánu, Kongregací a Papežských rad

1. Dekret pro získání daru odpustků u příležitosti Roku zasvěceného života.....	68
---	----

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. Willem J. kard. Eijk: Křesťanská antropologie a genderová teorie	72
2. Péter kard. Erdő: Nespravedlivé zákony a náboženská svoboda.....	94

3. Společný pastýřský list českých a moravských biskupů k důležitosti katecheze	104
4. Společný pastýřský list českých a moravských biskupů k NEK.....	106
5. Prohlášení předsedy a místopředsedy ČBK k současné situaci migrantů.....	108
6. Společná směrnice ČBK a KVŘP v ČR pro postup v případech trestných činů pohlavního zneužití osoby mladší 18 let duchovním či laikem v rámci činnosti církve	110
7. Poselství z plenárního shromáždění Rady Evropských biskupských konferencí.....	123
8. Modlitby za mrtvé narozené děti a pastorační přístup k jejich rodinám.....	126
9. Svaté přijímání a bezlepková dieta	128

IV. SVATÝ ROK MILOSRDENSTVÍ

1. Bula, kterou papež František vyhlásil mimořádný Svatý rok milosrdenství	140
2. Modlitba papeže Františka pro Svatý rok milosrdenství.....	162
3. Prezentace Svatého roku milosrdenství.....	164
4. Logo Svatého roku milosrdenství.....	169
5. Kalendář Svatého roku milosrdenství	170
6. List papeže Františka předsedovi Papežské rady pro novou evangelizaci	175
7. Hymnus pro Svatý rok milosrdenství.....	178

Použité značky a zkratky

- AAS *Acta Apostolicae Sedis*
- CIC *Kodex kanonického práva (Codex Iuris Canonici)*.
Praha: Zvon, 1994
- ČBK Česká biskupská konference
- CIV BENEDIKT XVI. Encyklika o integrálním lidském rozvoji
v lásce a v pravdě *Caritas in veritate* (29. června 2009).
Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009
- DCE BENEDIKT XVI. Encyklika o křesťanské lásce *Deus caritas est*
(25. prosince 2005). Praha: Paulínky-ČBK, 2006
- DH II. Vatikánský koncil. Deklarace o náboženské svobodě
Dignitatis humanae (7. prosince 1965).
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995
- DV II. Vatikánský koncil. Věroučná konstituce o Božím zjevení
Dei verbum (18. listopadu 1965).
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995
- ERC Ekumenická rada církví
- GE II. Vatikánský koncil. Deklarace o křesťanské výchově
Gravissimum educationis (28. října 1965).
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995
- GS II. Vatikánský koncil. Pastorální konstituce o církvi
v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965).
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995
- ChD II. Vatikánský koncil. Dekret o pastýřské službě biskupů
v církvi *Christus Dominus* (28. října 1965).
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995
- KKC *Katechismus katolické církve*.
Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001

- KSNC PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRÁVEDLNOST A MÍR. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007
- LG II. Vatikánský koncil. Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- OR *L'Osservatore Romano*
- PDV JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992). Praha: Zvon, 1993
- PL *Patrologia latina* (J. P. Migne)
- PO II. Vatikánský koncil. Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (7. prosince 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- RM JAN PAVEL II. Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio* (7. prosince 1990). Praha: Zvon, 1994
- SC II. Vatikánský koncil. Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (4. prosince 1963). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- SpS BENEDIKT XVI. Encyklika o křesťanské naději *Spe salvi* (30. listopadu 2007). Praha: Paulínky-ČBK, 2008

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. APOŠTOLSKÝ LIST SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA VŠEM ZASVĚCENÝM OSOBÁM U PŘÍLEŽITOSTI ROKU ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA

Drahé zasvěcené a drazí zasvěcení,

píši vám jako Petrův nástupce, kterému Pán Ježíš svěřil úkol utvrzovat ve víře své bratry (srov. *Lk 22,32*), a píši vám jako váš bratr, zasvěcený Bohu jako vy.

Společně děkujeme Otci, který nás povolal, abychom následovali Ježíše v plném přilnutí k jeho evangeliu a ve službě církvi, a vlil do našich srdcí Ducha Svatého, který nám dává radost a pomáhá nám vydávat celému světu svědectví o jeho lásce a milosrdenství.

Na základě ohlasů od mnohých z vás i od Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, u příležitosti 50. výročí vydání dogmatické konstituce *Lumen gentium* o církvi, která v 6. kapitole mluví o řeholnicích, stejně jako Dekretu *Perfectae caritatis* o obnově řeholního života, rozhodl jsem se vyhlásit Rok zasvěceného života. Začne 30. listopadu letošního roku, o první adventní neděli, a skončí 2. února 2016, na svátek Uvedení Páně do chrámu.

Po vyslechnutí Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života jsem určil pro tento rok stejné tři cíle, které svatý Jan Pavel II. předložil církvi na počátku třetího tisíciletí. Jistým způsobem se nechal inspirovat tím, co naznačil už v exhortaci *Vita consecrata*: „Nejen že si máte připomínat svou slavnou minulost, ale musíte si také uvědomit, že je vašim úkolem vytvářet nové slavné dějiny! Pohleďte do budoucnosti, kam vás Duch sv. vysílá, aby skrze vás učinil podivuhodné věci“(č. 110).

I. Cíle pro Rok zasvěceného života

1. Prvním cílem je *dívat se na minulost s vděčností*. Každý náš institut má bohaté charismatické dějiny. Při jeho vzniku je přítomné

působení Boha, který ve svém Duchu povolává některé lidi, aby blíže následovali Krista, převáděli evangelium do určité formy života, očima víry četli znamení doby a kreativně odpovídali na potřeby církve. Zkušenost začátků pak rostla a rozvíjela se zapojením dalších členů v nových zeměpisných a kulturních oblastech zrozením nových způsobů pro uskutečňování charismatu, nových iniciativ a vyjádřením apoštolské lásky. Je to jako semeno, ze kterého se stane strom s rozprájecími se větvemi.

V Roce zasvěceného života bude vhodné, když si každá charismatická rodina připomene své začátky a svůj dějinný vývoj a bude děkovat Bohu za to, že nabídl církvi tak mnoho darů, jež ji zkrášlují a činí připravenou konat každé dobré dílo (srov. *Lumen gentium* 12).

Je nutné vyprávět vlastní historii, abychom oživovali svou identitu, posilovali jednotu rodiny a smysl pro spolupatričnost jejích členů. Nejde o to, že se máme věnovat archeologii nebo pěstovat zbytečné nostalgie, ale spíše se máme znovu vrátit k cestám, po nichž kráčely minulé generace, a objevit v nich inspirující jiskru, ideály, projekty a hodnoty, které byly jejich hybnou silou, počínaje zakladateli a zakladatelkami, jakož i prvními komunitami.

Tímto způsobem si členové institutu mohou uvědomit, jak se charisma žilo v minulosti, jakou tvůrčí sílu ze sebe vydalo, jakým potíží muselo čelit a jak je dokázalo překonávat. Lze přitom objevit i nesrovnalosti, plody lidské slabosti, někdy snad i zapomenutí na některé podstatné aspekty charismatu. Ze všeho se lze poučit a může se to stát výzvou ke konverzi. Vyprávět své dějiny znamená vzdávat Bohu chválu a děkovat mu za všechny jeho dary.

Děkujeme Bohu zvlášť za posledních 50 let, které následovaly po Druhém vatikánském koncilu; ten byl pro celou církev opravdovým vanutím Ducha Svatého. Díky němu prošel zasvěcený život plodnou cestou obnovy, která byla – se svými jasnými i temnými stránkami – dobou milosti, poznamenanou přítomností Ducha Svatého.

Ať se Rok zasvěceného života stane také příležitostí pokorně a současně s velkou důvěrou v Boha Lásku (srov. 1 Jan 4,8) vyznat svou křehkost a prožívat ji jako zkušenost milosrdné lásky našeho Pána; ať se stane příležitostí silně „křičet“ do světa a s radostí svědčit o svatosti a vitalitě velké části těch, kteří byli povoláni následovat Krista formou zasvěceného života.

2. Kromě toho nás Rok zasvěceného života zve k *nadšenému prožívání přítomnosti*. Vděčnost za minulost nás pobízí, abychom pozorně naslouchali tomu, co dnes Duch říká církvi, a mohly tak stále hlouběji uskutečňovat zakládající prvky našeho zasvěceného života.

Od počátků prvního mnišství až po současná „nová společenství“ vznikla každá forma zasvěceného života díky povolání Ducha následovat Krista, jak nás učí evangelium (srov. *Perfectae caritatis* 2). Pro zakladatele a zakladatelky bylo evangelium absolutním pravidlem; každé jiné pravidlo chtělo být pouze projevem evangelia a prostředkem, jak ho žít v plnosti. Jejich ideálem byl Kristus, úplné ztotožnění se s ním, až mohli říct se svatým Pavlem: „Pro mě život je Kristus“ (*Fil* 1,21); sliby měly smysl pouze proto, že jejich prostřednictvím mohli uskutečňovat tuto svoji vášnivou lásku.

V Roce zasvěceného života jsme povoláni odpovědět si na otázku, zda a jak se necháme také my oslovit evangeliem; zda je evangelium skutečně „vademecum“ pro náš každodenní život a pro rozhodnutí, která máme udělat. Evangelium je náročné a žádá, abychom ho žili radikálně a upřímně. Nestačí ho jen číst (i když čtení a studium jsou velmi důležité), nestačí ho jen meditovat (i to děláme s radostí každý den). Ježíš od nás žádá, abychom ho uskutečňovali, abychom žili jeho slova.

Musíme si rovněž položit otázku, zda je Ježíš skutečně naší první a jedinou láskou, jak jsme si to předsevzali, když jsme skládali naše řeholní sliby. Pouze pokud tomu tak je, můžeme a musíme milovat v pravdě a milosrdenství každého člověka, kterého potkáme na své cestě, protože od Ježíše se naučíme, co je to láska a jak milovat: budeme totiž umět milovat, protože budeme mít jeho srdce.

Naši zakladatelé a zakladatelky vnímali v sobě soucit a milosrdenství, které cítil Ježíš, když viděl zástupy jako rozptýlené ovce bez pastýře. Jako Ježíš, který byl vedený a poháněný tímto soucitem, uměl oslovit svým slovem, uzdravoval nemocné, daroval chléb, aby druhé nasýtil, obětoval svůj vlastní život, podobně i naši zakladatelé se těmi nejrozmanitějšími způsoby dávali do služeb lidstva, ke kterému je Duch Svatý posílal: byla to přímluva, hlásání evangelia, katecheze, vyučování, služba chudým, nemocným... Fantazie lásky neznala hranic a uměla vytvářet nespočetné cesty, aby bylo možné přinášet vanutí evangelia do kultur i do nejrozumnějších společenských prostředí.

Rok zasvěceného života nás nutí zamyslet se nad věrností poslání, které nám bylo svěřeno. Odpovídají naše služby, naše aktivity a naše přítomnost tomu, co Duch žádal od zakladatelů a zakladatelek? Jsou vhodné pro to, aby se jimi dosahovalo cílů v současné společnosti a církvi? Existuje něco, co musíme změnit? Máme totéž zanícení pro svůj lid, jsme mu skutečně nablízku do takové míry, že sdílíme jeho radosti a bolesti, takže skutečně chápeme jeho potřeby a můžeme mu přispět k odpovědi na ně? „Tatáž velkodušnost a nezištnost, které podněcovaly zakladatele,“ žádal už svatý Jan Pavel II., „má pobízet i vás, jejich duchovní děti, abyste udržovali své charisma živé, aby se stejnou silou Ducha, který je vzbudil, bylo stále bohatší a přizpůsobivější, aniž by ztrácelo svou ryzost, a mohlo se dávat do služeb církve a vést k naplnění příchodu Božího království.“¹

Když si vzpomínáme na začátky, do popředí se dostává i další složka plánu zasvěceného života. Zakladatelé a zakladatelky byli okouzleni jednotou Dvanácti kolem Ježíše, jejich hlubokým společenstvím, které bylo charakteristickým rysem prvního společenství v Jeruzalémě. Když založili vlastní komunitu, každý z nich se snažil napodobovat tyto evangelijní vzory, mít jedno srdce a jednu mysl a těšit se z přítomnosti Páně (srov. *Perfectae caritatis* 15).

Žít přítomnost se zápallem znamená stávat se „odborníky na společenství“, tedy „svědky a tvůrci toho ‚plánu společenství‘, který je na vrcholu dějin člověka podle Boha“.² V konfliktní společnosti, v níž je obtížné soužití různých odlišných kultur a v níž je vidět násilí na nejslabších a nerovnoprávnost, jsme povoláni nabídnout konkrétní vzor komunity, ve které lze žít bratrské vztahy díky tomu, že uznáváme důstojnost každého člověka a sdílíme dar, jehož nositelem je každý.

Bud'te tedy ženami a muži hlubokého společenství, s odvahou bud'te přítomni tam, kde existují odlišnosti a napětí. Bud'te věrohodnými znameními přítomnosti Ducha, který vlévá do srdcí zanícení pro to, aby všichni byli jedno (srov. *Jan* 17,21). Prožívejte *mystiku*

1 Apoštolský list Los caminos del Evangelio [Cesta evangelia] řeholníkům a řeholnicím Latinské Ameriky u příležitosti pětistého výročí evangelizace Nového světa (29. června 1990).

2 Kongregace pro řeholníky a sekulární instituty: Řeholníci a lidské povznesení (12. srpna 1980), č. 24. In: *L'Osservatore Romano*, Příl., 12. listopadu 1980, s. I - VIII.

setkání: „schopnost vnímat a naslouchat jiným lidem. Schopnost společně hledat cestu, hledat způsob ...“³; nechte se osvětit vztahem lásky, který pulzuje mezi Božskými osobami (srov. 1 Jan 4,8), jako vzorem každého mezilidského vztahu.

3. *Přijímat budoucnost s nadějí* chce být třetím cílem tohoto roku. Známe obtíže různého druhu, jimž musí čelit zasvěcený život: především v západním světě úbytek povolání a stárnutí, ekonomické problémy jako důsledek vážné celosvětové finanční krize, výzvy internacionálnosti a globalizace, nástrahy relativismu, odsouvání zasvěceného života na okraj společnosti a jeho společenská bezvýznamnost... Právě v těchto nejistotách, které prožíváme spolu s mnoha našimi současníky, se uskutečňuje naše naděje, plod víry v Pána dějin, který nám stále opakuje: „Neboj se... protože já jsem s tebou“ (*Jer* 1,8).

Naděje, o které mluvíme, se nezakládá na počtech nebo na dílech, ale na tom, do kterého jsme vložili svou důvěru (srov. 2 *Tim* 1,12) a pro něhož „nic není nemožné“ (*Lk* 1,37). Toto je naděje, která nezklame a umožní zasvěcenému životu „psát“ velké dějiny i nadále v budoucnu, kam má být zaměřený náš pohled, protože jsme si vědomi, že k tomu nás vybízí Duch Svatý, aby s námi i nadále konal velké věci.

Nepodlehnete pokušení čísel a výkonnosti, a tím méně pokušení opírat se o své vlastní síly. „V pozorném bdění“ zkoumejte horizonty svého života a současného okamžiku. S Benediktem XVI. vám opakuji: „Nepřidávejte se k těm, kteří prorokují zkázu nebo nesmyslnost zasvěceného života v církvi našich dnů; spíše se oblečte v Krista a připásejte si zbraně světla – jak vyzývá svatý Pavel (srov. *Řím* 13,11-14) – a buďte bdělí a pozorní.“⁴ Pokračujme v naší cestě s důvěrou v Pána a znovu se na ni vracejme.

Obracím se především na vás mladé. Vy jste přítomností, protože již nyní aktivně žijete v lůně svých institutů a nabízíte rozhodující příspěvek díky svěžesti a velkodušnosti své volby. Zároveň jste i jejich budoucností, protože brzy budete povoláni převzít do svých rukou

3 FRANTIŠEK: Setkání v Aule Pavla VI. s rektory a studenty papežských kolejí a konviktů se sídlem v Římě, Řím (12. května 2014).

4 Benedikt XVI.: Homilie na svátek Uvedení Páně do chrámu, Řím (2. února 2013).

vedení animace, formace, služby i poslání. Rok zasvěceného života budete prožívat jako protagonisté dialogu s generací, která je před vámi. V bratrském společenství se můžete obohatit o její zkušenost a moudrost a současně jí můžete znovu ukázat ideály, které poznala při svých začátcích, nabídnout impulz a svěžest vašeho nadšení, takže společně budete moci předkládat nové způsoby prožívání evangelia i stále vhodnější odpovědi na požadavky po svědectví a hlásání.

Jsem rád, že vy mladí z různých institutů budete mít možnost vzájemně se setkat. Ať se toto setkání stane zvyklostí na cestě společenství, vzájemné opory a jednoty.

II. Očekávání od Roku zasvěceného života

Co zvláště očekávám od tohoto roku milosti pro zasvěcený život?

1. Aby bylo stále pravdivější to, co jsem už jednou řekl: „Kde jsou řeholníci a řeholnice, tam je radost.“ Jsme povoláni zažít a ukazovat, že Bůh dokáže naplnit naše srdce a udělat nás šťastnými, aniž bychom měli potřebu vyhledávat své štěstí někde jinde; že autentické bratrství, které prožíváme ve svých komunitách, živí naši radost; že naše úplně sebedarování ve službě církvi, rodinám, mladým, starým a chudým nám umožňuje realizovat se jako lidé a dává našemu životu plnost.

Kéž není mezi vámi vidět smutné tváře, nespokojené a rozčarované lidi, protože „následování, které je smutné, je smutným následováním“. I my, jako všichni ostatní muži a ženy, zakoušíme těžkosti, noci ducha, znechucení, nemoci, ubývání sil z důvodu stárí. Právě v těchto situacích bychom měli najít „dokonalou radost“, naučit se rozpoznat Kristovu tvář; Kristus se nám stal podobným ve všem; a tedy zažívat radost z poznání, že jsme podobní tomu, který se z lásky k nám nezdráhal vzít na sebe tíhu kříže.

Ve společnosti, která okázale upřednostňuje kult účinnosti, přehnaného zdraví a úspěchu, vytlačuje na okraj chudé a vylučuje „prohrávající“, můžeme svým životem svědčit o pravdivosti slov Písma svatého: „Když jsem slabý, právě tehdy jsem silný“ (2 Kor 12,10).

Na zasvěcený život můžeme velmi vhodně aplikovat to, co jsem napsal v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium* s odkazem na kázání Benedikta XVI.: „Církev neroste proselytismem, nýbrž „přitažlivostí““

(14). Ano, zasvěcený život se nerozvíjí, když organizujeme hezké kampaně o povolání, ale když se chlapci a dívky, se kterými se setkáme, cítí být přitahováni námi, když nás vidí jako šťastné muže a ženy! Stejně tak apoštolská účinnost nezávisí na účinnosti a síle jejích prostředků. Je to váš život, který musí promlouvat, život, z něhož prýští radost a krása z prožívání evangelia a následování Krista.

I vám opakuji, co jsem řekl při minulé svatodušní vigílii církevním hnutím: „Hodnota církve v podstatě spočívá v tom, že žije evangelium a vydává svědectví o naší víře. Církev je solí země, je světlem světa, je povolána zpřítomnit ve společnosti kvas Božího království a činí to v první řadě svým svědectvím, svědectvím bratrské lásky, solidarity a sdílení“ (18. května 2013).

2. Očekávám, že „probudíte svět“, protože charakteristickým rysem zasvěceného života je proroctví. Jak jsem řekl generálním představeným, „evangelní radikalita nepatří pouze řeholníkům: vyžaduje se ode všech. Ale řeholní osoby následují Pána zvláštním, prorockým způsobem“. Toto je priorita, která se dnes žádá. „Být proroky, kteří svědčí o tom, jak Ježíš žil na této zemi... Řeholník se nikdy nesmí zříci proroctví“ (29. listopad 2013).

Prorok dostává od Boha schopnost zkoumat dějiny, v nichž žije, a interpretovat události: je jako strážce, který bdí v noci a ví, kdy přijde jitřenka (srov. Iz 21,11-22). Zná Boha a zná muže a ženy, své bratry a sestry. Umí rozlišovat a také odsoudit zlo hříchu a nespravedlnosti, protože je svobodný, nemusí se zodpovídat jiným pánům, ale pouze Bohu; nemá jiné zájmy než ty Boží. Prorok obvykle stojí na straně chudých a bezbranných, protože ví, že na jejich straně je sám Bůh.

Očekávám tedy, že nebudete udržovat při životě „utopie“, ale že budete umět vytvořit „jiná místa“, kde se žije evangelní logika sebedarování, bratrství, přijetí odlišnosti a vzájemné lásky. Kláštery, komunity, duchovní centra, citadely – městečka, školy, nemocnice, dětské domovy rodinného typu a všechna ta místa, která vznikla díky lásce a charismatické tvořivosti a která ještě vzniknou s novou tvořivostí, se mají stále více stávat kvasem společnosti, inspirované evangeliem, „městem na hoře“, které mluví o pravdě a moci Ježíšových slov.

Někdy – jak se to stalo Eliášovi a Jonášovi – může přijít pokušení utéct, vyhnout se úkolu proroka, protože je příliš náročný, protože

jsme unavení a zklamaní výsledky. Ale prorok ví, že nikdy není sám. Stejně jako Jeremiáše ujišťuje Bůh i nás : „Neboj se... Já budu s tebou a vysvobodím tě“ (*Jer 1,8*).

3. Jak jsem před chvílí připomínal, řeholníci a řeholnice, ve stejné míře jako všechny ostatní zasvěcené osoby, jsou označováni jako „odborníci na společenství“. Očekávám tedy, že se „spiritualita společenství“, na kterou poukázal svatý Jan Pavel II., stane skutečností a že vy budete v první linii těch, kdo uchopili „velkou výzvu, která je před námi v tomto novém tisíciletí: Učinit církev domovem a školou společenství“.⁵ Jsem přesvědčen, že v Roce zasvěceného života budete s opravdovostí pracovat na tom, aby ideál bratrství, o který usilovali zakladatelé a zakladatelky, rostl v nejrůznějších rovinách, jakoby v soustředných kruzích.

Společenství se prožívá především v rámci příslušných komunit daného institutu. V tomto ohledu vás vybízím, abyste si znovu přečetli mé časté proslovy, v nichž neúnavně opakuji, že kritiky, klepy, závist, žárlivost a rivalita jsou postoje, které nemají právo obývat naše domy. Za tohoto předpokladu je cesta lásky, která se před námi otevírá, téměř nekonečná, protože se jedná o přijímání a vzájemnou pozornost, uvádění do života společenství materiálních a duchovních statků, o bratrské a sesterské napomenutí, o úctu k nejslabším... Jde o „mystiku společného života“, která činí z našeho života „svatou pout“⁶. S ohledem na to, že naše komunity se stále více stávají mezinárodními, musíme se ptát i na vztah mezi osobami různých kultur. Jak umožnit každému, aby se mohl vyjádřit, aby byl přijat se svými specifickými dary a stal se spoluodpovědným v plné míře?

Kromě toho očekávám, že se bude rozšiřovat společenství mezi členy různých institutů. Nemohl by se Rok zasvěceného života stát příležitostí odvážněji vycházet „za hranice“ svého institutu s cílem společně vypracovat na lokální i globální úrovni jednotné projekty pro formaci, evangelizaci a sociální pomoc? Tímto způsobem lze totiž účinněji nabídnout skutečné prorocké svědectví. Hluboké společenství a setkání různých charismat a povolání je nadějnou cestou. Nikdo

5 JAN PAVEL II.: *Novo millennio ineunte* 43.

6 FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium* 87.

nemůže vytvářet budoucnost tak, že se bude izolovat a spoléhat jen na vlastní síly, ale tím způsobem, že v pravdě uzná hluboké společenství, které je vždy otevřené pro setkání, dialog, naslouchání, vzájemnou pomoc a chrání nás před nemocí sebestřednosti.

Zasvěcený život je zároveň povolání k tomu, aby měl na mysli pravou synergii všech povolání v církvi, počínaje kněžími a laiky, aby rostla „spiritualita společenství nejprve u sebe, potom ve svém církevním společenství i za jeho hranicemi“⁷.

4. Očekávám od vás ještě to, co žádám od všech členů církve: abyste vycházeli ze sebe a šli na existenční periferie. „Jděte do celého světa“ – byla poslední slova, kterými se Ježíš obrátil na své učedníky a kterými se dnes obrací i na nás všechny (srov. *Mk* 16,15). Očekává vás celé lidstvo: lidé, kteří ztratili každou naději; rodiny v nesnázích; opuštěné děti; mladí, kteří mají zkaženou budoucnost; nemocní a opuštění staří lidé; boháči, nasycení majetkem, ale s prázdným srdcem; muži a ženy hledající smysl života a toužící po božských věcech...

Nezaměřujte se na sebe sama, nenechte se přemoci malými hádkami v komunitě, nebuďte vězni svých problémů. Ty se vyřeší, když vyjdete ven a budete pomáhat jiným řešit jejich problémy a hlásat radostnou zvěst. Najdete život, když budete dávat svůj život, najdete naději, když budete dávat naději, najdete lásku, když budete milovat.

Očekávám od vás konkrétní skutky – že přijmete uprchlíky, že budete blízcí chudým, tvořiví v katechezi, v hlásání evangelia a v uvádění druhých do života modlitby. Očekávám tedy, že vaše struktury budou pružnější, že budete používat své velké domy ve prospěch aktivit, které více odpovídají současným požadavkům evangelizace a charitativní lásky, že přizpůsobíte svá díla novým potřebám.

5. Očekávám, že každá forma zasvěceného života si bude klást otázky ohledně toho, jaké jsou dnes požadavky Boha a lidstva.

Kláštery a skupiny kontemplativního rázu by se mohly setkávat nebo se spojovat různými způsoby, aby si vyměňovaly zkušenosti se životem modlitby, s tím, jak lze růst v hlubokém společenství s celou církví, jak podporovat pronásledované křesťany, jak přijímat

a doprovázet ty, kteří hledají intenzivnější duchovní život nebo potřebují morální či materiální podporu.

Totéž budou moci dělat i charitativní instituty starající se o vyučování a rozvoj kultury, ty, které se věnují hlásání evangelia nebo zvláštní pastorační službě i sekulární instituty se svou všestrannou přítomností ve společenských strukturách. Fantazie Ducha vzbudila tak odlišné způsoby života a díla, že je nelze snadno utřídit nebo zařadit do předem stanovených schémat. Je tedy pro mě nemožné hovořit o každé jednotlivé charismatické formě. Nikdo by se však neměl v Roku zasvěceného života vyhýbat poctivé prověrce toho, jak je přítomen v životě církve, i toho, jak odpovídá na neustále nové otázky, které vyvstávají kolem nás, a na volání chudých.

Pouze s touto pozorností vůči potřebám světa a v podřízenosti podnětům Ducha se Rok zasvěceného života změní na autentický *kairos*, na Boží čas bohatý na milosti a proměny.

III. Horizonty Roku zasvěceného života

1. Tímto svým listem se obracím nejen na zasvěcené osoby, ale i *na laiky, kteří se s nimi dělí o ideály, ducha a poslání*. Některé řeholní instituty mají v tomto smyslu starobylou tradici, jiné spíše nedávnou zkušenost. Kolem každé řeholní rodiny, stejně tak i kolem společností apoštolského života a samotných sekulárních institutů, je přítomna širší, „charismatická rodina“, zahrnující více institutů, jež se hlásí ke stejnému charismatu, a zvláště jsou tu křesťanští laici, kteří právě ve svém laickém stavu cítí povolání podílet se na témže charismatu.

I vás laiky povzbuzuji, abyste Rok zasvěceného života prožívali jako milost, díky které si budete moci více uvědomit, jaký dar jste přijali. Slavte jej s celou „rodinou“, abyste spolu rostli a odpovídali na volání Ducha v současné společnosti. Při některých příležitostech Roku zasvěceného života, když se spolu setkají zasvěcené osoby z různých institutů, se snažte být i vy přítomni jako projev jediného Božího daru; tak budete moci poznávat zkušenosti jiných charismatických rodin, jiných laických skupin a navzájem se obohacovat a podporovat.

2. Rok zasvěceného života se netýká jen zasvěcených osob, ale celé církve. Obracím se proto na *celý křesťanský lid*, aby si byl stále více vědom daru, jakým je přítomnost tolika zasvěcených žen a mužů, dědiců velkých světců, kteří tvořili historii křesťanství. Čím by byla církev bez svatého Benedikta a svatého Basila, bez svatého Augustina a svatého Bernarda, bez svatého Františka a svatého Dominika, bez svatého Ignáce z Loyoly a svaté Terezie z Avily, bez svaté Anděly Merici a svatého Vincenta z Pauly? Jejich seznam, sahající až po svatého Jana Boska a blahoslavenou Terezu z Kalkaty, by byl nekonečný! Blahoslavený Pavel VI. řekl: „Bez tohoto konkrétního znamení by existovalo riziko, že láska, která oživuje celou církev, ochladne, spásonosný paradox evangelia se otupí a ve světě, který se ocitl v období sekularizace, se „sůl“ víry rozředí“ (*Evangelica testificatio* 3).

Zvu tedy všechna křesťanská společenství, aby Rok zasvěceného života prožívala v první řadě tak, že budou děkovat Pánu a vděčně si připomínat přijaté dary, které i nyní stále přijímáme prostřednictvím svatosti zakladatelů a zakladatelek a věrnosti tolika osob zasvěcených svému charismatu. Zvu vás všechny, abyste se semkli kolem zasvěcených osob a spolu s nimi se radovali, sdíleli jejich těžkosti, podle možnosti s nimi spolupracovali v konání jejich služby a díla, které je vlastní celé církvi. Dávejte jim pocítit lásku a vroucnost celého křesťanského lidu.

Velebím Pána za šťastný souběh Roku zasvěceného života se Synodou o rodině. Rodina i zasvěcený život jsou povolání, která přinášejí bohatství a milost pro všechny, jsou prostorem humanizace při budování životodárných vztahů a místem evangelizace. Je možné si navzájem pomáhat.

3. Tímto svým listem si dovolím obrátit se i na *zasvěcené osoby a členy bratrstev a společenství, která patří do církve jiné než katolické tradice*. Mnišství je dědictvím nerozdělené církve, je dodnes velmi živé v pravoslavných církvích i v katolické církvi. Jím, ale i pozdějšími zkušenostmi z doby, kdy západní církev byla ještě jednotná, se inspirovaly podobné iniciativy vzniklé v církevních společenstvích protestantské reformy, v nichž se pak rodily další projevy bratrského společenství a gesta konkrétní služby.

Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života naplánovala iniciativy, při nichž se setkají členové různých církví prožívající zkušenost zasvěceného a bratrského života. Upřímně podporuji tyto iniciativy, aby tak rostlo vzájemné poznání, úcta a spolupráce a aby se ekumenismus zasvěceného života stával pomocí na širší cestě, směřující k jednotě všech církví.

4. Nemůžeme pak zapomenout ani na to, že fenomén mnišství a jiných projevů řeholního bratrství je přítomen ve všech velkých náboženstvích. Nechybí solidní zkušenosti dialogu mezi mnichy katolické církve a některými velkými náboženskými tradicemi. Mým přáním je, aby se Rok zasvěceného života stal příležitostí zhodnotit vykonanou cestu, aby se zasvěcené osoby pro tuto oblast stále více senzibilizovaly, abychom se ptali, jaké kroky je třeba udělat, abychom se navzájem hlouběji poznávali a spolupracovali v mnoha oblastech společných pro službu lidskému životu.

Kráčet společně je vždy obohacením a může to otevřít nové cesty a vytvořit nové vztahy mezi národy a kulturami, které se v této době zdají být poznamenány mnoha obtížemi.

5. A nakonec se zvláštním způsobem obracím na své bratry v episkopátu. Ať se pro vás Rok zasvěceného života stane příležitostí srdečně a s radostí přijmout zasvěcený život jako duchovní kapitál, který přispívá k dobru celého Kristova těla (srov. *Lumen gentium* 43), a nejen řeholních rodin. „Zasvěcený život je darem pro Církev, vzniká v Církvi, roste v Církvi, je zcela zaměřen na Církev.“⁸ Jelikož je darem pro církev, není izolovanou nebo okrajovou skutečností, ale niterně k ní patří, je v samotném srdci církve jako rozhodující prvek jejího poslání, neboť vyjadřuje intimní charakter křesťanského povolání a směřování celé církve Nevěsty k jednotě s jediným Ženichem; zasvěcený život tedy „náleží nepopíratelně k jejímu životu a svatosti“ (srov. *Lumen gentium* 44).

V této souvislosti vybízím vás, pastýře místních církví, ke specifické starostlivosti, abyste ve svých společenstvích podporovali

různá charismata, ať už historická, nebo nová. Podporujte, animujte, pomáhajte při rozlišování, citlivě a s láskou vyjadřujte svou blízkost v situacích utrpení a slabosti, ve kterých se mohou ocitnout někteří zasvěcení, ale především přinášejte svým učením Božímu lidu světlo o hodnotě zasvěceného života, aby v církvi zazářila jeho krása a svatost.

Rok zasvěceného života svěřuji Panně Marii, Panně naslouchající a kontemplující, první učednici svého milovaného Syna. Na ni, milovanou Otcovu dceru zaoděnou do všech darů milosti, hledme jako na jedinečný vzor, který máme následovat v lásce k Bohu a ve službě bližnímu.

Už teď jsem spolu s vámi vděčný za dary milosti a světla, kterými nás Pán bude chtít zahrnout, a všechny vás provázím svým apoštolským požehnáním.

Ve Vatikánu 21. listopadu 2014, na svátek Obětování Panny Marie

FRANTIŠEK

2. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MÍRU

1. LEDNA 2015

Již ne otroci, ale bratři

1. Na začátku nového roku, který přijímáme jako Boží milost a dar lidstvu, chci všem mužům a ženám, jakož i každému národu a státu na světě, hlavám států a vlád i představitelům různých náboženství zaslat svá vřelá mírová přání. Doprovázím je modlitbou za to, aby přestaly války, konflikty a mnohá utrpení vyvolaná jak lidskou rukou, tak i starými i novými epidemiemi a devastujícími účinky přírodních katastrof. Prosím především za to, abychom dokázali – jako odpověď na naše společné povolání ke spolupráci s Bohem i se všemi lidmi dobré vůle při prosazování míru a svornosti ve světě – odolávat pokušení, že se nebudeme chovat způsobem hodným svého lidství.

V poselství k loňskému 1. lednu jsem konstatoval, že k „touze žít plným životem... patří nepotlačitelný sen o bratrství, které vede člověka ke společenství s druhými, v nichž nacházíme nikoli nepřátele a konkurenty, ale bratry, jež máme přijímat a ujímat se jich“.¹ Protože člověk je vztahovou bytostí určenou k tomu, aby se realizoval v kontextu meziosobních vztahů inspirovaných spravedlností a láskou, je pro jeho rozvoj zásadně důležité, aby se uznávala a respektovala jeho důstojnost, svoboda a autonomie. Bohužel trvale se šířící rána vykořisťování člověka druhým člověkem závažně zraňuje život společenství a povolání navazovat meziosobní vztahy ve znamení úcty, spravedlnosti a lásky. Takový odporný jev, který vede k pošlapávání základních práv druhého člověka a k ponižování jeho svobody a důstojnosti, nabývá mnoha podob. Chci se nad nimi krátce zamyslet, abychom ve světle Božího slova mohli všechny lidi chápat „*ne jako otroky, ale jako bratry*“.

2. Téma, které jsem zvolil pro předkládané poselství, vychází z Listu svatého Pavla Filemonovi, v němž Apoštol žádá svého spolupracovníka, aby přijal Onesima, bývalého otroka patřícího právě Filemonovi. Stal se nyní křesťanem, a tedy si podle Pavla zaslouží, aby byl považován za bratra. Apoštol národů píše toto: „Vždyť snad proto ti byl vzat na čas, abys ho dostal nazpátek navždycky, ne už jako otroka, ale jako něco více než otroka: jako drahého bratra“ (Flm 15-16). Tím, že se Onesimos stal křesťanem, stal se Filemonovým bratrem. Obrácení ke Kristu a začátek života Kristova učedníka představuje nové zrození (srov. 2 Kor 5,17; 1 Petr 1,3), které plodí bratrství jako pouto zakládající rodinný život i jako základ pro život společnosti.

V Knize Genesis (srov. 1,27-28) čteme, že Bůh stvořil člověka jako muže a ženu a požehnal jim, aby rostli a množili se. Učinil z Adama a z Evy rodiče, kteří uskutečňovali Boží požehnání, byli plodní a rozmnožovali se a v Kainovi a Ábelovi zrodili první bratrství. Kain a Ábel jsou bratři, protože pocházejí z téhož lůna, a mají tedy stejný původ, přirozenost a důstojnost jako jejich rodiče, stvoření k Božímu obrazu a podobnosti.

Bratrství však také zahrnuje mnohotvárnost a různost, jaká se nachází mezi sourozenci, třebaže jsou spojeni svým zrozením a mají tutéž přirozenost a důstojnost. Proto všichni lidé, jakožto bratři a sestry, svou přirozeností vstupují do vztahu s druhými, od nichž se odlišují, ale sdílejí s nimi tentýž původ, přirozenost a důstojnost. V síle této skutečnosti utváří bratrství síť základních vztahů pro budování lidské rodiny stvořené Bohem.

Bohužel mezi prvním stvořením, o němž vypráví Kniha Genesis, a novým zrozením v Kristu, které činí z věřících bratry a sestry „prvorozeného z bratří“ (Řím 8,29), leží negativní skutečnost hříchu, která mnohokrát narušuje bratrství dané stvořením a trvale deformuje krásu a vznešenost toho, že jsme bratry a sestrami z téže lidské rodiny. Kain nejen že nesnáší svého bratra Ábela, ale ze závisti ho i zabije, a tak spáchá první bratrovraždu. „Zavraždění Ábela Kainem tragicky prokazuje, že povolání k bratrství je radikálně odmítnuto. Jejich osud

(srov. *Gen* 4,1-16) zdůrazňuje obtížnost úlohy, k níž jsou povoláni všichni lidé, a sice žít sjednocení a pečovat jeden o druhého.⁴²

Také v historii rodiny Noemovy a jeho synů (srov. *Gen* 9,18-27) se nachází Chámovo provinění vůči jeho otci Noemovi, jež otce vede, aby zlořečil nehodnému synovi a požehnal těm druhým, kteří ho ctíli. Tím položil základ pro nerovnost mezi bratry narozenými z téhož lůna.

Ve vyprávění o počátcích lidské rodiny se hřích a odvrát od osoby otce a bratra stává výrazem odmítnutého společenství, jež se projevuje kulturou zotročování (srov. *Gen* 9,25-27) s důsledky, přecházejícími z pokolení na pokolení: odmítání druhého, týrání lidí, znásilňování důstojnosti a základních práv, institucionalizování nerovností. Odtud vyplývá potřeba trvalé konverze ke Smlouvě, završené Kristovou obětí na kříži, s vědomím toho, že „kde se rozmnožil hřích, tam se v míře ještě daleko štedřejší ukázala milost... skrze Ježíše Krista“ (*Řím* 5,20.21). On přišel jako milovaný Syn (srov. *Mt* 3,17), aby zjevil Otcovu lásku k lidstvu. Kdokoli naslouchá evangeliu a odpovídá na výzvu k obrácení, stává se Kristovým „bratrem, sestrou i matkou“ (*Mt* 12,50) a tím i adoptivním synem jeho Otce (srov. *Ef* 1,5).

Křesťany, Otcovými syny a Kristovými bratry, se však nestáváme nějakým autoritativním božským nařízením bez uplatňování osobní svobody, to znamená aniž bychom se svobodně obrátili ke Kristu. Božím dítětem se stává ten, kdo následuje výzvu k obrácení: „Obraťte se a každý z vás ať se dá pokřtít ve jménu Ježíše Krista, aby vám byly odpuštěny hříchy, a jako dar dostanete Ducha svatého“ (*Sk* 2,38). Všichni, kdo vírou a životem odpověděli na toto Petrovo kázání, vstoupili do bratrství v rámci prvního křesťanského společenství (srov. *1 Petr* 2,17; *Sk* 1,15.16; 6,3; 15,23): Židé i Řekové, otroci i lidé svobodní (srov. *1 Kor* 12,13; *Gal* 3,28). Rozdílnost jejich původu a sociálního stavu u nikoho neumenšuje jeho důstojnost ani nikoho nevylučuje z příslušnosti k Božímu lidu. Křesťanská komunita je tedy místem společenství prožívaného v lásce mezi bratry (srov. *Řím* 12,10; *1 Sol* 4,9; *Žid* 13,1; *1 Petr* 1,22; *2 Petr* 1,7).

Ukazuje se tak, že radostná zvěst Ježíše Krista, skrze níž Bůh „činí všechno nové“ (Zj 21,5)³, je rovněž schopná osvobodit i vztahy mezi lidmi, včetně vztahu mezi otrokem a jeho pánem, a vynést na světlo to, co oba mají společné: adoptivní božské synovství a pouto bratrství v Kristu. Ježíš sám říká svým učedníkům: „Už vás nenazývám služebníky, protože služebník neví, co dělá jeho pán. Nazval jsem vás přáteli, protože vám jsem oznámil všechno, co jsem slyšel od svého Otce“ (Jan 15,15).

Četné včerejší i dnešní tváře otroctví

3. Různé lidské společnosti znají odnepaměti jev zotročování člověka člověkem. Dějiny lidstva pamatují doby, kdy instituce otroctví byla všeobecně přijímána a regulována právem, které stanovovalo, kdo se rodí jako svobodný a kdo jako otrok, jakož i podmínky, za nichž osoba narozená jako svobodná mohla svou svobodu ztratit nebo ji znovu získat. Jinými slovy, samotné právo připouštělo, že někteří lidé mohli nebo měli být považováni za vlastnictví druhého člověka, který s nimi mohl svobodně nakládat. Otroka bylo možné prodat nebo koupit, přenechat nebo získat, jako by byl nějakým zbožím.

V důsledku pozitivního vývoje ve svědomí lidstva je dnes otroctví viděno jako zločin proti lidskosti⁴ a ve světě je formálně zrušeno. Právo každého člověka nebýt držen ve stavu otroctví nebo zajetí se uznává mezinárodním právem jako nepřekročitelná norma.

Avšak i přesto, že mezinárodní společenství přijalo různé úmluvy s cílem skoncovat s otroctvím ve všech jeho podobách a rozvinulo různé strategie pro boj s tímto jevem, i dnes jsou milióny lidí – dětí i mužů a žen každého věku – zbavovány svobody a nuceny žít v podmínkách srovnatelných s otroctvím.

Mám na mysli mnoho dělníků a dělnic, včetně mladistvých, oficiálně nebo neoficiálně nucených k otrocké práci v různých oblastech, sahajících od domácích prací až po zemědělství, manufakturní průmysl a práci v dolech, a to jak v zemích, kde pracovní legislativa

3 Srov. apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, 11.

4 Srov. *Projev k mezinárodní delegaci Asociace trestního práva*, 23. října 2014: *L'Osservatore Romano*, 24. října 2014, str. 4.

neodpovídá ani minimálním mezinárodním normám a standardům, tak i tam, byť jen ilegálně, kde právo pracovníka chrání.

Mám na mysli životní podmínky mnoha migrantů, kteří při svém dramatickém putování trpí hladem, jsou zbavováni svobody, obírání o majetek či fyzicky a sexuálně zneužívání. Mám na mysli ty z nich, kteří po krušné cestě plné strachu a nejistoty došli na místo určení, kde jsou mnohdy drženi v nelidských podmínkách. Mám na mysli ty z nich, kteří se z různých sociálních, politických a ekonomických důvodů musí zdržovat v ilegality, i ty, kdo kvůli zachování legality přijímají život a práci v nedůstojných podmínkách; k tomu dochází zejména tehdy, když národní legislativa vytváří nebo umožňuje strukturální závislost migrujícího dělníka na zaměstnavateli, např. podmíněním legálního pobytu pracovní smlouvou... Ano, mám na mysli „otrockou práci“.

Míním tím osoby nucené k prostituci, mezi nimiž je mnoho mladistvých, sexuální otroky a otrokyně, ženy nucené k manželství, prodávané kvůli dohodnutým sňatkům anebo ty, které jsou po smrti manžela přenechávány jako dědictví některému rodinnému příslušníkovi, aniž by měly právo vyjádřit svůj souhlas, nebo odmítnout.

Nutně musím myslet na dospělé i mladistvé, kteří se stali předmětem obchodování s orgány, byli naverbovaní jako vojáci, jako profesionální žebrači, pro ilegální aktivity jako je výroba a prodej omamných látek nebo pro různé podoby maskované adopce do zahraničí.

A konečně mám na mysli ty, kdo byli uneseni a drží je v zajetí teroristické skupiny, jsou zotročováni pro jejich cíle jako bojovníci, anebo, především pokud jde o dívky a ženy, stávají se sexuálními otrokyněmi. Mnozí z nich zmizí, někteří jsou prodáni vícekrát, bývají mučeni, mrzačeni nebo zabíjeni.

Některé z pravých příčin otroctví

4. Dnes stejně jako včera se u kořene otroctví nachází takové pojetí lidské osoby, které připouští možnost jednat s ní jako s předmětem. Když hřích poruší srdce člověka a vzdálí jej od jeho Stvořitele i od bližních, už nepovažuje druhé za lidi se stejnou důstojností za své bratry a sestry v lidství, ale vidí je jako předměty. Lidská osoba, která byla stvořena k Božímu obrazu a podobnosti, bývá buď silou, klamem

nebo fyzickým či psychickým donucováním zbavována své svobody, stává se zbožím a je redukována na něčí vlastnictví; jedná se s ní jako s prostředkem, a nikoli jako s cílem.

Vedle této ontologické příčiny – odmítnutého lidství druhého člověka – jsou zde i jiné důvody, jež přispívají k vysvětlení různých forem dnešního otroctví. Mezi nimi mám na mysli především chudobu, zaostalost a vyloučení na okraj, zvláště pokud se spojuje s nedostačným přístupem ke vzdělání nebo se situací omezených, či dokonce neexistujících pracovních příležitostí. Nezřídka jsou obětmi obchodování a zotročování lidé, kteří hledali východisko z extrémní chudoby a často uvěřili falešným příslibům práce, ale místo toho padli do rukou zločineckých sítí, které řídí obchod s lidskými bytostmi. Tyto sítě šikovně používají moderní informační techniku, aby nalákali mladé i velmi mladé lidi ze všech částí světa.

Mezi příčiny otroctví je třeba zahrnout také zkorumpovanost těch, kdo jsou kvůli vlastnímu obohacení odhodláni ke všemu. Zotročování a obchod s lidskými osobami totiž potřebuje spojení kompliců, jež často vyžaduje korupci prostředníků, ať už některých příslušníků pořádkových sil nebo jiných státních činitelů či různých občanských i vojenských institucí. „K tomu dochází, když v centru ekonomického systému stojí bůh peněz, a nikoli člověk, lidská osoba. Ano, v centru každého společenského a ekonomického systému musí stát osoba, Boží obraz, stvořená proto, aby byla pánem vesmíru. Když je osoba odstraněna a přijde bůh peněz, dochází k převrácení hodnot.“⁵

Jinými příčinami otroctví jsou ozbrojené konflikty, násilí, kriminalita a terorismus. Mnoho lidí bývá uneseno, aby byli prodáni, naverbováni jako bojovníci anebo sexuálně vykořisťováni. Jiní jsou zase nuceni emigrovat a všechno opustit: půdu, dům, majetky i rodinné příslušníky. Jsou potom nuceni hledat alternativu ke strašným životním podmínkám, i když přitom dávají v sázku vlastní důstojnost a přežití a riskují, že vstoupí do začarovaného kruhu, v němž se stávají obětmi bídy, korupce a jejich zhoubných důsledků.

5 Projev k účastníkům světového setkání Lidových hnutí, 28. října 2014: L'Osservatore Romano, 29. října 2014, str. 7.

5. Když sledujeme fenomén obchodování s lidmi, ilegálního převozu migrantů a jiné známé i neznámé tváře otroctví, často máme dojem, že k němu dochází kvůli všeobecné lhostejnosti.

I když je to bohužel z velké části pravda, chtěl bych připomenout tichou práci, kterou mnoho let vykonávají ve prospěch obětí mnohé řeholní kongregace, zvláště ženské. Tyto instituty pracují v těžkých podmínkách, kde často vládne násilí, a snaží se rozbíjet neviditelné řetězy, jimiž jsou oběti připoutány ke svým překupníkům a vykořisťovatelům. Jsou to řetězy, jejichž články jsou tvořeny buď jemnými psychologickými manévry, které činí oběti závislými na jejich trýznitelích prostřednictvím vydírání a vyhrožování jim a jejich blízkým, nebo také materiálními prostředky, jako je odebrání osobních dokumentů a fyzické násilí. Činnost řeholních kongregací se rozvíjí především ve třech oblastech: pomoc obětem, jejich psychologická a výchovná rehabilitace a nové začlenění do společnosti, kam přišly nebo odkud přišly.

Tato obrovská práce vyžadující odvalu, trpělivost a vytrvalost si zaslouží ocenění ze strany celé církve i společnosti. Avšak pro odstranění rány vykořisťování lidské osoby nemůže samozřejmě stačit jen ona sama. Je rovněž třeba vyvinout úsilí na institucionální úrovni ubírající se třemi směry: prevence, ochrana obětí a soudní řízení se zodpovědnými. Jako zločinecké organizace používají pro dosažení svých cílů globální sítě, stejně tak i činnost zaměřená na likvidaci tohoto jevu vyžaduje společné a obdobné globální úsilí i ze strany různých aktérů ve společnosti.

Státy by měly dbát na to, aby jejich zákonodárství týkající se migrace, práce, adopcí, přesouvání firemních sídel a komercializace produktů, získaných vykořisťováním práce, skutečně respektovala lidskou důstojnost. Je třeba mít spravedlivé zákony zaměřené na lidskou osobu, které by chránily její základní práva a v případě jejich porušení by je znovu nastolily tak, aby oběť byla rehabilitována a byla zajištěna její bezpečnost. Pro správnou aplikaci takových norem je rovněž zapotřebí účinných kontrolních mechanismů, jež nenechávají místo korupci a beztrestnosti. Rovněž je nutné, aby byla uznávána

role ženy ve společnosti, a kvůli obdržení žádoucích výsledků je potřebné pracovat i na kulturní a komunikační úrovni.

Mezivládní organizace jsou povolány k tomu, aby v souladu s principem subsidiarity rozvíjely koordinované iniciativy pro boj s nadnárodními sítěmi organizovaného zločinu, které řídí obchod s lidskými bytostmi a ilegální převoz migrantů. Je nezbytná spolupráce na různých úrovních, která by zahrnovala národní i mezinárodní instituce, jakož i organizace občanské společnosti a podnikatelské sféry.

Podniky⁶ mají povinnost zaručovat svým pracovníkům důstojné pracovní podmínky a odpovídající mzdy a také dbát na to, aby různé formy zotročování nebo obchodu s lidmi neměly místo v distribučních řetězcích. Se společenskou zodpovědností podniku je spojena i společenská zodpovědnost spotřebitele. Každý člověk by si měl být vědom toho, že „nakupování je nejen ekonomickým, ale i morálním aktem“⁷.

Organizace občanské společnosti mají povinnost senzibilizovat a stimulovat vědomí o krocích, potřebných k potírání a vykořeňování kultury zotročování.

Svatý stolec v posledních letech zaznamenává bolestné volání obětí obchodu s lidmi i hlas řeholních kongregací, které je doprovázejí k osvobození, a proto rozmnožil své výzvy mezinárodnímu společenství, aby různí aktéři spojili své síly a spolupracovali na odstranění této rány.⁸ Kromě toho bylo uspořádáno několik setkání s cílem zviditelnit jev obchodování s lidmi a usnadnit spolupráci různých aktérů, mezi něž patří odborníci z akademického světa a mezinárodních organizací, pořádkové síly z různých původových, tranzitních i cílových zemí migrantů a zástupci církevních skupin, pracujících ve prospěch obětí. Přeji tomuto úsilí, aby pokračovalo a v následujících letech se rozšířilo.

6 Srov. Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Povolání řídícího pracovníka v podniku. Úvaha*, Milán a Řím, 2013.

7 Benedikt XVI., enc. *Caritas in veritate*, 66.

8 Srov. *Poselství* panu Guy Riderovi, generálnímu řediteli Mezinárodní organizace práce (MOP) u příležitosti 103. zasedání konference MOP, 22. května 2014: *L'Osservatore Romano*, 29. května 2014, str. 7.

6. Když církev hlásá „zvěst pravdy o lásce Kristově ve společnosti“⁹, neustále se přitom nasazuje v charitativních činnostech vycházejících z pravdy o člověku. Jejím úkolem je ukazovat všem cestu k obrácení, které vede ke změně pohledu na druhého člověka, k tomu, aby v druhém – ať je to kdokoli – poznávali bratra a sestru v naší lidské rodině a v pravdě a ve svobodě uznávali jeho niternou důstojnost. To nám ilustruje příběh Josefíny Bakhity, světice pocházející z oblasti Darfuru v Súdánu, kterou unesli obchodníci s otroky a prodali ve věku devíti let krutým pánům. Později – skrze bolestné životní okolnosti – se díky své víře stala „svobodnou Boží dcerou“ a žila jako řeholnice zasvěcená službě všem, především malým a slabým. Tato světice, která žila na přelomu 19. a 20. století, je i dnes pro mnohé oběti otroctví příkladným svědkem naděje¹⁰ a může podporovat úsilí všech, kdo se věnují boji proti této „ráně na těle současného lidstva, ráně na těle Kristově“.¹¹

S takovouto perspektivou si přeji vyzvat všechny, aby každý podle své úlohy a specifické zodpovědnosti vykonával skutky bratrství vůči těm, kdo jsou drženi ve stavu zotročení. Ptejme se jako společenství, nebo jako jednotlivci, cítíme-li nějakou výzvu, když se během svého všedního dne setkáme nebo máme co do činění s lidmi, kteří mohou být obětí obchodu s lidskými bytostmi, anebo když se rozhodujeme o nákupu výrobků, které by mohly reálně pocházet z vykořisťování druhých lidí. Někteří z nás, buď z lhostejnosti, nebo proto, že jsou omezeni každodenními starostmi či ekonomickými důvody, zavřou oči. Jiní se však rozhodnou vykonat něco pozitivního a zapojí se do občanských sdružení nebo budou konat malé každodenní skutky –

9 Benedikt XVI., enc. *Caritas in veritate*, 5.

10 „Skrze poznání této naděje byla ‚vykoupena‘; už se necítila být otrokyní, ale svobodnou dcerou Boží. Pochopila nyní to, co Pavel zamýšlel slovy adresovanými Efezským, že dříve byli bez naděje a bez Boha na světě – bez naděje, protože bez Boha.“ (Benedikt XVI., enc. *Spe salvi*, 3).

11 Projev k účastníkům druhé mezinárodní konference *Combating Human Trafficking: Church and Law Enforcement in partnership*, 10. dubna 2014: *L'Osservatore Romano*, 11. dubna 2014, str. 7; srov. apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, 270.

které mají velkou hodnotu! – jako je prohodit pár slov, popřát „dobrý den“ nebo se usmát. Nic nás to nestojí, ale může to dodat naději, otevřít cestu a změnit život člověku, jenž žije v utajení, a také to změní i náš život ve vztahu k této skutečnosti.

Musíme si přiznat, že se ocitáme před celosvětovým jevem, který přesahuje schopnosti jediného společenství nebo státu. Pro jeho odstranění je třeba se zmobilizovat v dimenzích, srovnatelných se samotným takovýmto jevem. Z tohoto důvodu naléhavě vyzývám všechny muže a ženy dobré vůle a všechny, kdo – i na úrovni těch nejvyšších institucí – jsou blízkými nebo vzdálenými svědky této rány, jíž je současné otroctví, aby se nestávali spoluvinnými za toto zlo a neodvraceli svůj zrak od utrpení bratří a sester v lidstvu, zbavovaných své svobody a důstojnosti, ale aby měli odvahu dotýkat se těla trpícího Krista¹². On se zviditelňuje skrze bezpočetné tváře těch, které sám nazývá „těmito mými nejmenšími bratry“ (*Mt 25,40.45*).

Víme, že Bůh se bude každého z nás ptát: „Co jsi udělal svému bratru?“ (srov. *Gen 4,9-10*) Globalizace lhostejnosti, která dnes zatěžuje životy tolika sester a bratří, vyžaduje od nás všech, abychom vytvářeli globalizaci solidarity a bratrství, která jim může navrátit naději a pomoci k tomu, aby se odvážně znovu vydali na cestu, vedoucí skrze problémy naší doby, a získali nové perspektivy, jež má v sobě Bůh a které vkládá do našich rukou.

Ve Vatikánu 8. prosince 2014

FRANTIŠEK

3. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ 18. LEDNA 2015

Církev bez hranic je matkou všech

Drazí bratři a sestry!

Ježíš je „povýtce hlasatelem evangelia i zosobněným evangeliem“ (apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, 209). Jeho starostlivá péče zvláště o ty nejslabší a postavené na okraj je pro každého výzvou, aby se staral o lidi zranitelné a rozpoznával Kristovu trpící tvář především v obětech nových forem chudoby a otroctví. Pán říká: „Měl jsem hlad a dali jste mi najíst, měl jsem žízeň a dali jste mi napít; byl jsem na cestě a ujali jste se mě, byl jsem nahý a oblékli jste mě; byl jsem nemocen a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení a přišli jste ke mně“ (Mt 25, 35-36). Posláním církve, která je poutnicí na zemi a matkou všech, je tedy milovat Ježíše Krista, klanět se mu a milovat ho zvláště v chudých a opuštěných. Mezi ně zajisté patří také migranti a uprchlíci, kteří se snaží unikat před tvrdými životními podmínkami a před nebezpečím všeho druhu. Proto si letošní Světový den migrantů a uprchlíků vzal za své téma *Církev bez hranic je matkou všech*.

Církev otvírá svou náruč, aby objímala všechny národy bez rozdílu a bez hranic a aby všem ohlašovala, že „Bůh je láska“ (1 Jan 4, 8.16). Ježíš po své smrti a zmrtvýchvstání svěřil svým učedníkům poslání, aby byli jeho svědky a hlásali evangelium radosti a milosrdenství. V den Letnic vyšli s odvahou a s radostí z večeřadla. Síla Ducha Svatého převážila nad pochybnostmi a nejistotami a způsobila, že jejich hlásání bylo každému srozumitelné v jeho vlastním jazyce. Už od počátku je tedy církev pro celý svět matkou s otevřeným srdcem bez hranic. Toto poslání se uskutečňuje po dvě tisíciletí a již od prvních staletí se v jasném světle misijního hlásání ukazovalo univerzální mateřství církve, které potom rozvinuly spisy církevních Otců a převzal

ho Druhý vatikánský koncil. Koncilní Otcové, aby vysvětlili povahu církve, hovořili o ní jako o matce – *Ecclesia mater*. Ona vskutku rodí své syny a dcery „a zahrnuje je svou láskou a péčí jako své“ (dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, 14).

Církev bez hranic, matka všech, šíří ve světě kulturu přijetí a solidarity, v jejímž duchu nelze nikoho považovat za neužitečného, stojí cího mimo nebo určeného k vyřazení. Pokud křesťanské společenství žije své mateřství účinně, pak druhé posiluje, poskytuje jim orientaci a ukazuje cestu, trpělivě je doprovází a je jim nablízku svými modlitbami i skutky milosrdenství.

To vše dnes nabývá zvláštního významu. V době tak rozsáhlých migrací opouštějí lidé ve velkém počtu místa svého původu a s nadějí i se spoustou tužeb a obav se vydávají na riskantní cestu, aby hledali lidštější podmínky pro život. Tyto migrační proudy však nezřídka vzbuzují obavy a nepřátelství také u církevních společenství, a to ještě dříve než se seznámí se životními příběhy dotyčných lidí, plnými pronásledování nebo bíd. V takových případech se podezření a předsudky dostávají do konfliktu s biblickým příkazem přijímat cizince v nouzi s úctou a solidaritou.

Na jedné straně v skrytosti svého svědomí pociťujeme povolání přiblížit se lidské bídě a uvádět do života příkázání lásky, které nám zanechal Ježíš, když se identifikoval s cizincem, s trpícím a s každou nevinnou obětí násilí a vykořisťování. Na druhé straně však kvůli naší přirozené slabosti „cítíme pokušení být křesťany, kteří se drží v bezpečné vzdálenosti od Pánových ran“ (apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, 270).

Odvaha víry, naděje a lásky nám umožní, abychom zkrátili vzdálenosti, které nás dělí od lidských dramat. Ježíš Kristus stále očekává, že ho budeme poznávat v migrantech a utečencích, v uprchlících a exulantech, a také nás tímto způsobem vyzývá, abychom se dělili o své prostředky, a tak se zříkali části svého získaného blahobytu. Připomínal to už Pavel VI., když říkal, že „zámožnější se mají zříci některých svých práv a štedřeji svými prostředky pomoci druhým“ (apoštol. list *Octogesima adveniens*, 14. května 1971, 23).

Ostatně i multikulturní charakter dnešních společností povzbuzuje církve k tomu, aby přijala nové závazky k solidaritě, společenství a evangelizaci. Migrační proudy totiž nabádají k prohlubování

a posilování hodnot, potřebných jako záruka pro harmonické soužití mezi lidmi i kulturami. K tomuto účelu nemůže postačovat pouhá tolerance, která otevírá cestu k respektování rozdílností a uvádí do života sdílení mezi lidmi různého původu a různých kultur. Tady nastupuje povolání církve překonávat hranice a prosazovat to, že „je třeba přejít od postoje obrany a strachu, nezájmu a sociálního vyloučení... k postoji, jehož základem bude ‚kultura setkání‘, neboť ta jediná je schopná vytvářet spravedlivější a více bratrský, lepší svět“ (*Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2014*).

Migrační proudy ale nabraly takových rozměrů, že je dokáže účinně regulovat a řídit pouze systematická a účinná spolupráce zahrnující státy i mezinárodní organizace. V konečném důsledku je migrace výzvou pro všechny, nejen díky povaze tohoto jevu, ale i kvůli tomu, „jaké společenské, ekonomické, politické, kulturní a náboženské problémy vyvolává a před jaké dramatické výzvy *staví* jednotlivé národy i mezinárodní společenství“ (Benedikt XVI., encyklika *Cari-tas in veritate*, 29. června 2009, 62).

V mezinárodní agendě často nacházejí místo debaty o možnostech, metodách a normativech pro řešení fenoménu migrace. Existují organizace a instituce na mezinárodní, národní i místní úrovni, které dávají svou práci a energii do služeb těm, kdo skrze emigraci hledají lepší život. I přes jejich velkorysé a chvályhodné úsilí je zapotřebí důslednější a účinnější iniciativy, jež by pro spolupráci využívala univerzální síť, založenou na ochraně důstojnosti a ústředního místa každé lidské osoby. Takovým způsobem získá na účinnosti boj proti hanebnému a zločinnému obchodu s lidskými bytostmi, proti znásilňování základních práv, proti všem formám násilí, útlaču a ponižujícího otroctví. Společná práce však vyžaduje vzájemnost a synergií, disponibilitu a důvěru, s vědomím toho, že „žádná země nemůže sama čelit těžkostem spojeným s tímto jevem, který je tak rozsáhlý, že se týká již všech kontinentů, buď jako proud imigrace nebo jako emigrace“ (*Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků 2014*).

Na globalizaci migračního fenoménu je třeba odpovídat globalizační lásky a spolupráce tak, aby se zlidšťovaly podmínky migrantů. Zároveň je třeba zintenzivňovat úsilí o vytváření podmínek, které by byly schopné zaručit postupný úbytek důvodů, nutících celé národy

k tomu, aby opouštěly svou rodnou zemi kvůli válkám a hladu, jež se často vzájemně zapřičiňují.

Solidaritu s migranty a utečenci je třeba spojovat s odvahou a kreativitou, jež jsou potřebné pro to, aby se na světové úrovni rozvíjel spravedlivější a poctivější ekonomicko-finanční řád a zároveň aby rostlo úsilí o mír, jenž je nezbytnou podmínkou pro každý autentický pokrok.

Drazí migranti a utečenci! Vy máte v srdci církve své jedinečné místo. Pomáháte jí, aby zvětšovala rozměr svého srdce a prokazovala, že je matkou celé lidské rodiny. Neztrácejte svou důvěru a naději! Po-mysleme si na Svatou rodinu v Egyptě: jako v mateřském srdci Panny Marie a v starostlivém srdci svatého Josefa se zachovala víra, že Bůh nikoho neopustí, tak ať ani vám nechybí stejná důvěra v Pána. Svěřuji vás pod jejich ochranu a všem ze srdce uděluji apoštolské požehnání.

Ve Vatikánu 3. září 2014

FRANTIŠEK

4. LIST SVATÉHO OTCE PŘEDSEDŮM BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ A PŘEDSTAVENÝM INSTITUTŮ ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTÍ APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA TÝKAJÍCÍ SE PAPEŽSKÉ KOMISE PRO OCHRANU NEZLETILÝCH

V březnu minulého roku jsem ustanovil Papežskou komisi pro ochranu nezletilých, jejíž vznik byl oznámen již v prosinci roku 2013 a jejímž úkolem je předkládat návrhy a iniciativy směřující ke zlepšení předpisů a procedur na ochranu všech nezletilých a také zranitelných dospělých osob. Do této komise jsem zároveň jmenoval řadu vysoce kvalifikovaných osobností, jejichž práce v této oblasti je dobře známa.

V červenci jsem se pak setkal s některými oběťmi pohlavního zneužívání, jehož se na nich dopustili kněží. Hloubka jejich utrpení a zároveň pevnost jejich víry mne hluboce zasáhly. Tato zkušenost mne rovněž definitivně utvrdila v přesvědčení, že je třeba i nadále dělat všechno pro to, abychom církev zbavili rány pohlavního zneužívání nezletilých a těm, kdo jím trpěli, abychom nabídli usmíření a uzdravení.

Z těchto důvodů jsem v prosinci loňského roku jmenoval za členy komise nové osoby, které reprezentují místní církve celého světa. Už za několik dní se v Římě poprvé společně sejdou všichni členové.

Ve světle toho, co bylo zmíněno výše, jsem přesvědčen, že komise může být novým, důležitým a efektivním prostředkem, který mi pomůže povzbudit a rozvíjet úsilí celé církve na všech úrovních – v biskupských konferencích, diecézích, institutech zasvěceného života a společnostech apoštolského života i jinde – směřující k tomu, aby přijala všechny kroky nezbytné k zajištění ochrany nezletilých a zranitelných dospělých osob a aby na jejich potřeby odpověděla spravedlností a milosrdenstvím.

Rodiny musí vědět, že církev dělá všechno pro to, aby jejich děti ochránila, a že mají plné právo utíkat se k ní v naprosté důvěře, protože je pro ně bezpečným domovem. Žádným jiným úvahám, ať už je pohání jakýkoli motiv, jako například touha vyhnout se skandálu, nesmí být

přisouzena vyšší priorita, neboť pro ty, kdo zneužívají nezletilé, není v duchovní službě absolutně žádný prostor.

Je třeba vyvinout maximální úsilí pro to, aby byly zcela splněny předpisy oběžníku Kongregace pro nauku víry ze dne 3. května 2011. Tento dokument má biskupským konferencím pomoci při sestavení směrnic, podle nichž by se postupovalo v každém jednotlivém případě pohlavního zneužití nezletilých ze strany duchovního. Stejně tak je nezbytné, aby biskupské konference přijaly praktická opatření, podle nichž bude možné zmíněné směrnice pravidelně revidovat a také sledovat, zda jsou dodržovány.

Úkolem každého diecézního biskupa a vyššího představeného je prověřovat, zda je ve farnostech a dalších církevních institucích zajištěno bezpečí nezletilých a zranitelných dospělých osob. Jako výraz povinnosti církve projevit Ježíšovu účast s oběťmi pohlavního zneužívání i jejich rodinami vybízíme jednotlivé diecéze i instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, aby vytipovaly vhodné programy pastorační péče, které by mohly využít pomoci psychologické a duchovní služby. Duchovní správci a představení řeholních komunit mají být k dispozici obětem a jejich blízkým. Taková setkání skýtají cennou příležitost naslouchat těm, kdo zakusili velké utrpení, a prosit je o odpuštění.

Ze všech zmíněných důvodů vás prosím o to, abyste s komisí pro ochranu nezletilých úzce a bezvýhradně spolupracovali. Mezi úkoly, které jsem jí svěřil, je i ten, aby vám a vašim biskupským konferencím poskytovala podporu spočívající ve vzájemné výměně dobrých zkušeností a také vzdělávacích, formačních a instruktážních programů ohledně toho, jak adekvátně reagovat na případy pohlavního zneužívání.

Kéž Pán Ježíš roznlí v každém z nás, služebníků církve, takovou lásku a sympatii k malíčkým, jaké charakterizovaly i jeho přítomnost mezi lidmi, a kéž se tato láska projeví naší zvláštní odpovědností za dobro nezletilých a zranitelných dospělých osob. Kéž nám nejsvětější Panna Maria, Matka něžnosti a milosrdenství, pomáhá, abychom důkladně a s velkorysostí konali svou povinnost pokorně přiznat a napravit křivdy minulosti a abychom nikdy nepřestali věrně plnit svůj úkol chránit ty, kdo jsou Ježíšovu Srdci nejbliže.

Ve Vatikánu 2. února 2015, o svátku Uvedení Páně do chrámu

FRANTIŠEK

**5. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE
U PŘÍLEŽITOSTI
XXIII. SVĚTOVÉHO DNE NEMOCNÝCH
11. ÚNORA 2015**

Sapientia cordis
«Slepému jsem byl okem a kulhavému nohou»
(Job 29,15)

Drazí bratři a sestry,

u příležitosti XXIII. Světového dne nemocných, který ustanovil svatý Jan Pavel II., se obracím na vás všechny, kdo snášíte tíhu nemoci a různým způsobem jste spojeni s trpícím tělem Kristovým, i na vás, pracovníky a dobrovolníky v oblasti zdravotnictví.

Téma letošního roku nás vyzývá k meditaci o větě z Knihy Job „Slepému jsem byl okem a kulhavému nohou“ (29,15). Chtěl bych k němu přistoupit z pohledu „*sapientia cordis*“, moudrosti srdce.

1. Taková moudrost není teoretickým a abstraktním poznáním nebo plodem úvah. Podle toho, jak ji popisuje svatý Jakub ve svém listě, je především „čistá, dále pokojná, shovívavá, poddajná, plná milosrdenství a dobrých skutků, ne obojetná ani pokrytecká“ (3,17). Je tedy *postojem, který vlil Duch Svatý* do mysli a do srdce toho, kdo se dokáže otevřít vůči utrpení druhých a poznává v něm Boží obraz. Přijímáme za svoje zvolání žalmu „Nauč nás počítat naše dny, ať získáme moudrost srdce“ (Žalm 90,12). V *sapientia cordis*, jež je Božím darem, můžeme vidět souhrn plodů Světového dne nemocných.

2. *Moudrost srdce znamená sloužit bratrovi.* V Jobově řeči, která obsahuje slova „slepému jsem byl okem a kulhavému nohou“, se zdůrazňuje rozměr služby potřebným prokazované tímto spravedlivým mužem, jenž se těší autoritě a zaujímá důstojné místo mezi staršími města. Jeho morální velikost se projevuje službou chudému, který žádá o pomoc, jakož i péčí o sirotka a vdovu (verše 12-13).

Kolik křesťanů i dnes prokazuje nikoli slovy, ale životem zakoreněným v ryzí víře, že jsou „slepému okem“ a „kulhavému nohou“! Jsou to lidé, kteří stojí nablízku nemocným, když potřebují stálou péči a pomoc při umývání, oblékání i jedení. Zvláště když se tato služba prodlužuje v čase, může se stát namáhavou a zatěžující. Je poměrně snadné sloužit pár dní, ale je obtížné pečovat o člověka po celé měsíce anebo dokonce roky, i když on už ani není schopen poděkovat. A přece, jak velká je to cesta k posvěcování! V takových situacích lze počítat se specifickou blízkostí Pána a zároveň to představuje mimořádnou podporu církvi při jejím poslání.

3. *Moudrost srdce znamená být s bratrem.* Doba strávená v blízkosti nemocného je posvátným časem. Je to chválení Boha, jež nás připodobňuje obrazu jeho Syna, který „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny“ (Mt 20,28). Sám Ježíš řekl: „Já jsem mezi vámi jako ten, kdo slouží“ (Lk 22,27).

S živou vírou prosíme Ducha Svatého, aby nám dal milost chápat toto často tiché doprovázení, při němž jsme vedeni, abychom věnovali svůj čas sestrám a bratrům, kteří díky naší blízkosti a náklonnosti po- ciťují lásku a útěchu. Jak velká lež se oproti tomu skrývá za určitými názory, které tolik trvají na „kvalitě života“ a vnucují přesvědčení, že život vážně postižený chorobou není hoden toho, aby se žil!

4. *Moudrost srdce znamená vycházet ze sebe a jít bratřovi v ústřety.* Náš svět často zapomíná na zvláštní hodnotu času stráveného u lůžka nemocného, protože jsme zachvázeni spěchem, frenetickou činností a výrobou a zapomínáme na rozměr nezištnosti, starosti a péče o druhého člověka. Za takovýmto postojem v podstatě často stojí vlašná víra, která zapomněla na Pánova slova „pro mne jste to udělali“ (Mt 25,40).

Proto bych chtěl znovu připomenout „absolutní prioritu ‚vycházet ze sebe vstříc bratru‘, což je jedno ze dvou hlavních přikázání, která zakládají každou morální normu, a to nejzřetelnější znamení pro rozlišování ve věcech duchovního růstu, jenž je odpovědí na absolutně nezištné Boží sebedarování“ (apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*,179). Z téže misijní povahy církve pramení „účinná láska k bližnímu, soucit, který rozumí, pomáhá a podporuje“ (*tamtéž*).

5. *Moudrost srdce znamená být solidární s bratrem a neposuzovat ho.* Láska potřebuje čas; čas na léčení nemocných a na návštěvu u nich; čas na to, abychom jim byli nablízku, jako to udělali Jobovi přátelé: „Seděli potom spolu s ním na zemi po sedm dní a nocí a slova k němu žádný nepromluvil, neboť viděli, že jeho bolest je nesmírná“ (*Job* 2,13). Ale Jobovi přátelé v sobě skrývali negativní úsudek o něm: mysleli si, že jeho neštěstí je Božím trestem za jeho vinu. Pravá láska však znamená sdílení, které neposuzuje a nenárokuje si obrácení toho druhého. Je svobodná oproti falešné pokoře, jež podvědomě usiluje o uznání a má zálibu ve vykonaném dobru.

Jobova zkušenost nachází svou autentickou odpověď pouze v Ježíšově kříži, nejvyšším skutku Boží solidarity s námi, který je naprosto nezištný a milosrdný. Tato odpověď lásky na drama lidské bolesti, zvláště nevinné, zůstává stále vtisknuta do těla zmrtvýchvstalého Krista, do jeho oslavených ran, které jsou pro víru pohoršením, ale zároveň znamenají i důkaz pro ni (srov. *Homilie při kanonizaci Jana XXIII. a Jana Pavla II.*, 27. dubna 2014).

Přestože nemoc, samota a neschopnost nabývají převahy nad naším životem prožívaným jako dar, může se zkušenost bolesti stávat přednostní možností pro zprostředkování milosti a zdrojem pro získávání a posilování moudrosti srdce. Proto chápeme, že Job, když se na konci své zkušenosti obrací na Boha, může prohlásit: „*Jen z doslechu o tobě jsem slyšel, teď však jsem tě spatřil vlastním okem*“ (42,5). I lidé ponoření do tajemství bolesti a utrpení, jež je přijímáno ve víře, se mohou stávat živoucími svědky víry, která jim umožňuje setrvávat v samotném utrpení, i když ho člověk svým vlastním rozumem nedokáže pochopit do hloubky.

6. Svěřuji Světový den nemocných pod mateřskou ochranu Panny Marie, která ve svém lůně přijala a zrodila vtělenou Moudrost, našeho Pána Ježíše Krista.

Maria, Trůne Moudrosti, jako naše Matka oroduj za všechny nemocné i za ty, kdo se o ně starají. Učiň, ať ve službě trpícímu bližnímu a skrze zkušenost bolesti dokážeme přijímat pravou moudrost srdce a umožňujeme jí, aby v nás narůstala.

Tuto prosbu za vás všechny doprovázím svým apoštolským požehnáním.

Ve Vatikánu 3. prosince 2014
památka svatého Františka Xaverského

FRANTIŠEK

6. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K POSTNÍ DOBĚ 2015

Posilněte svá srdce

(Jak 5,8)

Drazí bratři a sestry,

postní doba je časem obnovy pro církev, pro její společenství i pro jednotlivé věřící. Především je to však „doba příhodná“ (2 Kor 6,2). Bůh od nás nežadá nic než to, co nám předtím dal: „My milujeme Boha, protože on napřed miloval nás“ (1 Jan 4,19). On není vůči nám lhostejný. Každý z nás mu leží na srdci, zná nás jménem, stará se o nás, a když ho opustíme, hledá nás. Zajímá ho každý; jeho láska mu brání, aby byl lhostejný k tomu, co se nám přihodí. Stává se však, že pokud se nám daří dobře a žijeme v pohodlí, samozřejmě zapomínáme na ostatní (což se Bohu Otci nestává nikdy), nezajímáme se o jejich těžkosti, o jejich bolesti a nespravedlnosti, jimiž trpí... a naše srdce tak upadá do lhostejnosti. Zatímco já si žiji poměrně dobře a pohodlně, zapomínám na ty, jimž se dobře nedaří. Takovýto egoistický postoj lhostejnosti dnes nabral světový rozměr; až takový, že můžeme dokonce mluvit o globalizaci lhostejnosti. Jedná se o problém, jemuž se my jako křesťané musíme umět postavit.

Když se Boží lid obrátí k Boží lásce, nachází odpovědi na ty otázky, které mu trvale kladou dějiny. Jednou z nejnaléhavějších výzev, jíž se chci v tomto poselství zabývat, je globalizace lhostejnosti.

Lhostejnost vůči bližnímu i vůči Bohu je také pro nás křesťany skutečným pokušením. Proto v každé postní době potřebujeme slyšet volání proroků, kteří pozvedají svůj hlas a probouzejí nás.

Bůh není vůči světu lhostejný, ale miluje ho až tak, že za spásu každého člověka dal svého Syna. Vtělením, pozemským životem, smrtí a zmrtvýchvstáním Božího Syna se definitivně otevírá brána mezi Bohem a člověkem, mezi nebem a zemí. Církev je jakoby rukou, která drží tuto bránu otevřenou skrze hlásání Slova, slavení svátostí a svědectví víry, která se projevuje láskou (srov. Gal 5,6). Svět však

má tendenci uzavírat se do sebe a zavírat onu bránu, skrze niž Bůh vstupuje do světa a svět do Boha. Tato ruka, kterou je církev, tedy nesmí být nikdy překvapená, když je odmítána, potlačována a zraňována.

Boží lid se proto potřebuje obnovovat, aby nezůstával lhotejný a aby se neuzavíral do sebe. Pro tuto obnovu bych vám chtěl předložit tři kroky k meditaci.

1. „*Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy*“
(1 Kor 12,26) – církev

Boží lásku, která rozbíjí onu smrtelnou uzavřenost, jíž je lhotejnost, nám přináší církev svým učením a především svým svědectvím. Můžeme však svědčit pouze o tom, co jsme předtím sami zakusili. Křesťan je někým, kdo umožní Bohu, aby ho oblékl do jeho dobroty a milosrdenství, aby ho oblékl do Krista, a tak se mohl stávat tím, čím je on – služebníkem Boha a lidí. Obřadem umývání nohou nám to dobře připomíná liturgie Zeleného čtvrtku. Petr nejprve nechtěl, aby mu Ježíš umýval nohy, ale potom pochopil, že Ježíš nechce být pouze příkladem toho, že i my máme umývat nohy jeden druhému. Tuto službu může vykonávat jen ten, kdo si nejprve nechal umýt nohy od Krista. Pouze on „má s ním podíl“ (Jan 13,8), a tak může sloužit člověku.

Postní doba je příhodným časem pro to, abychom se nechali obsluhovat Kristem, a tím se stávali takovými jako on. K tomu dochází, když nasloucháme Božímu Slovu a přijímáme svátosti, zvláště eucharistii. V ní se stáváme tím, co přijímáme: Kristovým tělem. Lhotejnost, která, jak se zdá, často získává nadvládu v našich srdcích, nenachází v tomto těle místo. Proto tedy ten, kdo je Kristův, patří k jedinému tělu, v němž nejsme k sobě navzájem lhotejní. „Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy, je-li některý úd vyznamenán, všechny ostatní údy se s ním radují“ (1 Kor 12,26).

Církev je *communio sanctorum*, protože na ní mají účast svatí, ale i proto, že je společenstvím svatých věcí: Boží lásky nám zjevené v Kristu a všech jeho darů. Mezi ně patří i odpověď těch, kdo se nechají zachvátit touto láskou. Ve společenství svatých a při účasti na Božích věcech nikdo nic nevlastní pouze pro sebe, ale to, co má, patří všem. A vzhledem k tomu, že jsme spojeni v Bohu, můžeme něco vy-

konat i pro vzdálené a pro ty, k nimž se svými vlastními silami nikdy nedostaneme; proto se s nimi a za ně modlíme k Bohu, abychom se všichni otevírali pro dílo jeho spásy.

2. „Kde je tvůj bratr“ (Gen 4,9) – farnosti a komunity

To, co bylo řečeno o církvi, musíme převádět do života farností a komunit. Dokážeme v těchto církevních společenstvích zakoušet svou příslušnost k jedinému tělu? K tělu, které zároveň přijímá i sdílí, co Bůh chce darovat? K tělu, které poznává své nejslabší, nejchudší a nejmenší údy a stará se o ně? Anebo se utíkáme ke všeobecné lásce, která se angažuje daleko ve světě, ale zapomíná na Lazara sedícího před našimi zavřenými dveřmi? (srov. Lk 16,19-31)

Abychom přijímali to, co nám Bůh dává, a aby to přinášelo plný užitek, je třeba překonávat hranice viditelné církve ve dvou směrech.

V první řadě tím, že se v modlitbě spojíme s církví v nebi. Když se pozemská církev modlí, vzniká společenství vzájemné služby a dobra, které se dostává až před Boží tvář. Spolu se svatými, kteří dosáhli své plnosti v Bohu, vytváříme společenství, v němž se lhostejnost překonává láskou. Církev v nebi není triumfující proto, že by se obracela zády k utrpení světa a radovala se sama. Svatí spíše mohou s radostí nazírat skutečnost, že Ježíšovou smrtí a zmrtvýchvstáním definitivně překonali lhostejnost, tvrdost srdce a nenávist. Dokud toto vítězství lásky nepronikne do celého světa, svatí stále kráčejí s námi jako poutníci. Tereza z Lisieux, učitelka církve, psala s přesvědčením, že nebeská radost z vítězství ukřižované lásky není úplná, dokud jen jediný člověk na zemi trpí a sténá: „Velice počítám s tím, že v nebi nebudu nečinná, a mým přáním je i nadále pracovat pro církev a pro duše“ (dopis 254 z 14. července 1897).

I my máme účast na zásluhách a na radosti svatých a oni zase mají účast na našem boji a touze po míru a smíření. Jejich radost z vítězství zmrtvýchvstalého Krista je pro nás důvodem, abychom měli sílu k překonávání různých forem lhostejnosti a tvrdosti srdce.

Na druhé straně je každé křesťanské společenství povoláno k tomu, aby překračovalo práh vztahů směrem k okolní společnosti, k chudým a vzdáleným. Církev je svou povahou misijní, není zahleděná do sebe, ale je posílána ke všem lidem.

Toto poslání znamená trpělivě svědčit pro toho, který chce přivést k Otci všechno a každého člověka. Svědectvím je to, co láska nemůže zamlčet. Církev následuje Ježíše Krista po cestě, která ji vede ke každému člověku, až na konec země (srov. *Sk* 1,8). Tak můžeme v každém bližním vidět bratra a sestru, za něž Kristus zemřel a vstal z mrtvých. To, co jsme dostali, dostali jsme i pro ně. A podobně všechno, co tito bratři vlastní, je darem pro církev a pro celé lidstvo.

Drazí bratři a sestry, jak jen si přeji, aby se místa, kde se projevuje církev, zvláště naše farnosti a komunity, stávaly ostrovy milosrdenství uprostřed moře lhostejnosti!

3. „*Posilněte svá srdce*“ (Jak 5,8) – každý věřící

I jako jednotlivci víme, co je pokušení lhostejnosti. Jsme přesyceni šokujícími obrazy, které ukazují lidské utrpení, a zároveň cítíme svou neschopnost nějak reagovat. Co máme dělat, abychom se nenechali pohltit touto spirálou zděšení a nemohoucnosti?

Na prvním místě se můžeme modlit ve společenství pozemské a nebeské církve. Neignorujme sílu modlitby mnoha lidí! Iniciativa *24 hodin pro Pána*, k jejímuž slavení ve dnech 13. a 14. března vyzývám celou církev i na úrovni diecézí, se chce stát výrazem této potřeby modlit se.

Na druhém místě můžeme pomáhat skutky lásky a díky mnoha církevním charitativním organizacím se dostat k blízkým i vzdáleným. Postní doba je vhodná pro to, abychom prokázali zájem o druhého, třeba i jen malým, ale konkrétním výrazem spoluúčasti na našem společném lidství.

A konečně za třetí, utrpení druhého člověka je výzvou ke konverzi, neboť bratrova potřeba mi připomíná křehkost mého vlastního života a mou závislost na Bohu a na bratrech. Pokud pokorně prosíme o milost Boží a přijímáme omezenost svých možností, s důvěrou se odevzdáváme nekonečným možnostem, které obsahuje Boží láska. A budeme moci odolávat ďábelskému pokušení, jež nás vede k víře, že zachránit sebe i svět můžeme my sami.

Abychom překonávali lhostejnost a naši domnělou všemohoucnost, chtěl bych všechny požádat, aby tuto postní dobu prožívali jako cestu k formování svého srdce, jak by řekl Benedikt XVI. (encyklika

Deus caritas est, 31). Mít milosrdné srdce neznamená mít slabé srdce. Kdo chce být milosrdný, potřebuje srdce silné, pevné, uzavřené pro pokušitele, ale otevřené pro Boha. Srdce, které se nechá proniknout Duchem a přivést na cesty lásky, jež směřují k bratřím a sestrám. Srdce ve své podstatě chudé, které poznává vlastní ubohosti a vydává se pro druhého.

Proto, drazí bratři a sestry, v této postní době toužím modlit se spolu s vámi ke Kristu: „*Fac cor nostrum secundum cor tuum*“ – „*Učiň srdce naše podle srdce svého*“ (prosba z litanií k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu). Pak budeme mít silné a milosrdné, bdělé a obětavé srdce, které se nenechá uzavřít do sebe a neupadne do víru globalizované lhostejnosti.

S tímto přáním vás ujišťuji o své modlitbě za to, aby každý věřící a každé církevní společenství plodně prožívalo postní dobu, a prosím vás, abyste se modlili za mne. Ať vám Pán žehná a Panna Maria ať vás ochraňuje.

Ve Vatikánu 4. října 2014 na svátek svatého Františka z Assisi

FRANTIŠEK

7. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K XXX. SVĚTOVÉMU DNI MLÁDEŽE 2015

*„Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“
(Mt 5,8)*

Drazí mladí,

pokračujeme v naší duchovní pouti směřující do Krakova, kde se v červenci 2016 skutečnější příští mezinárodní setkání Světového dne mládeže. Jako vodítko na naší cestě jsme zvolili evangelijní blahoslavenství. V loňském roce jsme se zamýšleli nad blahoslavenstvím „chudí v duchu“, jež v širším kontextu patří do „horského kázání“. Spolu jsme odhalili převratný význam blahoslavenství a Ježíšovu naléhavou výzvu odvážně se angažovat při dobrodružném hledání štěstí. Letos se budeme zabývat šestým blahoslavenstvím: „*Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha*“ (Mt 5,8).

1. *Touha po štěstí*

V tomto Ježíšově prvním velkém kázání se slovo *blahoslavení*, neboli *šťastní*, objevuje devětkrát (srov. Mt 5,1-12). Podobá se refrénu a připomíná nám Pánovo volání procházet spolu s ním cestu, která je navzdory všem problémům cestou pravého štěstí.

Ano, drazí mladí, hledání štěstí je přirozené pro všechny lidi každé doby a každého věku. Bůh vložil do srdce každého muže a ženy hlubokou touhu po štěstí, po plnosti. Všimáte si, jak neklidná jsou vaše srdce a jak neúnavně hledají, co by mohlo nasycit jejich touhu po nekonečnu?

První kapitoly Knihy Genesis nám představují nádherné blahoslavenství, k němuž jsme povoláni a které spočívá v dokonalém společenství s Bohem, s ostatními lidmi, s přírodou a s námi samými. Svobodný přístup k Bohu, k intimitě s ním a k jeho záměru byl v Božím plánu s lidstvem přítomný od počátku a působil tak, že božské světlo prostupovalo pravdou veškeré lidské vztahy a činilo je čirými.

V tomto stavu původní čistoty neexistovaly žádné „masky“ ani lsti a nebyl důvod, aby se jedni skrývali před druhými. Vše bylo průzračné a jasné.

Když muž a žena podlehli pokušení a narušili důvěrný vztah s Bohem, do lidských dějin vstoupil hřích (srov. Gen 3). Důsledky byly viditelné okamžitě a projevíly se i ve vztahu prvních lidí k sobě samým, vůči sobě navzájem i ve vztahu k přírodě. A jsou dramatické! Počáteční čistota je jakoby narušena. Od tohoto okamžiku již není možné přistupovat k Bohu přímo. Nastupuje tendence skrývat se, muž i žena potřebují zahalit svou nahotu. Zbavení světla, jež pochází z patření na Pána, vnímají okolní realitu zkresleně a krátkozrace. Jejich vnitřní „buzola“, která je vedla při hledání štěstí, ztrácí svůj referenční bod. Přitažlivost moci, touha po majetku a po potěšení za každou cenu je vedou do propasti trápení a úzkosti.

V Žalmech nacházíme výkřik, kterým se lidstvo z hloubi duše obrací k Bohu: „Kdo nám ukáže dobro? Hospodine, ukaž nám svou jasnou tvář“ (Žalm 4,7). Otec ve své nekonečné dobrotě odpovídá na tuto usilovnou modlitbu tím, že posílá svého Syna. V Ježíšovi Bůh na sebe bere lidskou tvář. Jeho vtělením, životem, smrtí a zmrtvýchvstáním nás Bůh vykupuje z hříchu a otevírá nám nové, dosud nemyslitelné obzory.

V Kristu, draží mladí, se tedy nachází plné dovršení vašich snů o dobro a štěstí. Pouze On může uspokojit vaše očekávání, jež jsou mnohokrát klamány falešnými přísliby světa. Jak řekl svatý Jan Pavel II.: „On je tou krásou, která vás tolik přitahuje; On ve vás podněcuje tu žízeň po radikalitě, která vám nedovolí uspokojit se s kompromisem; On vás nutí, abyste odložili masky, které činí život falešným; On čte ve vašich srdcích ta nejoprávněnější rozhodnutí, která by druzí chtěli potlačit. Ježíš ve vás vzbuzuje touhu udělat z vašeho života něco velkého“ (Modlitební vigilie na Tor Vergatě, 19. srpna 2000: Insegnamenti XXIII/2 [2000], 212).

2. *Blahoslavení čistého srdce...*

Nyní se pokusme lépe porozumět tomu, jak se toto blahoslavenství spojuje s čistotou srdce. Nejdříve musíme pochopit biblický význam slova *srdce*. *Srdce* je pro židovskou kulturu centrem citů, myšlenek

a záměrů lidské bytosti. Jestliže nás Bible učí, že Bůh neposuzuje vnějškovost, ale srdce (srov. 1 Sam 16,7), můžeme také říci, že Boha můžeme vidět, když vycházíme ze svého srdce. To proto, že srdce je vyjádřením člověka v jeho celistvosti a jednotě těla i duše, v jeho schopnosti milovat a být milován.

Co se týče výrazu „čistý“, evangelista Matouš používá řecké slovo *katharos*, které v zásadě znamená *očistěný, průzračný, svobodný od znečišťujících složek*. V evangeliu vidíme Ježíše, jak vyvrací určité chápání rituální čistoty, spojené s vnějškovostí, které zakazovalo jakýkoliv kontakt s věcmi a osobami (mezi jiným i s malomocnými a cizinci), jež byly považovány za nečisté. Farizeům, kteří jako mnozí Židé v tehdejší době nestolovali, aniž by se očistili, a kteří zachovávali četné zásady spojené s umýváním předmětů, Ježíš kategoricky říká: „Člověk nemůže poskvřnit nic, co do něho vchází zvenčí, ale co vychází z člověka, to ho poskvřňuje. Z nitra totiž, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky, smilství, krádeže, vraždy, cizoložství, lakota, zloba, lest, prostopášnost, závist, urážky, pýcha, nerozumnost“ (Mk 7,15.21-22).

V čem tedy tkví štěstí pramenící z čistého srdce? Vycházíme-li ze špatností způsobujících nečistotu člověka, které Ježíš vyjmenovává, vidíme, že tato otázka se týká především oblasti našich *vztahů*. Každý z nás se musí naučit rozlišit, co může jeho srdce „znečistit“, musí si vytvořit jasné a citlivé svědomí, schopné „rozeznat, co je vůle Boží, co je dobré, bohublé a dokonale“ (Řím 12,2). Je-li nutná obezřetnost při péči o vše stvořené – o čistotu vzduchu, vody a potravin – tím více musíme střežit čistotu toho nejcennějšího, co máme: *čistotu našich srdcí a našich vztahů*. Tato „lidská ekologie“ nám pomůže dýchat čistý vzduch, který se rodí z krásných věcí, ze skutečné lásky a ze svatosti.

Jednou jsem vám položil otázku: Kde je váš poklad? Co považuje vaše srdce za drahocenné? (srov. rozhovor s mladými z Belgie, 31. března 2014). Ano, naše srdce mohou přilnout k pokladům buď skutečným, nebo falešným, mohou nalézt buď autentický klid, nebo usnout, zpohodlnět a otupět. Nejvzácnější hodnota, kterou můžeme v životě mít, je náš vtaž k Bohu. Jste o tom přesvědčeni? Jste si vědomi té neocenitelné hodnoty, kterou máte v Božích očích? Víte, že On vás miluje bezpodmínečným způsobem a přijímá vás takové, jací jste? Pokud však toto poznání chybí, člověk se stává nesrozumitelnou há-

dankou, neboť právě poznání, že jsme bezpodmínečně milováni Bohem, dává našemu životu smysl. Vzpomínáte si na Ježíšův rozhovor s bohatým mladíkem (srov. Mk 10,17-22)? Evangelista Marek poznamenává, že Pán na něj s láskou pohlédl (verš 21) a vyzval jej, aby ho následoval a našel poklad v nebi. Přejí vám, drazí mladí, aby vás tento Ježíšův láskyplný pohled doprovázel po celý život.

Období mládí je časem, kdy se otevírá velké citové bohatství přítomné ve vašich srdcích, hluboká touha po opravdové, krásné a velké lásce. Kolik síly je v této schopnosti milovat a být milován! Nedovolené, aby tato vzácná hodnota byla falšována, ničena nebo pokřivena. K tomu dochází, když do našich vztahů vstupuje využívání bližního jako nástroje pro egoistické cíle, mnohdy jako pouhého předmětu pro uspokojení. Následkem těchto negativních zkušeností zůstává srdce raněné a nešťastné. Prosím vás, nemějte strach ze skutečné lásky, které nás učí Ježíš a kterou svatý Pavel popisuje takto: „Láska je shovívavá, láska je dobrosrdečná, nezávidí, láska se nevychloubá, nenadýmá, nedělá, co se nepatří, nemyslí jen a jen na sebe, nerozčiluje se, zapomíná, když jí někdo ublíží, má zármutek, když se dělá něco špatného, ale raduje se, když lidé žijí podle pravdy. Láska všechno omlouvá, všemu věří, nikdy nad ničím nezoufá, všechno vydrží. Láska nikdy nepřestává“ (1 Kor 13,4-8).

Chci vás pozvat ke znovuobjevení krásy lidského povolání k lásce a přitom vás vyzývám, abyste se vzepřeli rozšířené tendenci banalizovat lásku a především snaze redukovat ji pouze na sexuální stránku, a tím ji zbavovat jejích podstatných charakteristik – krásy, společenství, věrnosti a zodpovědnosti. Drazí mladí, „v této kultuře dočasného a relativního mnozí říkají, že je důležité ,užít si‘ tuto chvíli, že nemá cenu zavazovat se na celý život, přijímat definitivní rozhodnutí ,navždy‘, protože se neví, co přinese zítřek. Já vás však žádám, abyste byli revolucionáři. Prosím vás, abyste šli proti proudu; ano, žádám vás, abyste se v tomto vzepřeli takovéto kultuře dočasnosti, která se domnívá, že nedokážete přijmout odpovědnost za to, že jste schopni opravdu milovat. Mám ve vás mladé důvěru a modlím se za vás. Mějte odvahu ,jít proti proudu‘. A mějte také odvahu být šťastní“ (Setkání s dobrovolníky SDM v Riu, 28. července 2013).

Vy mladí jste výborní v objevování nového! Pokud se vrhnete do odhalování bohaté nauky církve v této oblasti, objevíte, že křesťanství

není souhrnem zákazů potlačujících naše touhy po štěstí, ale životním projektem schopným fascinovat naše srdce!

3. ... protože uvidí Boha

V srdci každého muže a každé ženy neustále zaznívá Pánovo pozvání: „Hleďte mou tvář!“ (Žalm 27,8). Zároveň musíme čelit neustálé konfrontaci s ubohou situací nás hříšníků. Je tomu tak, když čteme například v Knize žalmů: „Kdo smí vystoupit na Hospodinovu horu, kdo smí stát na jeho svatém místě? Ten, kdo má nevinné ruce a čisté srdce“ (Žalm 24,3-4). Nesmíme ale mít strach ani si nechat vzít odvalu: z Bible i ze zkušeností každého z nás vidíme, že Bůh dělá vždy první krok. To On nás očišťuje, abychom se s ním mohli osobně setkat.

Když Bůh povolal proroka Izaiáše, aby mluvil v jeho jménu, ten se polekal a řekl: „Běda mně, je se mnou konec! Vždyť jsem člověk nečistých rtů“ (Iz 6,5). Hospodin jej přesto očistil, když mu poslal anděla, aby se dotknul jeho úst a řekl: „Tvá vina je odňata a tvůj hřích je usmířen“ (Iz 6,7). V Novém zákoně, když Ježíš na Genezaretském jezeře povolal své první učedníky a dovršil zázračný rybolov, Šimon Petr mu padl k nohám a řekl: „Pane, odejdi ode mě: jsem člověk hříšný!“ (Lk 5,8) Odpověď přichází bezprostředně: „Neboj se! Od nynějška budeš lovit lidi“ (Lk 5,10). A když mu jeden z Ježíšových učedníků říkal: „Pane, ukaž nám Otce – a to nám stačí,“ Ježíš mu odpověděl: „Kdo viděl mne, viděl Otce“ (Jan 14,8-9). Pánovo pozvání k setkání s ním je tedy adresované každému z nás, ať už je kdekoli a nachází se v jakékoli situaci. Stačí „aby učinil rozhodnutí, že se s ním chce setkat a že ho bude hledat bez ustání každý den. Nikdo nemá sebemenší důvod myslet si, že se ho toto pozvání netýká“ (Evangelii gaudium, 3).

Všichni jsme hříšníky a potřebujeme, aby nás Pán očistil. Stačí však udělat jeden nepatrný vstřícný krok k Ježíšovi, abychom objevili, že On nás stále očekává s otevřenou náručí, především ve svátosti smíření – svátosti, jež je přednostní příležitostí k setkání s Božím milosrdenstvím, které očišťuje a obnovuje naše srdce.

Ano, drazí mladí, Pán se chce s námi setkat, chce, abychom jej „viděli“. A jak? – můžete se mě zeptat. Také svatá Tereza z Avily, která se narodila ve Španělsku před pěti sty lety, už od malička říkala svým rodičům: „Chci vidět Boha.“ Potom objevila cestu *modlitby* jako

„intimní přátelský vztah s tím, jímž se cítíme být milováni“ (Kniha života, 8,5). Proto se vás ptám: Modlíte se? Víte, že můžete hovořit s Ježíšem, s Otcem a s Duchem Svatým tak, jako hovoříte s přítelem? A ne s jakýmkoli přítelem, ale s vaším nejlepším a nejdůvěrnějším přítelem! Zkuste to jednoduše udělat. Objevíte to, co jeden venkovan z Arsu říkal svatému faráři ze své vesnice o své modlitbě před svatostánkem: „Já se dívám na něho a on se dívá na mne“ (Katechismus katolické církve, 2715).

Ještě jednou vás vyzývám, abyste se s Pánem setkávali v *časté četbě Písma svatého*. Pokud ještě na to nejste zvyklí, začněte s evangelií. Přečtěte si každý den jednu pasáž. Nechte, aby Boží slovo promlouvalo k vašim srdcím a přinášelo světlo na vaši cestu (srov. Žalm 119,105). Objevíte pak, že Boha lze „vidět“ také v *tváři bližních*, především těch nejvíce opomíjených: v chudých, hladových, žiznivých, cizincích, nemocných, uvězněných (srov. Mt 25,31-46). Máte již takovou zkušenost? Drazí mladí, abyste porozuměli logice Božího království, je třeba, abyste si v kontaktu s chudými přiznávali i svoji chudobu. Čisté srdce je nutně i srdcem obnaženým, které se dokáže snížit a sdílet svůj vlastní život s těmi nejpotřebnějšími.

Setkání s Bohem v modlitbě, v četbě Bible a v bratrském životě vám pomůže lépe poznat Pána i sebe samotné. Tak, jako se to přihodilo emauzským učedníkům (srov. Lk 24,13-35), Ježíšův hlas způsobí, že zahoří vaše srdce a otevřou se vaše oči, abyste rozpoznali jeho přítomnost ve svém životě. Tak objevíte láskyplný záměr, který má On pro váš život.

Někteří z vás cítí, nebo teprve pocítí, že je Pán volá do manželství k vytvoření rodiny. Mnozí si dnes myslí, že toto povolání je „nemoderní“, ale tak tomu není! Právě z tohoto důvodu dnes celé církevní společenství prožívá zvláštní období, kdy uvažuje o tomto povolání a o poslání rodiny v církvi a v současném světě. Kromě tohoto vás vybízím, abyste zvážili cestu zasvěceného života nebo kněžství. Je krásné vidět mladé lidi, jak se rozhodují pro povolání odevzdat se Kristu a službě jeho církvi! Ptejte se s čistou duší a nemějte strach z toho, co od vás Bůh žádá! Počínaje vaším „ano“, jímž odpovíte na Boží volání, se v církvi a společnosti stanete novou setbou naděje. Nezapomeňte – Boží vůle je naše štěstí!

4. *Na cestě do Krakova*

„*Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha*“ (Mt 5,8). Drazí mladí, jak vidíte, toto blahoslavenství velice úzce souvisí s vaším životem a je zárukou vašeho štěstí. Proto vám ještě jednou opakuji: mějte odvahu být šťastní!

Letošní Světový den mládeže je poslední etapou přípravy směřující k příštímu velkému světovému setkání mladých v Krakově v roce 2016.

Právě před třiceti lety svatý Jan Pavel II. ustanovil v církvi světové dny mládeže. Toto putování mladých napříč kontinenty pod vedením Petrova nástupce bylo skutečným darem prozřetelnosti a prorockou iniciativou. Společně Pánu poděkujme za cenné plody, které tato setkání přinesla do života tolika mladých lidí na celé planetě! Kolik důležitých objevů – především objevení Krista jako Cesty, Pravdy a Života a církve jako velké a otevřené rodiny! Kolik životních proměn a kolik rozhodnutí pro povolání vzešlo z těchto setkání! Kéž se svatý papež Jan Pavel II., patron světových dnů mládeže, přimlouvá za naši pout' směřující do jeho Krakova. Ať nás na této cestě provází mateřský pohled milostiplné, překrásné a přechisté blahoslavené Panny Marie.

Ve Vatikánu 31. ledna 2015
památka svatého Jana Boska

František

8. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K LII. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA DUCHOVNÍ POVOLÁNÍ

26. dubna 2015 – 4. neděle velikonoční

Exodus jako základní zkušenost povolání

Drazí bratři a sestry,

čtvrtá neděle velikonoční nám předkládá obraz Dobrého pastýře, který zná své ovce, volá je, živí je a vede je. Již více než padesát let prožíváme o této neděli Světový den modliteb za povolání. Pokaždé nám připomíná, jak je důležité se modlit, aby „Pán žně... poslal dělníky na svou žně“ (Lk 10,2). Tento příkaz Ježíš vyslovuje v souvislosti s misijním posláním; kromě dvanácti apoštolů povolal dalších dvaasedmdesát učedníků a po dvou je rozesílá na misi (srov. Lk 10,1-16). Církev je vskutku „svou povahou misionářská“ (Druhý vatikánský koncil, dekr. *Ad gentes*,2) a křesťanské povolání se nemůže narodit jinde než v nitru misijní zkušenosti. Poslouchat a následovat hlas Krista Dobrého pastýře, nechávat se jím přitáhnout, vést a zasvětit mu svůj život tedy znamená, že umožníme Duchu Svatému, aby nás uvedl do misijní dynamiky a vzbudil v nás touhu a radostnou odvahu nabídnout a nasadit svůj život pro věc Nebeského království.

Nabídnout svůj život s takovýmto misionářským postojem je možné jen tehdy, jsme-li schopni vycházet ze sebe. Při 52. Světovém dni modliteb za povolání bych proto chtěl uvažovat právě o tomto specifickém „exodu“, jakým je povolání anebo, lépe řečeno, naše odpověď na povolání, které nám dává Bůh. Když slyšíme slovo „exodus“, naše myšlenky se hned ubírají k počátkům podivuhodné historie lásky mezi Bohem a lidem jeho dětí, té historie, jež prochází dramatickými dny egyptského otroctví, povoláním Mojžíše, osvobozením a putováním do zaslíbené země. Kniha Exodus – druhá kniha Bible – která o této historii vypráví, je podobenstvím celé historie naší spásy i základní dynamiky křesťanské víry. Přechod z otroctví starého člověka

k novému životu v Kristu je spasitelským dílem, k němuž u nás dochází prostřednictvím víry (Ef 4,22-24). Takový přechod je pravým a skutečným „exodem“, je to cesta křesťanské duše a celé církve a rozhodné nasměrování života na Otce.

U kořene každého křesťanského povolání se nachází takovýto základní pohyb prožívání víry: věřit znamená osvobodit se od sebe, vycházet ven z pohodlnosti a tvrdosti vlastního já, abychom zaměřili svůj život na Ježíše Krista a tak jako Abrahám opustili svou zemi a vydali se na pouť s důvěrou a s vědomím toho, že Bůh nám ukáže cestu do nové země. Toto „vyjítí“ nelze chápat jako pohrdání svým vlastním životem, svým cítěním a svým lidstvím. Naopak, kdo se vydá na cestu následování Krista, najde život v hojnosti tím, že sebe samého dává úplně k dispozici pro Boha a pro jeho Království. Ježíš říká: „Každý, kdo opustil domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole kvůli mně, dostane stokrát víc a za podíl bude mít život věčný“ (Mt 19,29). To vše má své hluboké kořeny v lásce. Křesťanské povolání je především povoláním lásky, která člověka přitahuje, vede ho za své hranice, odvádí ho od soustředění se na sebe a podněcuje „trvalý exodus z já, které je uzavřené do sebe, směrem k jeho osvobození v sebedarování, a právě proto směřujícího k opětnému nalezení sebe, ba dokonce k objevení Boha“ (Benedikt XVI., encyklika *Deus Caritas est*,6).

Prožitek exodu je typovou zkušeností křesťanského života, především u toho, kdo přijímá povolání věnovat se zvláště službě evangeliu. Spočívá ve stále obnovovaném postoji konverze a proměny, v setrávání na cestě, v přecházení ze smrti do života, jak tomu je, když slavíme každou liturgii – je to velikonoční dynamika. Od povolání Abraháмова až po Mojžíšovo, od putování Izraele pouští až po obrácení kázané proroky a Ježíšovu misijní cestu, která vrcholí jeho smrtí a zmrtvýchvstáním, každé povolání je v zásadě Božím konáním, jež nám umožňuje vycházet z naší původní situace, osvobozuje nás od každé formy otroctví, vytrhává nás z našich návyků a z lhostejnosti a promítá nás do radosti ze společenství s Bohem a s bratřími. Odpovědět na Boží volání tedy znamená umožnit mu, aby On nás nechal vycházet z naší falešné stability, a my abychom se mohli vydávat na cestu k Ježíši Kristu, prvnímu a poslednímu cíli našeho života a našeho štěstí.

Dynamika exodu se netýká jen osob povolaných jako jednotlivci, ale misijní a evangelizační činnosti celé církve. Církev je doopravdy věrná svému Mistrovi do té míry, do jaké je církví, která „vychází ven“, která se nezabývá sama sebou, svými strukturami a svými výdobytky, ale spíše dokáže kráčet, pohybovat se, setkávat se s Božími dětmi v jejich reálné situaci a soucítit s jejich ranami. Bůh vychází ze sebe v trojiční dynamice lásky, naslouchá bídě svého lidu a zasahuje, aby ho osvobodil (Ex 3,7). K takovému způsobu bytí a konání je církev povolána: má být církví, která vychází v ústřety člověku, hlásá osvobozující slovo evangelia, s Boží milostí léčí rány na duši i na těle a povznáší chudé a potřebné.

Drazí bratři a sestry, tento osvobozující exodus ke Kristu a k bratřím rovněž představuje cestu k plnému pochopení člověka a k lidskému a společenskému růstu v dějinách. Vyslechnout a přijmout Pánovo volání není pouze osobní a vnitřní záležitostí, kterou můžeme zaměnit za chvilkovou emoci; je to konkrétní, reálné a totální úsilí, jež zahrnuje celý náš život a klade ho do služeb budování Božího království na zemi. Křesťanské povolání, zakořeněné v kontemplaci Otcova srdce, nás proto zároveň vede k solidární angažovanosti se snahou o osvobození bratří, především těch nejchudších. Ježíšův učedník má srdce otevřené k nekonečnému horizontu a jeho niterný vztah s Pánem nikdy není útekem od života a od světa, ale naopak „je ze své podstaty společenstvím misijním“ (apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, 23).

Dynamika exodu směrem k Bohu a k člověku naplňuje život radostí a smyslem. To bych chtěl říci především těm nejmladším, kteří dokážou být disponibilní a velkorysí i vzhledem ke svému věku a hledí do budoucnosti, jež se otevírá před jejich očima. Pohled do neznáma a starosti o budoucnost i nejistoty každodenního života mnohdy přinášejí riziko, že se jejich rozlet ochromí a jejich sny překazí; někdy docházejí až k myšlence, že nemá smysl se pro něco nasazovat a že Bůh křesťanské víry omezuje jejich svobodu. Nikoli, drazí mladí, nemějte strach vycházet ze sebe a vydávat se na cestu! Evangelium je slovo, které osvobozuje, proměňuje a činí váš život krásnějším. Jak krásné je nechat se překvapit Božím voláním, přijmout jeho slovo, následovat svými kroky Ježíšovy stopy v uctívání božského tajemství a ve šlechetném nasazení pro druhé. Váš život bude každým dnem bohatší a radostnější!

Panna Maria, vzor každého povolání, se nebála vyslovit při Pánově volání své „*fiat*“. Ona nás vede a provází. Maria s velkorysou odvahou víry vyzpívala svou radost z toho, že vyšla ze sebe a darovala své životní plány Bohu. K ní se obracejme, abychom byli plně disponibilní pro Boží záměr, který má Bůh s každým z nás, aby v nás rostla touha vycházet a spěchat ke druhým (srov. Lk 1,39). Kéž nás Panna Maria chrání a přimlouvá se za každého z nás.

Ve Vatikánu 29. března 2015, Květná neděle

FRANTIŠEK

9. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE XLIX. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 17. KVĚTNA 2015

Sdílet rodinu: přednostní prostředí pro setkání v nezištné lásce

Drazí bratři a sestry,

téma rodiny se nachází v centru důkladné církevní reflexe a synodního procesu, který předpokládá konání dvou synod: jedné mimořádné, která skončila, a druhé řádné, svolané na letošní říjen. V této souvislosti jsem považoval za vhodné, aby se téma příštího Světového dne sdělovacích prostředků vztahovalo k rodině. *Vždyť rodina je prvním místem, kde se učíme komunikovat.* Návrat k tomuto výchozímu momentu nám může pomoci jednak k tomu, aby komunikace byla autentičtější a lidštější, i k tomu, abychom nazírali rodinu z nového úhlu pohledu.

Nechme se inspirovat evangelním obrazem Mariiny návštěvy u Alžběty (Lk 1,9-56). „Jakmile Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, dítě se radostně pohnulo v jejím lůně. Alžběta byla naplněna Duchem svatým a zvolala mocným hlasem: „Požehnaná tys mezi ženami a požehnaný plod života tvého!““ (verše 41-42)

Tato epizoda nám především ukazuje komunikaci jako *dialog, který se propojuje s řečí těla*. První odpověď na Mariin pozdrav dává dítě, které se radostně pohnulo v Alžbětině lůně. Zaplesat radostí ze setkání je v určitém smyslu archetypem a symbolem veškeré další komunikace, jíž se učíme ještě dříve, než přijdeme na svět. Lůno, které je naším domovem, je první „školou“ komunikace tvořenou nasloucháním a tělesným kontaktem, kde se v chráněném prostředí a za upokojujícího tlukotu matčina srdce učíme sbližovat se s vnějším světem. Takovéto setkání dvou bytostí, které jsou si tak blízké a zároveň jedna od druhé tak odlišné, setkání plné příslibů, je naší první

zkušeností s komunikací. Je to zkušenost společná nám všem, protože každý z nás se narodil z matky.

I po příchodu na svět v určitém smyslu zůstáváme „v lůně“, jímž je rodina. *Je to lůno tvořené různými lidmi ve vzájemném vztahu*: rodina je „místo, kde se učíme respektovat odlišnost druhých“ (apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, 66); odlišnost pohlaví a generací, které komunikují především tím, že se navzájem přijímají, protože mezi nimi existuje pouto. Čím širší je tato škála vztahů a čím větší je věková různost, tím se prostředí našeho života obohacuje. Je to *svazek*, jenž je základem pro *slovo*, a slovo samo o sobě svazek zase upevňuje. Slova nevynalézáme, ale můžeme je používat, protože jsme je přijali. V rodině se učíme hovořit „*mateřským jazykem*“, to znamená jazykem našich předků (srov. 2 Mak 7, 25. 27). V rodině vnímáme, že nás druzí předešli, že nám vytvořili podmínky k životu i k tomu, abychom my sami mohli plodit život a vytvářet něco dobrého a krásného. Dávat můžeme, protože jsme dostali, a tento blahodárný kruh představuje pro rodinu srdce její schopnosti být vnitřně spojená i komunikovat; všeobecně řečeno, je paradigmatickým každé komunikace.

Zkušenost se svazkem, který nás „předchází“, rovněž způsobuje, že rodina je prostředím, kde se odevzdává modlitba jako *základní forma komunikace*. Když maminka a tatínek uspávají své právě narozené děti, často je svěřují Bohu, aby nad nimi bděl; a když jsou trochu větší, modlí se s nimi jednoduché modlitby a s láskou připomínají i další osoby – prarodiče, ostatní příbuzné, nemocné a trpící i všechny, kdo Boží pomoc potřebují nejvíce. Tak se většina z nás v rodině naučila *náboženskému rozměru komunikace*, jež je v křesťanství cele proniknuta láskou, Boží láskou, která se nám daruje a kterou my darujeme druhým.

V rodině existuje hlavně schopnost obejmout se, snášet se, doprovázet se, interpretovat pohledy i mlčení, spolu se smát i plakat, a to vše mezi osobami, které si navzájem nezvolily jedna druhou, ale přesto jsou jedna pro druhou tak důležité, že jim to umožňuje vzájemně pochopit, co doopravdy znamená komunikace jako *objevování a vytváření blízkosti*. Zkracovat vzdálenosti, vycházet si vstříc a přijímat jeden druhého je důvodem k vděčnosti a k radosti; z Mariina pozdravu a z radostného pohnutí dítěte pramení požehnání od Alžběty a po něm následuje krásný chvalozpěv *Magnificat*, v němž Maria chválí záměr

Boží lásky s ní i se vším lidem. „Ano“ vyslovené s vírou je zdrojem, z něhož pramení důsledky přesahující nás samotné a expandující do celého světa. „Navštěvovat“ znamená otevírat brány, neuzavírat se ve svých obydlích, ale vycházet a jít druhému vstříc. Také rodina je živá, pokud žije v otevřenosti, jež ji přesahuje; rodiny, které mají tuto vlastnost, mohou předávat své poselství života a společenství, mohou poskytovat útěchu a naději rodinám nejvíce zraněným a způsobovat, že poroste samotná církev, jež je rodinou rodin.

Rodina je více než cokoli jiného místem, kde se žije každodenní pospolitost a kde se zakoušejí *limity* jak vlastní, tak těch druhých, i malé a velké problémy v soužití a ve vzájemném vycházení. Dokonalá rodina neexistuje, ale není třeba mít strach z nedokonalosti, z křehkosti a ani z konfliktů. Je třeba naučit se jim čelit konstruktivním způsobem. Proto se rodina, kde se lidé mají rádi i se svými hranicemi a hříchy, stává *školou odpuštění*. Odpuštění představuje *komunikační dynamiku*, v níž se narušená a rozbitá komunikace může napravit vzájemně vyslovenou a přijatou lítostí a díky tomu se může rozvíjet. Dítě, které se v rodině naučí naslouchat druhým, hovořit uctivě, vyslovit svůj názor bez popírání názoru těch druhých, bude ve společnosti tvůrcem dialogu a smíření.

Pokud jde o limity a komunikaci, hodně se můžeme naučit od rodin *s dětmi, které jsou poznamenány jedním nebo vícerym postižením*. Motorický, smyslový nebo inteligenční *deficit* vždy představuje pokušení uzavírat se. Avšak díky lásce rodičů, sourozenců a dalších blízkých lidí se může stát *stimulem k otevřenosti, ke sdílení a k inkluzivní komunikaci*. Škola, farnost i různá sdružení mohou pomáhat tomu, aby se člověk stával otevřenější ke všem a nikoho nevyklučoval.

Ve světě, kde se tak často zlořečí, hovoří se špatně, rozsévá se koukol a naše lidské prostředí se znečišťuje pomluvami, může rodina být školou *komunikace chápané jako dobrořečení*. A to i tam, kde zdánlivě převažuje neodvratnost nenávisti a násilí, tam, kde jsou rodiny mezi sebou rozděleny kamennými zdmi nebo stejně tak neproniknutelnými zdmi předsudků a záští, i tam, kde existují zdánlivě dobré důvody, abychom řekli „tak dost“. Ve skutečnosti platí, že dobrořečení místo zlořečení, navštěvování místo odmítání a přijetí místo boje jsou jedinými způsoby, jak zlomit spirálu zla, jak svědčit o tom, že dobro je vždy možné, a jak vychovávat děti k bratrství.

Nejmodernější sdělovací prostředky, které jsou především pro mladší již nezbytné, mohou komunikaci v rodině a mezi rodinami *bud' zabraňovat, nebo jí mohou napomáhat*. Bránit jí mohou tehdy, pokud se poslech stane důvodem k úniku a k fyzické izolaci a nasycuje se jím každý okamžik ticha a očekávání, přičemž se člověk odnaučuje, že „mlčení je integrální součástí komunikace a bez něj neexistují slova s hutným obsahem“ (BENEDIKT XVI., *Poselství ke 46. Světovému dni sdělovacích prostředků*, 24. 1. 2012). *Prospívat* jí mohou tehdy, když napomáhají ke sdílení a ke spoluúčasti, k udržování kontaktu se vzdálenými, k poděkování a k žádosti o odpuštění a ke stále nové možnosti setkat se. Budeme-li každodenně objevovat tento živoucí střed, jímž je setkání jako „živý začátek“, dokážeme náš vztah s technologiemi řídit místo toho, abychom se jimi nechávali vést. I v této oblasti jsou prvními vychovateli rodiče. Ale nesmí v tom zůstat sami; křesťanské společenství je povoláno stát po jejich boku, aby dokázali učit děti životu v prostředí komunikace podle kritérií důstojnosti lidské osoby a obecného dobra.

Dnešní výzva tedy spočívá v tom, abychom *se znovu naučili vyprávět*, a nejen jednoduše vytvářeli a konzumovali informaci. To je směr, kterým nás vedou dnešní mocné a cenné komunikační prostředky. Informace je důležitá, ale nestačí, protože velmi často zjednodušuje, staví proti sobě rozdílnosti a různé pohledy s požadavkem zařadit se k jednomu nebo k druhému, místo toho, abychom upřednostňovali celostní pohled.

Koneckonců ani rodina není nějakým předmětem, o němž se sdělují různé názory, jaké máme, nebo nějakým kolbištěm, kde se vedou ideologické boje, ale je *prostředím, kde se učíme zblízka komunikovat*; ona je subjektem, který komunikuje, je „*komunikujícím společenstvím*“. Je společenstvím, které dokáže doprovázet, slavit a přinášet plody. V tomto smyslu lze obnovit pohled, jenž je schopný rozpoznávat rodinu jako trvalý velký zdroj, a nikoli jako problém nebo krizovou instituci. *Média* mají často tendenci představovat rodinu ne jako konkrétní místo pro život, ale jako nějaký abstraktní model, který lze buď přijmout, nebo odmítnout, obraňovat ho, nebo na něj útočit; anebo jako něčí ideologii, která stojí proti někomu jinému, místo abychom ji viděli jako prostředí, kde se všichni učíme, co znamená komunikovat v lásce, kterou dáváme i přijímáme. *Vyprávět* znamená pochopit, že

naše životy jsou propojeny do jediného děje a že každý z mnoha hlasů je nenahraditelný.

Nejkrásnější rodina, která je hlavním aktérem, a ne problémem, je taková, jež dokáže na základě svého svědectví *komunikovat* krásu a bohatství vztahu mezi mužem a ženou i vztahu mezi rodiči a dětmi. Nebojujme za obranu minulosti, ale s trpělivostí a s důvěrou pracujme ve všech oblastech našeho každodenního působení pro vytváření budoucnosti.

Ve Vatikánu 23. ledna 2015, vigilie svátku sv. Františka Saleského

FRANTIŠEK

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MISIÍ 2015

Drazí bratři a sestry,

Světový den misií 2015 se bude odehrávat na pozadí Roku zasvěceného života, který poskytuje podnět pro modlitby a úvahy. Jestliže totiž každý pokřtěný je povolán k tomu, aby vydával svědectví pro Pána Ježíše a hlásal víru, kterou dostal jako dar, platí to zvláště pro zasvěcenou osobu, protože mezi *zasvěceným životem* a *misií* existuje silné pouto. Následování Ježíše, které bylo v církvi určující pro vznik zasvěceného života, odpovídá výzvě vzít na sebe kříž a jít za ním, následovat ho v tom, jak se On odevzdal Otcí, v úkonech služby a lásky i ve ztracení života pro jeho znovunalezení. Protože celý Ježíšův život má misijní povahu, i ti muži a ženy, kteří ho následují více zblízka, přijímají úplně stejnou charakteristiku.

Jelikož misijní dimenze náleží k samotné povaze církve, *patří niterně i ke každé formě zasvěceného života* a nelze ji zanedbávat bez toho, že by to nezanechávalo prázdnotu, která zdeformuje jeho charisma. Misie není proselytismem anebo pouhou strategií; misie patří ke „gramatice“ víry a je něčím nezbytným pro toho, kdo začne naslouchat hlasu Ducha, jenž člověku našeptává „pojď“ a „jdi“. Kdo následuje Krista, nemůže se nestát misionářem a ví, že Ježíš „jde s ním, mluví s ním, dýchá s ním, pracuje s ním. Cítí, že živý Ježíš je s ním uprostřed misijního úsilí“ (apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, 266).

Misie je *vášnivou láskou k Ježíši Kristu a zároveň vášnivou láskou k lidem*. Když setrváváme v modlitbě před Ježíšem ukřižovaným, poznáváme velikost jeho lásky, která nám dává důstojnost a podepírá nás; a zároveň vnímáme, že láska vycházející z jeho probodnutého boku se rozšiřuje na všechny Boží lid a na celé lidstvo. Právě v tom rovněž cítíme, že On nás chce používat, aby pronikal stále blíže k milovanému lidu (srov. *tamtéž*, 268) a ke všem, kdo ho hledají s upřímným srdcem. V Ježíšově příkazu „jděte“ jsou přítomné všechny scénáře a stále nové výzvy pro evangelizační poslání církve. V ní jsou

všichni povoláni k hlásání evangelia svědectvím života. A zvláště od zasvěcených se požaduje *naslouchání hlasu Ducha, který je vyzývá, aby šli vstříc velkým misijním periferiím*, mezi národy, k nimž se evangelium ještě nedostalo.

Padesáté výročí vydání koncilního dekretu *Ad gentes* nás vyzývá, abychom znovu četli a meditovali tento dokument, který se stal *pro instituty zasvěceného života velkým misijním impulzem*.

Pro kontemplativní komunity se objevila v novém světle postava sv. Terezie od Dítěte Ježíše, patronky misii, jakožto inspirátorky niterného spojení kontemplativního života s misiemi. Pro mnohé řeholní kongregace aktivního života se misijní touha iniciovaná Druhým vatikánským koncilem uvedla do života díky mimořádné misijní otevřenosti *ad gentes*, často provázené přijímáním bratří a sester pocházejících ze zemí a kultur, s nimiž se setkali při evangelizaci, takže dnes lze hovořit o širokém mezikulturním charakteru zasvěceného života. Právě proto je naléhavě nutné vrátit misijní ideál k jeho centru: k Ježíši Kristu; a k jeho požadavku: úplně se darovat při hlásání evangelia. V tomto směru nemohou existovat kompromisy: *ten, kdo díky Boží milosti přijímá misijní poslání, je povolán, aby žil misijního ducha*. Pro tyto lidi se hlásání Krista na mnoha periferiích světa stává způsobem, jak žít následování Krista, a je náhradou za mnohé námahy a strádání.

Každá tendence odchýlit se od tohoto povolání, i když je doprovázena šlechetnými pohnutkami spojenými s mnoha pastoračními, církevními nebo humanitárními potřebami, se neslučuje s osobním povoláním od Pána ke službě evangeliu. Vychovatelé v *misijních institutech* jsou vyzýváni jednak k tomu, aby jasně a poctivě ukazovali tuto životní a pracovní perspektivu, a stejně tak aby byli odborníky na rozpoznávání autentických misijních povolání. Obracím se především na mladé, kteří jsou ještě schopni odvážných svědectví a obětavých činů, jež často jdou proti proudu: *nenechte si uloupit sen o skutečné misii*, o následování Ježíše, k němuž bude patřit naprosté sebedarování. Ve skrytosti svého svědomí se zeptejte, z jakého důvodu jste se rozhodli pro misijní řeholní život, a svou připravenost pro jeho přijetí poměřujte tím, čím On je: darem lásky pro službu hlásání evangelia; a pamatujte na to, že hlásání evangelia je, spíše než potřebou pro ty, kdo ho ještě neslyšeli, nezbytností pro toho, kdo miluje svého Mistra.

Misie dnes stojí před výzvou respektovat potřeby všech národů, aby mohly vycházet ze svých vlastních kořenů a zachovávat hodnoty svých kultur. Jde o to poznávat a respektovat ostatní tradice a filozofické systémy a každému národu a každé kultuře přiznávat právo na to, aby se za pomoci své vlastní tradice přibližovaly k chápání Božího tajemství a k přijímání Ježíšova evangelia, jež je pro kultury světlem a jejich proměňující silou.

V rámci této komplexní dynamiky si klademe otázku: „Komu se má evangelní zvěst *hlásat přednostně*?“ Odpověď je jasná a nacházíme ji v samotném evangeliu: jsou to chudí, nepatrní, nemocní, ti, jimiž se často pohrdá a zapomíná se na ně, ti, kdo nemají nic na oplátku (srov. *Lk 14,13-14*). Evangelizace určená přednostně jim je znakem Království, které přinesl Ježíš: „Mezi naší vírou a chudými je nedělitelné pouto. Nikdy je nenecháme samotné“ (apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*,48). To musí být jasné především lidem, kteří se rozhodli pro zasvěcený misijní život; slibem chudoby si volí následování Krista v tom, co On upřednostňoval, nikoli ideologicky, ale ztotožněním se s chudými tak jako On a životem v jejich každodenních těžkých existenčních podmínkách, při němž se zřikají uplatňování jakékoli moci, aby se stávali bratry a sestrami těch posledních a přinášeli jim radost evangelia a výraz Boží lásky.

Proto, aby zasvěcení žili křesťanské svědectví a byli znamením Otcovy lásky mezi nejmenšími a chudými, je jejich úkolem *napomáhat přítomnosti věřících laiků* v misijní službě. Už Druhý vatikánský koncil prohlašoval: „Laici spolupůsobí v evangelizačním díle církve a účastní se jejího spasitelného poslání zároveň jako svědkové i jako živé nástroje“ (*Ad gentes*,41). Je potřebné, aby se zasvěcení misionáři se stále větší odvahou otevírali těm, kdo jsou připraveni s nimi spolupracovat, aby třeba jen na omezenou dobu získali zkušenost na tomto poli. Jsou to bratři a sestry, kteří si přejí *sdílet misijní povolání zasažené do křtu*. Misijní domy a struktury jsou přirozeným místem pro jejich přijímání a pro jejich lidskou, duchovní a apoštolskou podporu.

Misijní instituce a díla církve jsou plně ke službě těm, kdo neznají Ježíšovo evangelium. Pro účinné dosahování tohoto cíle mají zapotřebí charismat a misijního úsilí zasvěcených, ale také sami zasvěcení potřebují ke své službě nějakou strukturu; ta je výrazem péče římského biskupa o to, aby byla zaručena *koinonia* a aby se spolupráce

a synergie stávaly integrální součástí misijního svědectví. Ježíš stanovil jednotu učedníků jako podmínku pro to, aby svět uvěřil (srov. *Jan 17,21*). Taková konvergence není totéž co právnícko-organizační podřízení institucionálním orgánům anebo umrtvení fantazie Ducha, který rodí různost, ale znamená posílení účinnosti evangelního poselství a prosazování oné jednoty úmyslů, jež je rovněž plodem Ducha.

Misijní dílo Petrova nástupce má *univerzální apoštolský horizont*. K tomu má také zapotřebí *mnoha charismat zasvěceného života*, aby tak mohlo obsáhnout široký horizont evangelizace a bylo schopno zajišťovat odpovídající přítomnost na hranicích i v dosažených oblastech.

Drazí bratři a sestry, vášní misionáře je evangelium. Svatý Pavel mohl prohlašovat: „Běda mi, kdybych ho nehlásal“ (*1 Kor 9,16*). Evangelium je pro každého člověka zdrojem radosti, osvobození a spásy. Církev si tento dar uvědomuje, a proto ji nikdy neunaví neustále všem hlásat „to, co bylo od počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli“ (*1 Jan 1,1*). Posláním služebníků slova – biskupů, kněží, řeholníků i laiků – je uvádět všechny bez výjimky do osobního vztahu s Kristem. Na obrovském poli misijní činnosti církve je každý pokřtěný povolán, aby co nejlépe, podle své osobní situace, prožíval své osobní nasazení. Velkorysou odpověď na univerzální povolání mohou poskytovat zasvěcení muži a zasvěcené ženy prostřednictvím intenzivního života modlitby a spojení s Pánem i svou osobní spásonosnou obětí.

Panně Marii, Matce církve a vzoru misijního života, svěřuji všechny, kdo v každém životním stavu spolupracují při hlásání evangelia *ad gentes* anebo na vlastním území, a ze srdce uděluji každému apoštolské požehnání.

Ve Vatikánu 24. května 2015,
na slavnost Seslání Ducha Svatého

FRANTIŠEK

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. D E K R E T, JÍMŽ SE STANOVUJE, CO JE TŘEBA VYKONAT PRO ZÍSKÁNÍ DARU ODPUSTKŮ U PŘÍLEŽITOSTI ROKU ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA

Ctihodný kardinál, prefekt Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, nedávno požádal naši Apoštolskou penitenciarii, aby byly závazně stanoveny podmínky požadované pro získání daru odpustků, které Svátý otec František zamýšlí udělit u příležitosti nastávajícího Roku zasvěceného života proto, aby se při zachování nejvyšší věrnosti charismatu zakladatele obnovovaly řeholní instituty, i proto, aby se věřícím celého světa dostalo šťastné příležitosti pro upevnění jejich víry, naděje a lásky ve společenství se svatou Římskou církví. Apoštolská penitenciarie ze zvláštního pověření Nejvyššího pontifika ráda uděluje plnomocné odpustky za obvyklých podmínek (svátostná zpověď, přijímání eucharistie a modlitba na úmysl Svatého otce) všem jednotlivým členům institutů zasvěceného života i ostatním věřícím, kteří se budou opravdově kát a budou vedeni duchem lásky. Budou jich moci využít od první adventní neděle letošního roku až do 2. února 2016, tj. do dne, kdy se Rok zasvěceného života slavnostně ukončí, s možností obětovat je také za duše v očistci:

a) v Římě, kdykoli se zúčastní na některém z mezinárodních setkání a slavení, jež jsou stanovena příslušným kalendářem Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, a po přiměřenou dobu se budou věnovat zbožným úvahám zakončeným modlitbou Otčenáš, vyznáním víry v kterékoli schválené formě a zbožnému vzývání blahoslavené Panny Marie;

b) ve všech místních církvích, kdykoli ve dnech věnovaných v diecézi zasvěcenému životu a při diecézních slaveních vyhlášených u příležitosti Roku zasvěceného života zbožně navštíví katedrálu anebo jiné posvátné místo, zvolené se souhlasem místního ordináře, nebo

klášterní kostel či oratoř klauzurního kláštera a tam se budou veřejně modlit liturgii hodin anebo se po přiměřenou dobu budou věnovat zbožným úvahám zakončeným modlitbou Otčenáš, vyznáním víry v kterékoli schválené formě a zbožnému vzývání blahoslavené Panny Marie.

Ti členové institutů zasvěceného života, kterým je pro nemoc nebo z jiné vážné příčiny znemožněno navštívit tato posvátná místa, budou taktéž moci získat plnomocné odpustky, pokud s úplnou odpoutaností od jakéhokoli hříchu a s úmyslem splnit co nejdříve tři obvyklé podmínky vykonají tuto návštěvu duchovně s velikou touhou, obětují milosrdnému Bohu prostřednictvím Panny Marie nemoci a námahy svého života a k tomu připojí výše uvedené modlitby.

Proto, aby se přístup k milosti, udělované prostřednictvím církevních klíčů, díky pastýřské lásce uskutečňoval co nejsnadněji, naše Penitenciárie naléhavě prosí kanovníky a kapitulní penitenciáře, kněze z institutů zasvěceného života i všechny ostatní, kdo jsou vybaveni zpovědní fakultou, aby se dávali velkoryse k dispozici pro slavení svátosti pokání a často vysluhovali svaté přijímání pro nemocné.

Předkládaný dekret má platnost pro Rok zasvěceného života. Jakékoli opačné ustanovení není překážkou.

Vydáno v Římě, v sídle Apoštolské penitenciárie, 23. listopadu 2014, o slavnosti Krista Krále

Mauro kard. Piacenza
vrchní penitenciář

Krzysztof Nykiel
regent

III.

DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. KŘESŤANSKÁ ANTROPOLOGIE A GENDEROVÁ TEORIE

**Setkání evropských doktrinálních komisí,
Budapešť 14. ledna 2015**

+Willem Jacobus kard. Eijk, arcibiskup z Utrechtu

K rozlišování mezi termíny „pohlaví“ (ital. *sessò*) a „rod“ (ital. *gene-re*) začalo docházet od poloviny minulého století v anglickém jazyce. Tyto pojmy nebyly vždy definovány totožným způsobem.

Nejrozšířenější formulace jejich rozlišení se nachází v *Oxford English Dictionary*. Termín „sex“ (pohlaví) se týká obou hlavních kategorií (muž a žena), na něž se dělí lidské bytosti i většina živých bytostí na základě anatomických a fyziologických rozdílů v rozmnožovacích orgánech a druhotných pohlavních znacích. Termínem „gender“ (rod), používaným v angličtině už od čtrnáctého století pro označení slovního rodu (mužský, ženský a střední), se myslí „stav mužského nebo ženského bytí“ (typicky používaný spíše ve vztahu k sociálním a kulturním rozdílům než k biologickým).¹

Podle definice rodu („gender“) používané Světovou zdravotnickou organizací (WHO) se tento termín „vztahuje na role, chování, aktivity a sociálně vytvořené atributy, které určitá společnost považuje za vlastní mužům a ženám“.² Pro rozlišení kategorií pohlaví používá WHO v angličtině termíny „male“ a „female“ a v případě rodu jsou to kategorie „masculine“ a „feminine“. Pro ilustraci toho, jaký význam má termín „rod“ ve smyslu rolí přidělovaných společnostmi mužovi a ženě, uvádí WHO následující a podobné příklady: v USA (a ve většině jiných zemí) mají ženy za stejnou práci menší plat než muži;

1 *Oxford English Dictionary*, online version, 1. srpna 2014, viz „sex“, Noun 2. (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/sex>) a viz „Gender“, Noun 1. (http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/gender#gender__12).

2 Srov. <http://www.who.int/gender/whatisgender/en/>.

v Saúdské Arábii je dovolené řídit auto jen mužům, a nikoli ženám; ve většině zemí světa vykonávají domácí práce ženy více než muži.

Další rozdělení se týká identity rodu a role rodu. Identita rodu (*gender identity*) zahrnuje to, že osoba se cítí být mužem nebo ženou. Role rodu (*gender role*) je způsob, jímž je osoba vnímána druhými jako muž nebo jako žena.

V rámci studií rodu (genderových studií) jakožto sociální role muže a ženy vznikla genderová teorie. Tato teorie se zabývá otázkou, jakým způsobem je rod, chápaný jako role přidělená ženě společností, zakořeněný v pohlaví a v přirozených biologických charakteristikách těla. Stoupenci genderové teorie chápou rod jako sociálně vytvořenou roli muže nebo ženy, která je pouze vzdáleně a slabě dána biologickým pohlavím a je v něm zakořeněna jen málo nebo vůbec. Vzhledem k tomu, že role je stanovena společností a z biologického pohlaví, a tedy i z bytí lidské osoby, vychází jen vzdáleně nebo vůbec, může se ztotožnit s jinou rolí podle vlastního výběru anebo podle vlastní sexuální orientace.

V tomto textu se budu zabývat antropologickým pohledem, na němž se zakládá současná debata o vztahu mezi biologickým pohlavím a rodem. První část se věnuje otázce, co zahrnuje tento vztah podle radikálního feminismu a jaké má důsledky v jiných oblastech. V druhé části budu sledovat vztah mezi pohlavím a rodem z perspektivy filozofické a teologické antropologie.

Genderová teorie

Genderová teorie má svůj původ v procesu radikalizace feminismu počínaje šedesátými lety.³ Liberálně inspirovaný klasický feminis- mus, který se zrodil kolem poloviny 19. století, usiloval o dosažení zákonné rovnoprávnosti pro ženy: volební, vlastnické a pracovní prá- vo, právo na manželství a na rozvod. Radikalizace feminismu asi před půl stoletím vedla k tomu, že se začal zaměřovat v první řadě nikoli

3 SOMMERS CHR. HOFF, *Who stole feminism. How women have betrayed women*, New York/London: Simon&Schuster, 1994, zvláště kapit. 1 „Women under siege“.

na dosažení rovných práv pro ženu, ale na samotné bytí ženy. Kladl si otázku, zda je žena bytostí determinovanou svým biologickým pohlavím a především reprodukčními strukturami, anebo bytostí determinovanou rolí, kterou jí přiděluje společnost. Tato role se považovala za ponižující, protože zahrnovala mužskou nadřazenost s prvotním cílem sloužit pro rozmnožování a být uvězněnou v rodině. Prvořadým cílem různých forem radikálního feminismu je osvobodit ženu od této role.

Vznik radikálního feminismu ovlivnily různé proudy. Na prvním místě je zde vliv *ateistického existencialismu* Simone de Beauvoirové, považované za zakladatelku radikálního feminismu, která v roce 1949 napsala ve své knize *Le deuxième sexe (Druhé pohlaví)* slova, často citovaná v této souvislosti:

„Ženou se nerodíme, ale stáváme se jí. Žádný biologický, psychologický nebo ekonomický osud nedeterminuje postavu, jakou žena coby člověk představuje ve společnosti; určující je civilizace ve svém celku, která vytváří tento meziprodukt mezi mužem a eunuchem, označovaný jako žena.“⁴

Ateistický existencialismus neuznává stvoření z Boží strany, a proto je obvykle přesvědčen, že jsme se nenarodili jako něco určitého, ale musíme se stávat výsledkem svých voleb. Avšak Simone de Beauvoirová vidí u ženy, která bojuje se svým tělem, tuto volbu jako ohraničenou. Ženské tělo je nejednoznačné, protože je zdrojem pozitivních i negativních zkušeností. Navíc ty negativní jsou důsledkem způsobu, jímž společnost reaguje na fyzickou stránku ženy. Postoj ženy k jejímu tělu se během jejího života mění vlivem toho, jak se na ni dívá společnost. To, co je typicky ženské, jako rozvoj ženských pohlavních orgánů, menstruace, těhotenství a menopauza, nemá význam samo o sobě. Avšak v represivním patriarchálním prostředí to začíná mít tíživý dopad a stává se to nevýhodou. V období před adolescencí se chlapi a děvčata od sebe navzájem neliší. Když ale děvče fyzicky dozrává, společnost začíná být vůči němu nepřátelská, což

je vyjadřováno matčinými kritikami postavení a těla své dcery a zájmem mužů o její tělo. Děvče se často začíná cítit jako objekt, jako fyzická sexuální bytost, na kterou druzí hledí v procesu, při němž se podle výroku de Beauvoirové „stává tělem“. Penetrace při prvním pohlavním styku je pro ženu traumatickou zkušeností, protože je bolestná a muž zde má dominantní postavení. Zkušenost těhotenství je sice pozitivnější, ale stále nejednoznačná, protože je považována za nespravedlivou invazi do jejího těla, nicméně se může stát i pozitivní zkušeností. V procesu stárnutí ztrácí žena v očích společnosti svou přitažlivost, což je samo o sobě nevýhodou, ale i výhodou v tom, že jakožto méně sexuálně přitažlivá přestává být objektem.⁵

Hodnocení ženy u de Beauvoirové je do značné míry ještě spojeno s tělem. Podle stoupenců radikálního feminismu se toto spojení stává podstatně méně intenzivní. V roce 1970 si Firestoneová všímá, že „dokud se evoluce nedostala na určitou úroveň a technika nedosáhla své současné sofistikované kvality, bylo šílenstvím zpochybňovat základní biologické podmínky“.⁶ Rozvoj antikoncepčních prostředků osvobodil ženy od „trvalého milosrdenství s jejich tělesností – menstruace, menopauza, „ženské nemoci“ stálých bolestných rození, kojení a péče o děti; to vše je činilo závislými na mužích... pro fyzické přežití“.⁷ Kromě toho Firestoneová věří, že toto osvobození v budoucnu ještě bude posíleno rozvojem nových metod umělé reprodukce.⁸ Nevysvětluje však to, jakým způsobem by umělá reprodukce osvobodila ženu od tíhy plození; snad má na mysli růst embryí v umělé děloze v laboratoři.

Kromě ateistického existencialismu existují ještě další proudy, které přispěly k radikalizaci feminismu: materialistická dialektika

5 Taková je vůdčí linie knihy de Beauvoirové citované v předchozí poznámce.

6 FIRESTONEOVÁ S., *The dialectic of sex. The case for feminist revolution*, New York: Bantam Books, 1970, str. 1 (náš překlad).

7 *Tamtéž*, str. 8.

8 *Tamtéž*, str. 208; Firestoneová signalizuje také používání prostředků umělé reprodukce pro osvobození ženy, které je v současné společnosti sice pochybné, ale s dobrými úmysly na ně může dojít v „porevolučních systémech“.

Marxe a Engelse, Freudova teorie týkající se *polymorfní perversity* a strukturalismus.

Radikální feministky rády přijímají myšlenku *dialektického materialismu* Marxe a Engelse, podle něhož příslušnost ke třídě není dána přirozeností, ale ekonomickou strukturou společnosti, která se historicky vyvíjí. Engels píše, že při vzniku rodiny tak, jak ji známe, bylo zrušení biologického dědického a vlastnického práva podle matčiny strany historickou porážkou ženského pohlaví: „Muž převzal kontrolu i nad domem; žena byla degradována a podrobena a stala se otrokyní jeho potěšení a pouhým nástrojem pro rozmnožování.“⁹ Důsledkem zmíněného zrušení bylo to, že sexuální svoboda žen – kvůli zpochybňování toho, zda dítě je skutečně manželovo – byla chápána jako hrozba pro vlastnictví, a proto jí bylo bráněno. Jiným důsledkem bylo potlačování sexuality dětí, která byla předmětem obav jako hrozba pro vnitřní rovnováhu rodiny.

Podle radikálních feministek nebyla však analýza dialektického materialismu dostatečně důkladná, což je jeden z faktorů, proč socialismus nedosáhl uskutečnění svého cíle. Firestoneová tvrdí, že socialismus „neprozkoumal dostatečně hluboko psycho-sexuální kořeny tříd“.¹⁰ Jeho chybou prý bylo, že se nedotknul rodiny. Žádná revoluce nikdy neodstraní vykořisťování, pokud nevykoření základní organizaci společnosti, biologickou rodinu, v níž žena zůstává podrobena reprodukci.

K intuici dialektického materialismu, že třídy nemají ve své podstatě původ v přirozenosti nebo v lidském bytí, dodávají radikální feministky to, že role ženy nepochází od přirozenosti. Opírají se při tom o *Freudovu teorii polymorfní perversity*, která tvrdí, že mladá lidská bytost není ani heterosexuální, ani homosexuální. Lidská bytost se stává heterosexuální prostřednictvím pozitivního oidipovského komplexu u chlapce a pozitivního Elektrina komplexu u děvčete, díky němuž se identifikuje s rodičem svého pohlaví. Naproti tomu homosexuálním se stává prostřednictvím negativního oidipovského,

9 ENGELS FR., *Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats*, Stuttgart: J. H. W. Dietz, 1886 (2. vydání), str. 32.

10 FIRESTONEOVÁ S., *The dialectic of sex...*, cit. str. 11.

resp. Elektřina komplexu, při němž se identifikuje s rodičem opačného pohlaví a svůj sexuální zájem orientuje na své vlastní pohlaví. V souladu s touto teorií si Firestoneová všímá toho, že oidipovský komplex se opakuje především v patriarchální společnosti a boj o penis nahrazuje bojem o moc. Syna asi ve věku pěti let si žádá otec svou mocí, takže opouští bezmocný stav žen a dětí a přechází do stavu potenciálně mocných. Dívka ve věku pěti let objevuje mocný otcův svět, který ji odmítá, ale ona chce do něho vstoupit. Podřídí se a identifikuje se s matkou a stává se heterosexuální, anebo vytrvá a svým odmítnutím se může stát lesbickou.¹¹ Končí to tak, že žena je obvykle nucena přijmout příslušnost k bezmocné třídě a v patriarchální společnosti je podrobena skrze reprodukci.

Třetím proudem, který má značný vliv na radikalizaci feminismu, je *strukturalismus*, mezi jinými myšlenky Léviho-Strausse, Lacana a Foucaulta.¹² Postoj Léviho-Strausse, který přijaly některé feministky, je takový, že „existuje přirozená a biologická žena, která se potom proměňuje ve společensky subordinovanou ‚paní‘ s uspokojením z toho, že ‚pohlaví‘ se týká přirozenosti a je ‚syrové‘, a rod se týká kultury a je ‚vařený‘“.¹³ Kultura se prosazuje proti přirozenosti a biologickému pohlaví, „svobodně“ mu dává význam a činí ho objektem, který si lze přivlastnit pro vlastní neomezené použití. Tak kultura zaručuje ideálnost toho, kdo dává význam, a strukturu, jíž se dává význam prostřednictvím dominujícího modelu. Z tohoto strukturalistického panoramatu feministky vyvozují, že „mužské“ se ztotožňuje s aktivním, s racionálním, se zdrojem kultury, která dává význam tělu a přirozenosti, a „ženské“ je považováno za pasivní. Biologické pohlaví tedy samo o sobě není pro společenskou roli ženy normativní. Ta je stanovována společností, zvláště muži, prostřednictvím kultury a zákonodárství.

Judith Butlerová jde ještě dále a říká, že být ženou a být heterosexuální se vnucuje na politické úrovni. Rozdělení na dvě kategorie,

11 *Tamtéž*. Kapitola 3. „Freudianism; the misguided feminism.“

12 BUTLEROVÁ J., *Gender troubles. Feminism and the subversion of identity*, New York/London: Routledge 1990, str. 35-57.

13 *Tamtéž*, str. 37.

žena a muž, paní a pán, se zakládá na metafyzice, ve své podstatě pomýlené.¹⁴ Za *genderem*, tj. za rolí, která spočívá v „performanci“ série úkonů kulturně a politicky předepsaných, nestojí identita bytí ženou nebo mužem. Tato sociálně-kulturní role se chápe jako heterosexuální orientace, (u ženy) jako úloha matky v rodině a jako reprodukční povinnost rodit děti. To vše nevychází z přirozených charakteristik těla, ale je to konstrukce společnosti a jejích institucí, mezi nimi státu s jeho právní soustavou a církve s její naukou. Rod se nezakládá na tělesných charakteristikách chápaných jako esenciální atributy s trvalou podstatou. Butlerová s odkazem na Nietzscheho tvrzení, že „neexistuje bytí za konáním, uskutečňováním a stáváním se“¹⁵, říká: „Za projevy rodu nestojí identita rodu, ale identita je tvořena výkonným způsobem vlastními ‚výrazy‘, jež jsou jejími řečenými výsledky.“¹⁶ V konečném důsledku rod stanovený ženě je prý vykonstruován mocí „částečně interpretovanou termíny heterosexuálních a falických konvencí“.¹⁷

U radikálních feministek zaznamenáváme bojovný postoj. Firestoneová evokuje „poslední revoluci“, která zahrnuje následující kroky:¹⁸

1. „Osvobození žen od tyranie jejich reprodukční biologie pomocí každého disponibilního prostředku a rozšíření role rodit děti a vychovávat děti na společnost ve svém celku, na muže i ženy.“¹⁹ Osvobození od jejich reprodukční biologie se uskutečňuje používáním antikoncepce a ve vzdálenější budoucnosti pomocí umělé reprodukce. Takovéto osvobození vyžaduje především napadat „společenskou jednotku organizovanou okolo reprodukce a okolo podřízení ženy jejímu biologickému údělu – rodinu“.²⁰

14 *Tamtéž*, str. 23.

15 NIETZSCHE FR.W., *On the genealogy of Morals*, New York: MacMillan, 1897, First Essay „*Good and Evil, Good and Bad*“, č. 13, str. 47.

16 BUTLEROVÁ J., *Gender Troubles...*, op. cit. str. 24-25.

17 *Tamtéž*, str. 30.

18 FIRESTONEOVÁ S., *The dialectic of sex...*, op. cit. str. 205-242.

19 *Tamtéž*, str. 206.

20 *Tamtéž*, str. 206-207.

2. To se uskuteční i s požadavkem na úplné sebeurčení, včetně ekonomické nezávislosti jak žen, tak i dětí.
3. Požaduje se úplná integrace žen a dětí do celé společnosti v širokém smyslu, což zahrnuje odstranění všech institucí, které oddělují pohlaví a vylučují děti ze společnosti dospělých, např. základní škola.
4. Konečným cílem, který je třeba uskutečnit v poslední revoluci, je „svoboda všech žen a všech dětí, aby si sexuálně mohly počínat, jak chtějí“.²¹ Po poslední revoluci by vznikla nová společnost, kde by se „lidstvo mohlo vrátit ke své přirozené polymorfní sexualitě – všechny formy sexuality by byly dovoleny a vzaty na milost“.²²

Poslední krok je velice významný. Je třeba přiznat, že tento cíl „poslední revoluce“, podporovaný feministy, měl úspěch. Genderová debata se dnes neomezuje jen na roli přidělenou společností ženě, ale rozšířila se na všechny lidské bytosti. V dnešní západní společnosti existuje silná tendence k přijetí volby své vlastní rodové identity (*gender identity*) podle vlastní záliby anebo podle své sexuální orientace nezávisle na biologickém pohlaví. Rovněž je zde tendence povzbuzovat lidi a zvláště mladé, aby prostřednictvím výchovných programů učinili takovouto volbu. Tyto programy jsou podporovány a politiky prosazovány na národní i mezinárodní úrovni. Je možné žít jako heterosexuální muž, heterosexuální žena, jako homosexuál, lesbička, bisexuál, transsexuál, transgender nebo lhostejno jak.

Debata o pohlaví a o genderu zahájená radikálními feministy vede k myšlenkám a názorům, závažně odporujícím církevní nauce v jejich různých oblastech.

1. Na prvním místě má genderová teorie dopad na způsob, jak chápat rodinu, manželství a sexualitu. Na národní a mezinárodní úrovni mnozí bojují za uskutečnění „*gender equity*“ (rodové rovnosti). Např. během „Čtvrté světové konference Spojených národů

21 *Tamtéž*, str. 209.

22 *Tamtéž*.

o ženách“ konané v Pekingu v roce 1995 vyžadovali zástupci *International Gay and Lesbian Human Rights Commission* (Mezinárodní komise homosexuálů a lesbiček za jejich práva) uznání sexuální autonomie pro ženy osvobozené od jakékoli diskriminace nebo útlu, zvláště pro ty ženy, které se odchyľují od sexuálních a genderových kodexů.²³ Konference přijala v jednom programovém bodě své závěrečné zprávy termín „rod“ (gender): „Za plné spolupráce se ženami určovat, zavádět a kontrolovat efektivní a účinné programové politiky... vzájemně vnímaté pro gender.“²⁴

Světová zdravotnická organizace předložila program pro prosazování a usnadňování „*institutional mainstreaming of gender, equity and human rights*“ („institucionální hlavní proud genderu, rovnosti a lidských práv“), jímž napomáhá politice respektující gender, rovnost a lidská práva přímo na institucionální úrovni.²⁵

Je jasné, že se musí odmítat diskriminace lidí a násilí uplatňované proti nim kvůli jejich sexuální orientaci. Avšak navrhované politiky prosazování genderové identity, usnadňující odtržení rodu od biologického pohlaví, jdou za tuto hranici.

2. Jsou tu také dopady na základní právo na život. V rámci genderové rovnosti se mezi sexuální práva zahrnuje i právo ženy na bezpečný potrat, které by mělo být zaručeno státními zákony.²⁶

23 WILSON A., „Lesbian visibility and sexual rights at Beijing“ *Signs* 22 (1996), Autumn, str. 214-218; „Statement of P. Beverley for United Nations Fourth World Conference on Women in Beijing“, 13. září 1995, viz na: <http://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/conf/ngo13123944.txt>.

24 Annex I „Beijing Declaration“, č. 19; srov. č. 24, 38; Mission Statement, č. 3., viz: <http://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/off/a--20.en>.

25 WORLD HEALTH ORGANIZATION, „Gender, equity and human rights at the core of the health response“ (1. května 2012), viz: <http://www.who.int/gender/about/ger/en/>.

26 V této otázce došlo na Mezinárodní konferenci o populaci a rozvoji v Káhiře v roce 1994 ke střetu mezi delegací Svatého stolce, která navrhovala zahrnout mezi principy akčního programu právo na život, a některými ženskými nevládními organizacemi, které byly proti tomu v obavách, že uznání práva plodu na život by bylo překážkou pro legalizaci umělého potratu. Střet byl vyřešen tak, že se do první věty akčních programových principů převzal článek I Všeobecné deklarace lidských práv, který hovoří o právech počínaje narozením, včetně práva na život. S tím mohli všichni

Ženě je prý takzvanými náboženskými fundamentalisty mimo jiné zakazováno jít na umělý potrat, pokud otěhotní proti své vůli. Přiznat plodu právo na život je prý v protikladu s reprodukčními právy a s reprodukčním zdravím ženy. Legální zákaz umělého potratu na základě práva na život před narozením by prý nutil ženu těhotnou proti své vůli k tajnému potratu se všemi důsledky pro její zdraví a pro její život.

3. Genderová teorie, podle níž nezáleží na biologickém rozlišení mezi mužem a ženou, má rovněž závažné dopady na základní prvky křesťanské víry. Pokud by nezáleželo na tomto rozlišení, analogie vztahu mezi Kristem a církví jako vztahu mezi manželem a manželkou (srov. Ef 5,21-33) by ztratila svůj význam. To by pak mělo dopady na nauku o svátostném kněžství, které je na základě této analogie vyhrazeno mužům.

Vzhledem k tomu, že genderová teorie představuje z mnoha důvodů vážnou hrozbu pro šíření církevní nauky a pro její pochopení, je jasné, že křesťanská filozofie a teologie musí této teorii věnovat zvláštní pozornost. To uděláme v následující části, a sice z hlediska křesťanské filozofické a teologické antropologie.

Vztah mezi pohlavím a rodem v perspektivě křesťanské antropologie

Jak je možné tak radikálně odtrhnout rod od biologického pohlaví? Podle vědců, biologů a genetiků, kteří v zásadě popírají radikální oddělování mezi „*nature*“ (přirozenost) a „*nurture*“ (výchova), je mezi rodem a pohlavím zřejmý vztah. Rod ženy (i muže) vidí jako fenotyp.

souhlasit. Viz COPELON R., CHR. ZAMPAS, E. BRUSIE J. DE VORE, „Human rights begin at birth: international law and the claim of fetal rights“, *Reproductive Health Matters* 13 (2005), str. 120-129. Srov. SEN G. P. Östlin, *Unequal, Unfair, Ineffective and Inefficient Gender Inequity in Health: Why it exists and how we can change it. Final Report to the WHO Commission and Social Determinants of Health*, 2007, str. 17, viz: http://www.who.int/social_determinants/resources/csdlh_media/wegekn_final_report_07.pdf.

Fenotyp se týká všech pozorovatelných charakteristik živého organismu, které pod vlivem mnoha environmentálních, rodinných, sociálně-kulturních a výchovných faktorů, implikujících epigenetické faktory, vycházejí z jeho genotypu, z jeho genetické konstituce. Zde se zabýváme vztahem mezi pohlavím a rodem spíše z hlediska filozofické a teologické antropologie. Je zřejmé, že oddělování pohlaví a rodu se zakládá na dualistické antropologii, to znamená na antropologii, která vyžaduje, řečeno anglickými termíny, oddělení „*mind*“ (mysli) na jedné straně od „*body*“ (těla) na straně druhé a „tělo“ redukuje na vnější dimenzi lidské osoby. Tato redukce fyzické dimenze lidské osoby obsahuje redukci pohlaví na pouhou biologickou danost, na něco stojícího vně, a tedy pro lidskou osobu nepodstatného. Rod jakožto role ženy (nebo muže) stanovená společností je proto něčím naučeným; identita jako zvolená role by se týkala především „*mind*“.

Dualistická antropologie karteziánského původu se ve spisech de Beauvoirové nachází v rozlišování mezi transcendencí a imanencí. Podle ní muži stanovili, že proto, aby byl člověk lidský, je třeba nechat převládnout mysl nad tělem. Muži se tak vydali na cestu k Transcendenci při svém nedočkavém pokusu ovládnout Imanenci, to znamená tělo a jeho vášně, čehož údajně dosahují v sobě, a promítají to na ženy. Muži potlačují ženu tím, že ji charakterizují jako něco „Druhého“, jako objekt, a sebe jako „Vlastní“, jako subjekt, tedy jako něco podstatného a transcendentního. Ženě je vyhrazena imanence. Muž tvoří a jedná, zatímco žena je pasivní a očekává ho. Kulturní svět mysli je spojen s mužskostí a kulturní svět těla s ženskostí. To je v krátkém souhrnu postoj de Beauvoirové týkající se způsobu, jímž muži dospěli k potlačování ženy.

„A to, co zvláštním způsobem určuje postavení ženy, je skutečnost, že jako každá lidská bytost je sice autonomní svobodou, ale objevuje sama sebe a provádí svou volbu ve světě, v němž jí muži vnucují, aby se považovala za Druhou, a chtějí z ní udělat objekt, ponechat ji v imanenci, protože její transcendence bude vždy překročena jiným, podstatným a svrchovaným vědomím... Jaké cesty se pro ni otevírají? Jak vyjít ze

slepé uličky?... Jak najít nezávislost ve stavu závislosti?... Jaké okolnosti omezují svobodu ženy a jak je může překonat?“²⁷

Dualistický vztah mezi myslí a tělem v rámci strukturalismu se objevuje ve vztahu mezi kulturou a přirozeností, jak bylo popsáno výše.²⁸ Dualistická vize lidského bytí se podle genderové teorie vyskytuje ve spisech různých radikálních feministek, jako např. Elizabeth Spelmanové.²⁹

To, že genderová teorie v širokém smyslu – neomezující se jen na feministický svět, ale přesahující i do světa homosexuality a transsexuality – je velmi rozšířená a přijímaná veřejným míněním, nepřekvapuje, když si uvědomíme situaci současné převládající kultury, která je charakterizovaná dvěma prvky: hluboce dualistickým pohledem na lidské bytí a kulturou, jež je výrazem individualistické identity.

V západní, především anglosaské, společnosti mnozí inklinují k tomu, že lidskou osobu redukuje na „mysl“, jejíž stavy a procesy jsou dány souborem biochemických a fyziologických procesů v mozkové kůře a ve vyšších mozkových jádrech.³⁰ Tato antropologie, třebaže je materialistická, je ve skutečnosti neo-karteziánskou vizí člověka, která radikalizuje rozdělení mezi myslí, považovanou za skutečnou osobnost, a tělem, považovaným za něco, co je vůči lidskému bytí vnější. Protože tělo nemá podíl na vnitřní hodnotě lidské osoby, má hodnotu čistě jako nástroj. Lidská bytost má proto široké právo disponovat svým tělem a autonomně určovat smysl a cíl, který chce stanovit svým sexuálním funkcím. Tím, že tato vize umožňuje naprosté odloučení genderu (rodu), jakožto zvolené role, od biologického po-

27 DE BEAUVOIROVÁ S., *Le deuxième sexe*, op. cit., I: Les faits et les Mythes, Introduction, str. 31; srov. J. Butlerová, *Gender trouble*, op. cit., str. 12.

28 Tamtéž, str. 129.

29 SPELMANOVÁ E. V., „*Woman as body: ancient and contemporary views*“, *Feminist Studies* 8 (1982), č. 1., str. 109-131.

30 Teoreticky je tato vize lidského bytí označována jako „identity theory of mind“, viz D. M. Armstrong, *A materialist theory of mind*, London/New York: Routledge&Kegan Paul/Humanities Press, 1968 (druhé vydání bylo publikováno v roce 1993); LEWIS S. K., „An argument for the identity theory“, *The Journal of Philosophy* 63 (1966), str. 17-25.

hlaví, zahrnuje v sobě velkou svobodu plodit, nebo neplodit, žít jako heterosexuál, homosexuál nebo transsexuál. Jediná hranice, kterou je třeba respektovat, je svoboda partnera, jemuž se nemají způsobovat škody.

Sebeurčení týkající se rodu je ještě posilováno sekulární individualistickou kulturou, zaměřenou na expresivitu a na autenticitu,³¹ jež se v západním světě stala masovou kulturou. Jedním z nejdůležitějších faktorů je růst prosperity, díky němuž je individuum méně závislé na svém bližním. Podle této kultury má individuum nejen právo, ale dokonce i povinnost odlišovat se od ostatních svým zjevem, náboženským a filozofickým přesvědčením a svými morálními hodnotami. Podle takovéto představy individuum staví samo sebe na scénu a druhé považuje za diváky. Individuum nepotřebuje žádné bytí, které ho transcenduje, společnost anebo Boha. To je jeden z důvodů, proč je kultura expresivního individualismu hluboce sekularizovaná. Klade důraz především na autonomii individua, na originálnost a na utváření sebe; je charakteristická silnou orientací na emoce: kritériem není to, jak se smýšlí o nějakém jevu nebo o nějaké ideji, ale jak samotné individuum cítí a vnímá sebe. „Koktejl“ expresivní individualistické kultury a převládající dualistické vize lidského bytí napomáhá oddělení rodu od fyzické sexuality, a proto má genderová teorie v současné západní společnosti hojný počet následovníků.

Křesťanská antropologie se staví jak proti přehnanému individualismu, tak proti dualistické antropologii. I když u lidské bytosti existuje určitá dualita mezi duší a tělem, člověk je substanciální jednotou. Jediný filozofický proud, který bez ohledu na dualitu duše a těla poskytl vysvětlení lidského bytí jako jednoty a který je zároveň slučitelný s intuicemi dnešních přírodních věd, je tomistický proud, inspirovaný aristotelským hylémorfismem; ten považuje všechny hmotné bytosti za tvořené prvotní materií a materiální formou. Specifickou formou živé bytosti u člověka má být životní duchovní princip, který oživuje materii v lidském těle. Tentýž životní princip je základem jak

31 TAYLOR CH., *Varieties of Religion Today: William James Revisited*, Cambridge/London: Harvard University Press, 2002, str. 79-107.

pro racionální procesy, tak i pro svobodnou činnost a pro smyslové a vegetativní procesy v těle.³² Připuštění různých životních principů pro různé duchovní a materiální funkce lidské bytosti by vedlo k dualistické antropologii.³³ Lidské tělo, formované duchovním životním principem, je evidentně vnitřní dimenzí lidské bytosti.³⁴

I církevní magisterium³⁵ odkazuje na známé vysvětlení Aristotelovo a sv. Tomáše Akvinského, podle něhož substanciální formou lidské bytosti, která utváří hmotu v živé tělo lidské bytosti, je duše. Lidská bytost se tedy neomezuje na duši, ale je tvořena jak duši, tak i hmotou. Tělo je niternou dimenzí lidské osoby, a proto má účast na jeho niterné hodnotě. Tělo tedy nemá hodnotu pouhého nástroje, který by byl determinován samotnou lidskou bytostí, ale vytváří hodnotu samo o sobě. V encyklice *Veritatis splendor* píše Jan Pavel II.:

„Svoboda, která chce být absolutní, zachází nakonec s lidským tělem jako s něčím hrubým a bezvýznamným, něčím, co nemá mravní hodnotu, pokud se nepodrobí jejímu plánu. V důsledku toho se lidská přirozenost a tělo jeví jako *předpoklad nebo předběžná podmínka, hmotně nezbytná* pro svobodné rozhodování, ale stojící mimo osobu, subjekt a lidské jednání. Jejich dynamiky by nemohly tvořit styčné body pro morální rozhodování, poněvadž cílem těchto sklonů by mohlo být jen fyzické, tělesné ‚dobro‘, které někteří též nazývají ‚premorálním‘. ... Tato morální teorie je v rozporu s pravdou o člověku a jeho svobodě. *Odporuje církevnímu učení o jednotě lidské bytosti, neboť rozumem nadaná duše je ‚per se et essentialiter‘ (sama o sobě a v podstatě) formou těla. Duchovní a nesmrtelná duše je principem jednoty člověka a díky duši lidská bytost existuje jako jeden celek, ‚corpore et*

32 TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Questio Disputanta De Anima*, a. 10-11; idem, *Summa Theologica* I,76,1,3,4 a 8; ARISTOTELES, *De Anima* II,1,412 b 4-6.

33 TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theologica* I,76,3; srov. *Summa Contra Gentiles* II,58.

34 EIJK W.J., L. M. HENDRIKS, J. A. RAYMAKERS, J. I. FLEMING (red.), *Manual of Catholic medical ethics, Responsible healthcare from a Catholic perspective*, Ballarat: Connor Court Publishing, 2014, str. 61-67.

35 Koncil ve Vienne (1312), DH 902; V. Lateránský koncil (1512-1517), DH 1440; Jan Pavel II., *Veritatis splendor*, 48.

anima unus‘ (*Gaudium et spes*,51), jako jednota duše a těla, tj. jako osoba. Tyto definice nepoukazují pouze na to, že také tělo, jemuž je přislíbeno vzkříšení, bude mít účast na věčné slávě, ale připomínají též pouto, jež váže rozum a svobodnou vůli se všemi tělesnými a smyslovými schopnostmi“ (č. 48).

Cíl inklinující k plození a k výchově dětí není pouze fyzickým dobrem, jež lidská osoba může v plné svobodě vnímat jako potěšení. Schopnost plodit, i když v úzkém slova smyslu vychází z lidských rozmnožovacích orgánů, je niterně zakořeněna v lidské osobě, protože tělo je vnitřní dimenzí osoby a společně s její substantiální formou, duší, je jejím konstitutivním faktorem.

Rozlišení mezi mužskostí a ženskostí není rozdílem specifickým nebo formálním, ale akcidentálním a materiálním, protože jinak by muž a žena představovali dvě esenciálně odlišné bytosti. Z hlediska tomistické antropologie je tento akcidentální materiální rozdíl dán dispozičními rozdílnostmi materie být formována duší jako substantiální formou. Tento rozdíl není prostým rozlišením, které staví mužskost na jednu stranu a ženskost na druhou, ale ve skutečnosti zahrnuje vzájemnou komplementaritu. I když inklinace k plození a výchově dětí je zakořeněna v bytí jak muže, tak i ženy, ani jeden z nich není schopen uskutečňovat ji sám, ale pouze spolu: žena daruje muži otcovství a muž ženě mateřství.

To vše přináší dva důsledky:

1. Na rozdíl od toho, jak smýšlel sv. Tomáš Akvinský³⁶, který kvalifikoval ženu jako nedokonalého muže, vzniklou akcidentál-

36 Tomáš Akvinský se řídil Aristotelem a jeho chybnými biologickými myšlenkami, a tak popisoval ženu z hlediska přirozenosti jako „něco nedostačného, vzniklého akcidentálně“ („*aliquid deficiens et occasionatum*“). Aktivní schopnost, která je v mužově semeni, má v úmyslu vytvořit něco dokonalého a jemu podobného, to znamená muže. Žena vzniká, protože aktivní schopnost semena je slabá, existuje nějaká indispozice hmoty nebo nějaká mutace pod vlivem vnějšího faktoru (pokud jde o univerzální přirozenost, žena nevzniká akcidentálně, protože je zamýšlena v plánu stvoření). Viz *Summa Theologica* 92,1, ad 1. I přesto, že Tomášovy ideje týkající se ženy jsou chybné, protože jeho filozofické a teologické reflexe o rozdílu mezi mužem a ženou byly založeny na chybných Aristotelových

ně, nelze akcidentální rozdíl mezi mužem a ženou hledat v rozdílném stupni dokonalosti. Rozdíl mezi mužem a ženou zahrnuje dvojí rozdílnou a vzájemně komplementární účast na téže dokonalosti lidské přirozenosti. Pojem komplementarity nezahrnuje rozdíl v dokonalosti nebo v kategorii, stupni či stavu, a proto není na závalu tomu, aby muž a žena měli stejná práva.

2. Vzájemná komplementarita se neomezuje jen na oblast rozmnožování. Biologicko-psychologické rozdíly mezi mužem a ženou se týkají také darů muže a ženy, jakým jsou jeden pro druhého i pro třetí osoby a v širokém slova smyslu i pro společnost v jiných oblastech než je rozmnožování. I biologicko-psychologické rozdíly, rovněž dané rozdílnostmi v dispozici materie být formována duší, zahrnují vzájemnou komplementaritu muže a ženy. Muž se soustřeďuje především na racionalitu, jeho vnitřní svět je spíše abstraktní, obtížněji vyjadřuje své pocity a dává přednost dobrodružství a experimentu, zatímco žena se soustředí spíše na konkrétní věci, má silnější intuici, je schopnější ve vyjadřování

biologických myšlenkách, jeho filozofické principy samy o sobě si svou hodnotu zachovávají. Zůstává však otázkou, jak při přijetí poznatků dnešních biologických věd lze vysvětlit rozdíl mezi mužem a ženou zakořeněný v jejich bytí. Tomáš odpověděl, že tento rozdíl je dán dispozicí materie být formována duší jako substanciální formou. Existují i jiné odpovědi. Cavalcoli podle Maritaina (*Approches sans entraves*, Paris: Fayard 1973, str. 194) přijímá to, že existuje určitý rozdíl mezi duší muže a ženy na způsob rozdílu mezi dvěma poddruhy: nemůže se jednat o dva druhy; jinak by jednota lidstva byla narušena. Duše lidské bytosti není prostou substanciální formou, ale je také subsistující, protože po smrti může existovat odděleně od materie. Lidská duše má proto určitou zprostředkující pozici mezi substanciálními formami, které mizí po oddělení od hmoty, a čistými duchy, anděly, kteří jsou pouze substanciální formou, a proto každý z nich je druhem. Nepřipouštěla by tato zprostředkující pozice lidské duše i možnost zprostředkující pozice mezi materiální diferencí, vlastní okruhu animality, a specifickou diferencí, vlastní světu čistých duchů? Nemůže být rozdíl mezi duší muže a ženy nikoli materiální nebo specifický, ale polo-specifický, nebo řečeno Maritainovými slovy „pod-specifický“? Pokud by tomu tak bylo, existovala by také rozdílnost a vzájemná duchovní komplementarita mezi osobnostmi muže a ženy. Viz G. Cavalcoli, „O rozdílu mezi duší muže a ženy“, in: *L'anima nell'antropologia di S Tomasso d'Aquino*, A. Lobato (vyd.), Milano: Massimo 1987, str. 227-234.

svých pocitů a je starostlivější. To neznamená, že muž a žena by byli vyloučeni z některé oblasti společenského nebo profesního života a že by neměli stejná práva. Oba se vzájemně doplňují prostřednictvím svých talentů, které jsou u každého z obou pohlaví jinak zdůrazněny. I osoby nežijící v manželství nebo bezdětné mají své dary, jež mohou nabízet mimo oblast rozmnožování.

Pokud jde o specifický přínos ženy, Jan Pavel II. pozoruje, že kvůli mnoha závažným problémům, s nimiž bojuje společnost a politika,

„se silnější společenská angažovanost ženy ukáže jako velmi cenná, neboť přispěje k překonávání rozporů společnosti, která zatím staví pouze na měřítkách výkonu a produktivity, a bude naléhavě potřebovat vypracování zcela nových systémů ve prospěch hlubší humanizace v rámci ‚civilizace lásky‘“.³⁷

Důležitější než pokrok hodnocený podle vědeckých kategorií „se jeví *společensko-etický rozměr*, který se týká lidských vztahů a duchovních hodnot: v této oblasti, která se často rozvíjí bez hluku, počínaje od každodenních vztahů mezi osobami, zvláště v rodině, je společnost z velké části dlužníkem ‚*génia ženy*‘“.³⁸

Zvláště v oblasti výchovy „uskutečňují něco jako citové, kulturní a duchovní mateřství, které pro svůj blahodárný vliv na rozvoj osoby a pro svůj význam pro budoucnost společnosti má opravdu nedocenitelnou hodnotu“.³⁹

V této oblasti připomíná Jan Pavel II. také přínos řeholnic: „*V Marii vidí Církev svrchovaný výraz ‚ženského génia‘*“, která „tím, že se dala do služeb Bohu, dala se také do služeb lidem: *do služeb lásky*“.⁴⁰

37 JAN PAVEL II., *Dopis papeže Jana Pavla II. ženám* (29. června 1995), č. 4.

38 *Tamtéž*, č. 9.

39 *Tamtéž*.

40 *Tamtéž*, č. 10.

Jaké má toto všechno důsledky pro gender (rod), pro roli muže, ženy, otce a matky a pro sexuální orientaci? Chápeme, že existuje mnoho sociálně-kulturních, historických, ekonomických a politických faktorů, které gender utvářejí; mezi jiným, je to věk vstupu do manželství a finanční možnosti pro založení rodiny a její začlenění do života společnosti. Jinými faktory jsou situace, kdy je hlavou a živitelem rodiny otec, nebo kdy rodinu živí oba rodiče, nebo situace – jako tomu bývalo v minulosti – kdy oba rodiče pracovali celý den společně na farmě, anebo když muž a žena mají svůj profesní život samostatný a oddělený od sebe. Všechny tyto faktory určují kulturní charakter manželství, otcovství a mateřství. Avšak empiricky lze zjistit, že v těchto oblastech existují konstantní prvky a charakteristiky. Skutečnost, že při vzájemné komplementaritě muže a ženy v manželství, otcovství, mateřství i u hodnoty připisované biologicko-fyzické různosti muže a ženy existují tyto konstantní prvky a charakteristiky, pramení z biologického pohlaví, a tedy z lidské osoby jako bytosti, neboť tělo je její niternou dimenzí. Taková antropologie, která toto tvrdí, jakou je křesťanská antropologie, nepřipustí oddělování genderu od biologického pohlaví.

Pokusy radikálních feministek zaručit ženě svobodu tím, že si zvolí svou rodovou identitu nezávisle na biologickém pohlaví, ostatně v sobě obsahují rozpor. Mají v úmyslu dosáhnout pomocí antikoncepce osvobození ženy od její specifické role při reprodukci, která v porovnání s rolí muže je prý překážkou pro její svobodu. Je to v určitém smyslu pokus postavit ženu do stejné pozice, jakou má muž, čímž se směřuje k jejímu zmužštění. To v konečném důsledku v sobě obsahuje znevážení specifické role ženy, která je zakořeněná v jejím bytí, a tedy je to zneuznání její specifické důstojnosti.

Při svých katechezích o teologii těla během generálních audiencí na začátku svého pontifikátu⁴¹ a v apoštolském listě *Mulieris dignitatem*⁴² Jan Pavel II. významně přispěl k tomu, jak přistupovat k otázce

41 Tato katecheze se v českém překladu nachází v knize JAN PAVEL II.: *Teologie těla: Katecheze o lidské lásce podle Božího plánu*, Nakl. Paulinky 2006.

42 JAN PAVEL II., „Apoštolský list *Mulieris dignitatem* (15. srpna 1988)“,

lidského pohlaví a rodu. Jan Pavel II. zakládá svou teologii sexuality především na dvou vyprávěních o stvoření v Knize Genesis:

1. První vychází z kněžské a elohistické tradice a lidskou sexualitu spojuje přímo s tím, že člověk byl stvořen k obrazu Božímu: „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, *jako* muže a ženu je stvořil“ (Gen 1,27). Kromě toho jsou muž a žena popisováni jako spolupracovníci na Božím stvořitelském konání a na jeho Prozřetelnosti, jak vyplývá z úkolu být správci země, kterou Bůh člověku svěřil, a s tím je spojen i příkaz k plodení: „A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe““ (Gen 1,28).

2. Zatímco první vyprávění o stvoření spojuje pohlavní rozdílnost mezi muži a ženami s tím, že jsou k obrazu Božímu, a zdůrazňuje plodení, druhé vyprávění o stvoření, jahvistická verze, svým antropomorfním obrazem Boha a psychologickým přístupem akcentuje spíše manželství jako společenství dvou lidí a jejich vzájemnou pomoc, kterou si muž a žena poskytují: „I řekl Hospodin Bůh: „Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou““ (Gen 2,18). Bohem stvoření živočichové se nejeví jako pomoc, jakou má člověk zapotřebí. Už od samého počátku poznává svou transcendenci a ví, že se od živočichů podstatně liší. Jan Pavel II. v této souvislosti hovoří o „původní samotě“ člověka.⁴³ Pomocí, která je pro něj vhodná, není nějaký živočich, ale jiná lidská bytost. Ta je jako lidská bytost zásadně stejná a rovnocenná s Adamem, což je vyjádřeno tím, že Eva byla vyňata z Adamova žebra (Gen 2,21). Adam prohlašuje, že „toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla!“ (Gen 2,23), a tím uznává Evu za sobě

AAS 80 (1988), str. 1653-1729. Srov. MELINA L. „Dio affida l'essere umano in modo speciale alla donna“: una grande intuizione di Giovanni Paolo II“ in: Pontificium Concilium pro Laicis, *Dio affida l'essere umano alla donna*, Libreria Editrice Vaticana, 2014, str. 19-28.

Viz JAN PAVEL II.: *Teologie těla*, op. cit. str. 23-34.

rovnou. Reaguje radostně a nadšeně, protože vidí před sebou stvořenou bytost, která stejně jako on je k obrazu Božímu. Výraz „pomoc jemu rovná“ nevyjadřuje pouze to, že žena je pro muže pomocnicí: „Jde o ‚pomoc‘ jedné osoby druhé osobě, čili o ‚pomoc‘ vzájemnou“ (*Mulieris dignitatem*, č. 7). Podle Jana Pavla II. jsou muž a žena povoláni k tomu, aby nejen žili vedle sebe ve vzájemné jednotě, ale aby tak činili ve svém specifickém vztahu: „V jednotě dvou jsou muž a žena povoláni, nejen aby žili vedle sebe nebo spolu, nýbrž jsou povoláni také k tomu, *aby žili navzájem jeden pro druhého*“ (*tamtéž*). Manželství je „první a do jisté míry základní rozměr tohoto povolání“ (*tamtéž*), ale týká se celého lidstva. Navzdory všem proměnám, k nimž došlo v dějinách, je princip vzájemného bytí „jeden pro druhého“ základem, na němž se mužství a ženství integrují do lidstva.

Protože Adam a Eva jsou stejní jako lidské osoby, ale pohlavně diferencovaní, jsou navzájem komplementární a spolu vytvářejí „*communio personarum*“ v nejintimnější podobě, jaké může člověk dosáhnout s jinou lidskou osobou: „Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem“ (Gen 2,24).

Koncept osobního společenství je převzat Druhým vatikánským koncilem:

„Bůh však nestvořil člověka osamoceného; od počátku ‚jako muže a ženu je stvořil‘ (Gen 1,27). Jejich spojením vzniká první forma osobního společenství. Člověk je totiž v jádru své přirozenosti bytost společenská a bez vztahu k ostatním nemůže žít ani rozvíjet své vlohy“ (*Gaudium et spes*, č. 12).

Teologická reflexe obou vyprávění o stvoření nám poskytuje teologické pochopení podstaty manželství a sexuality: „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, *jako* muže a ženu je stvořil“ (Gen 1,27). V prvním vyprávění to znamená, že jak muž, tak i žena byli každý sám stvořeni k Božímu obrazu. Avšak ten fakt, že první vyprávění o stvoření lidského rodu říká, že lidská bytost stvořená jako muž a žena je Božím obrazem, odhaluje ještě další význam: muž a žena, stvoření jako

„jednota společného lidství ve dvou“, jsou povoláni k tomu, aby žili mezi sebou společenství lásky, jež je zdůrazněno v druhém vyprávění, a aby v něm odráželi to společenství lásky, jaké je v Bohu – „jednotu v Trojici“ (*Mulieris dignitatem*, č. 7, srov. *Familiaris consortio*, č. 11), Boží život je životem sebesdělování a lásky mezi Osobami Trojice. Úkolem manželů je odrážet tyto trojiční vztahy skrze svou jednotu a skrze svobodné vzájemné sebedarování jeden druhému.

„Být osobou znamená tíhnout k sebeuskutečnění... K tomu může dojít jen ,*opravdovým darováním sebe samého*‘. Vzorem takového chápání osoby je sám Bůh jako Trojice, jako společenství Osob. Tvrzení, že člověk je stvořen podle obrazu a podoby tohoto Boha, znamená též, že člověk je povolán žít ,pro‘ jiné, stát se ,darem“ (*Mulieris dignitatem*, č. 7).

V *Mulieris dignitatem* Jan Pavel II. rovněž poukazuje na analogii mezi věčným plozením Boha Syna Bohem Otcem – což patří k vnitřnímu Božímu životu – a plozením lidským. Boží plození, i když je naprosto božské a duchovní, a tedy úplně odlišné od lidského plození, zůstává pro člověka absolutním vzorem. „Naproti tomu v lidském řádu patří plození k ,jednotě dvou‘. Oba, muž i žena, jsou ,rodice““ (*Mulieris dignitatem*, č. 8).

Na rozdíl od Simone de Beauvoirové a radikálních feministek hledá Jan Pavel II. konečnou příčinu znevažování ženy nikoli v jí svěřené úloze matky, funkčně potřebné pro reprodukci a výchovu, či ještě hůře v tom, že je objektem rozkoše a útlaaku, ale v dědičném hříchu. Z důvodu prvotního hříchu byla podobnost s Bohem zatemněna a určitým způsobem umenšena (*Mulieris dignitatem*, č. 9). To má své dopady i na způsob, jakým člověk žije kreativní Boží záměr týkající se manželství a sexuality. „Budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout“ (Gen 3,16). Zatemnění podobnosti s Bohem se projevuje jak u muže, tak i u ženy, a má ještě vážnější důsledky. „Ano, místo upřímného darování, a proto života ,pro‘ druhého nastává panování: ,on ti bude vládnout““ (*Mulieris dignitatem*, č. 10). To vážně narušuje vzájemné vztahy mezi nimi i jejich společenství, které utváří manželství. Negativní důsledky toho všeho se ostatně neomezuji jen

na manželství, ale dopadají i na celkovou roli a pozici ženy v různých oblastech společnosti.

Závěr

Když Jan Pavel II. poukazuje na diskriminaci ženy a její přezírání, které vidíme v různých historických epochách a v některých částech světa ještě dnes, naznačuje i lék na ně: konvertovat k uznání toho, že muž a žena jsou v první řadě lidskými osobami, oba stvořeni k Božímu obrazu, a proto mají oba stejnou důstojnost. Kromě toho je konverze potřebná i v pochopení, že vzájemná komplementarita daná biologickým rozdílem v pohlaví, která je podstatným zdrojem pro jejich roli anebo pro jejich rod jako muže a ženy, je rovněž zakořeněna v jejich bytí. K tomu se připojuje poznání, že muž a žena, když žijí tuto komplementaritu v lásce – nejintenzivněji v manželství, ale v širším slova smyslu i všeobecně v meziosobních vztazích – odrážejí také cosi z trojjediného Boha.

Tato konverze je naléhavá, protože genderová teorie, která už je značně rozšířená v západním světě a rychle se šíří i všude jinde, představuje vážnou hrozbu pro manželství, pro právo na život i pro samotné hlásání katolické víry.

NESPRAVEDLIVÉ ZÁKONY A NÁBOŽENSKÁ SVOBODA

1. Spravedlnost a zákon

V naší době jsou spravedlnost a zákon pojmy definované mnoha způsoby, jež se často dosti liší od toho, jak je tomu v křesťanské tradici. Když se hovoří o nespravedlivých zákonech, chápou se tím zákony pocházející od lidského zákonodárce.

Dlouhá tradice, která sahá přinejmenším k řecko-římské antice, považuje za důležitou anebo přímo podstatnou náležitost zákona to, že jeho objektivním cílem by mělo být – bez ohledu na subjektivní vůli zákonodárce – obecné dobro.¹ Dobrý zákonodárce má mít při vydávání zákonů na paměti dokonalou spravedlnost.² Tato antická vize silně ovlivňovala – např. prostřednictvím díla sv. Isidora ze Sevilý³ – středověké myšlení, především v právnícko-kanonické oblasti. Hlubší teologické poznání ve zlatém období scholastiky pak dále přineslo teologické upřesnění vztahu mezi zákonem a obecným dobrem. Svátý Tomáš Akvinský ukazuje, že zákon musí vždy směřovat k obecnému dobru.⁴ Podle Andělského Doktora je zákon pravidlem lidských úkonů, jejichž posledním cílem je blaženost, včetně společné blaženosti, a proto zákon musí vždy vést k obecnému dobru.⁵ Pokud nějaká norma nesměruje k obecnému dobru, nemůže být zákonem. Tento aspekt široce rozvinula druhá scholastika. Už Tomáš z Via, řečený Kajetán,

1 Srov. PLATÓN, *Hippias* 284d; ID., *De legibus* 631b-c; ARISTOTELES, *Eth. Nicom.*; CICERO, *De legibus*, lib. III, cap. 1, n. 2.

2 PLATÓN, *De legibus* 630c.

3 ISIDORUS, *Ethymologiarum*, lib. V. cap. 21: PL 82,203.

4 TOMÁŠ AKVINSKÝ, *STh* I-III, q. 90 a. 2 „Utrum lex ordinetur semper ad bonum commune“.

5 *Ibid.*

prohlašuje, že příkazy a tím méně zákony, které neslouží obecnému dobru, nemají žádnou platnost.⁶

Už dominikánská teologie pozdního středověku označuje za kritérium existence nebo platnosti zákonů to, že směřují k obecnému dobru, ztotožňovanému se spravedlností samotných zákonů. Silvestr Mazzolini ve svém díle *Summa Summarum* uvádá čtyři důvody, které musí koexistovat proto, aby to mohl být zákon. Pokud jen jediný z těchto důvodů chybí nebo není dodržován, pak zákon neexistuje nebo přestává existovat. Prvním z těchto důvodů je cíl, kterým – jak již bylo řečeno – má být obecné dobro. Tento cíl je ztotožňován se spravedlností zákona.⁷

V právnícko-kanonické a teologické literatuře z počátku moderní doby se rovněž zdůrazňuje, že spravedlnost zákona a jeho zaměření na obecné dobro jsou jedno a totéž. Velký španělský odborník na trestní právo, Alfonso de Castro, prohlašuje, že zákon, který znevažuje všeobecný užitek, musí být považován za nespravedlivý a protikladný k přirozenému rozumu.⁸ Zákon, který neslouží obecnému dobru, je tedy nespravedlivý, jak tvrdí Francisco Suárez, a dodává, že v tomto případě nespravedlivá norma není zákonem.⁹ V linii tohoto myšlen-

6 TOMÁŠ Z VIA KAJETÁN, *Prima Secundae Partis Summae totius Theologie D. Thomae Aquinatis, Doctoris Angelici, Reverendissimi Domini Thomae a Vio Caietani commentariis illustrata*, q. 90, a. 2, ed. Augustae Taurionorum 1581,381: „praecepta quae bono communi non subordinantur, praeceptis vim non habent.“

7 SILVESTR MAZZOLINI (SYLVESTER PRYERIAS), *Summa Sylvestrina quae Summa Summarum merito nuncupatur*, II, Venetiis 2593, fol. 102, která s odkazem na *STh* I-II, q. 96 a. 4 vykládá: „Quod leges dicuntur iustae vel non iustae secundum quadruplex genus causarum, quod sic intellige, quia requiritur ad iustitiam earum iustitia secundum omnes causas simul, ad iniustitiam vero sufficit iniustitia secundum unam, quia secundum Dio bonum ex totali et integra causa, malum ex singulis defectibus. Ex fine igitur dicitur lex iusta, quando ordinatur ad bonum commune, quod est finis eius; iniusta vero, quando est contraria bono communi.“

8 ALFONSO DE CASTRO, *De potestate legis poenalis libri duo*, lib. I, cap. I ed. Salmanticae 1550, rist. Madrid 1961, fol. 6: „Lex quae sprete communi utilitate pro solo particulari aliquo commodo aliquid statueret, iniusta sit censenda et rationi naturali aperte contraria.“

9 F. SUÁREZ, *De legibus*, lib. I. cap. 7, n. 11, kritické dvojjazyčné vydání L. Pereña (Corpus Hispanorum de pace XI), Madrid 1971,140.

kového proudu velká většina autorů druhé scholastiky zdůrazňuje, že zákony nespravedlivé a nesměřující k obecnému dobru nelze považovat za zákony. Francisco Suárez předkládá důležitý historický souhrn této otázky.¹⁰ Karmelitánští autoři ze Salamanky pak zdůrazňují, že v případě, kdy se spravedlnost nebo směřování zákona k obecnému dobru objektivně a všeobecně nedodržují, není třeba očekávat úpravu ze strany zákonodárce nebo vytvoření opačného zvyku, protože ti, jimž je zákon určen, jsou osvobozeni od povinnosti dodržovat ho. Stačí pro to silná a objektivně založená pravděpodobnost.¹¹

Veškerá tato myšlenková tradice však předpokládá široce sdílenou antropologickou vizi, a tedy jistotu, že můžeme vědět, co je pro lidskou bytost dobré a co je obecné dobro.

2. Oddělení spravedlnosti zákona od obecného dobra

V důsledku gnozeologického obratu pozdní modernity se však začala zpochybňovat existence objektivních dober, počínaje tím, že se tato otázka omezovala na problematiku přání a zájmů založených na subjektivních volbách. Tak se dospělo k relativnějšímu a formálnějšímu pojmu spravedlnosti a k oddělení obecného dobra (chápaného buď jako neexistující, nebo nepoznatelné) od spravedlnosti. Většina moderních teorií má politický charakter a odpoutává se od tradičního právního vnímání. Mnozí sdílejí princip „priority spravedlnosti před dobrem“. Dobro je prý „subjektivní, neboť společnost registruje pluralitu v pohledech na dobro, zatímco spravedlnost, chápaná jako souhrn pravidel a institucí, které umožňují ohleduplnou existenci ve svobodě a rovnost pluralitních subjektů“, je prý „objektivní“.¹² Podle

10 SUÁREZ, *De legibus*, lib I, cap. 7, n. 1-16, cit. vyd. 124-157.

11 SALAMANTICENSES, *Cursus Theologiae Moralis*, III, Tract. XI, cap. 4, punctum 1 n. 4: ed. Venetiis 1734, 49: „An vero cesset lex ipso facto, vel expectanda sit declaratio legislatoris, vel abrogatio illius, vel contraria consuetudo? Affirmat Soto et Montesinos. Sed alii omnes merito id negant, asserentes, legem ipso facto cessare, hoc ipso, quod finis adaequatus illius ruat; quia hoc ipso redditur inutilis bono communi, et ideo a ratione legis cadit, nec requiritur, quod toti communitari cessatio causae innotescat... Et licet esse in possessione, probabile est non esse, cum sit probabile, esse inutile.“

12 G. DEL VECCHIO – F. VIOLA, *Giustizia*, in: *Enciclopedia filosofica*, Milano 2006, V, 4885.

autorů jako je John Rawls „domnělá racionální prokazatelnost nějaké metafyziky nebo morálky“, jakož i „různých náboženství a věrovyznání, je otázkou, která se týká pouze těch, kdo je přijímají, a nemůže vstupovat a patřit do obecného mínění“.¹³ Takovýto pohled však nemohou přijmout ti, kdo si nárokují pravdu a domnívají se, že „se obracejí ke všem a nejen k těm, kdo sdílejí jejich přesvědčení“.¹⁴ Kromě toho, bez ohledu na teoretický pohled na spravedlnost, jaký sdílí zákonodárce, se žádné zákonodárství nemůže vzdávat identifikace určitých hodnot či základních dober, jež má společnost následovat.¹⁵ I když státní nebo mocenské orgány popírají existenci objektivních a rozpoznatelných dober, jsou nuceny aspoň v tichosti přijímat některá kritéria soužití, aby mohly usměrňovat chování společnosti. V západních společnostech popravdě ještě přetrvává určitá úroveň „občanské poctivosti“, která i přes ideologickou různost umožňuje fungování různých institucí.

Jiná situace je v post-komunistickém a zvláště v post-sovětském světě. V těchto oblastech žila vždy slabá střední třída a komunismus zničil jak ekonomické, tak i sociální struktury. Byla zde snaha nahradit náboženství a morálku marxisticko-leninskou ideologií. Po zhroutení režimu nastalo kulturní a morální prázdno, které ohrožovalo i fungování státu a práva, a objevilo se zde nebezpečí kriminalizace společnosti. Je jasné, že v některých zemích vedoucí třída projevuje méně nadšení z relativistické ideologie a snaží se rekonstruovat kulturní a náboženské základy společnosti. Minimální shoda na určitých hodnotách je totiž kulturním předpokladem pro jakoukoli demokracii. Takové hodnoty nemohou být čistě formální, ale musí se ukázat jako prvky obecného dobra. Západní demokracie taktéž již od svých počátků předpokládá, že lidé mohou poznávat obecné dobro a volit státní orgány, které jsou povinny ho zaručovat.

Jako morální kritéria pro legislativu, čili pro spravedlnost nových zákonů, uvádí sociální nauka církve tradičně následující prvky: 1. V případě legislativní reformy je potřebné stanovit rozšíření přísluš-

13 DEL VECCHIO – VIOLA 4885, srov. J. RAWLS, *A Theory of Justice*, Cambridge (Mass.) 1971.

14 DEL VECCHIO – VIOLA 4885.

15 *Ibid.*

ných zákonů a jeho důvody a upřesnit, jaké nevýhody má zachování předcházející normy anebo jaké problémy vznikají kvůli chybějícímu zákonu v daném předmětu. 2. Nutnost pečlivě uvážit výhody i nevýhody předcházející i nově připravované normy, jakož i účinky právních změn na ostatní právní sektory. 3. Potřeba formulovat zákony jasným způsobem blízkým praxi. Rostoucí odstup mezi právnickým a běžným jazykem má za důsledek odcizení práva lidem, jeho příjemcům a dokonce i pracovníkům veřejné správy. Podobné důsledky způsobuje i neustálé bobtnání právních předpisů.¹⁶ Pro vyřešení těchto problémů se nejeví současné metody právní informovanosti jako dostačující.¹⁷

Tato kritéria se však týkají spíše technické a formální stránky legislativy, a nikoli až tak obsahu právních norem. Spravedlivý obsah zákonů je komplexnější otázkou. Je třeba poznávat organický celek všech sil a ekonomických podmínek v nějaké společnosti, a dokonce i v dnešním globalizovaném světě, a je nutné brát v úvahu celý mezinárodní a environmentální kontext, jakož i poznatky přírodních věd. Extrémní komplikovanost těchto otázek zahrnuje riziko ztráty důvěry v morální úsudek a rezignace na vidění celku, které by umožňovalo posoudit hodnotu.¹⁸

I kdyby to vše bylo možné, zůstává problém výběru legislativních cílů. Bez uznání objektivně založeného obecného dobra, tedy bez odpovědi na otázku, jaký cíl má lidská existence a lidstvo, se zdá nemožné, aby morální systémy a právo mohly fungovat. Reglementace chování ve společnosti bude čelit pokušení vzdát se jak práva, tak i morálky, a úplně se svěřit metodám mediální, elektronické a finanční kontroly a ovlivňování lidí. V tom případě však vzniká otázka, jakou roli na úrovni společnosti ještě může sehrávat lidská svoboda.¹⁹

16 M. WELAN, *Gesetzgebung*, in: *Katholisches Soziallexikon*, vyd. A. Klose – W. Mantl – V. Zsifkovits, Innsbruck- Wien-München-Graz-Köln 1980. zvlášť 948.

17 *Ibid.*

18 K otázce komplikovanosti viz např.: P. ERDŐ, *Erkölc és bonyolult világban. Háború, tudomány, kereszténység*, in: *Magyar Sion. Új folyóirat* 1/43 (2007), 35-43.

19 Srov. P. ERDŐ, *Il peccato e il delitto. La relazione tra due correnti fondamentali alla luce del diritto canonico* (Pontificia Università della Santa Croce, Monografie Giuridiche 44), Milano 2014, 127.

Rovněž vyvstane otázka, jaká je legitimita těch, kdo spravují „mra-
ky“ s elektronickými údaji.

Jak upozornil papež František ve svém projevu k Evropské radě, kořeny společnosti „se živí pravdou, která představuje potravu a ži-
votní *mízu* jakékoli společnosti, jež chce být skutečně svobodná, lid-
ská a solidární. Na druhé straně *pravda* vyzývá *svědomí*, které se nedá
zredukovat a něčím podmiňovat, a proto je schopné poznávat svou
důstojnost a otevírat se absolutnu, a tak se stává zdrojem základních
voleb vedených hledáním dobra pro druhé i pro sebe a místem *zodpo-
vědné svobody*“.²⁰

Papež dodává: „Je třeba mít na paměti, že bez tohoto hledání prav-
dy se každý stává měřítkem sebe sama a svého vlastního konání, a tak
otevívá cestu subjektivnímu prosazování práv. Tím se pojem lidských
práv, který má sám o sobě univerzální význam, nahrazuje koncep-
cí individuálního práva. To vede k tomu, že se v zásadě nestaráme
o druhé a prosazujeme *globalizaci lhostejnosti*, jež se rodí ze sobectví,
což je plod takového pojetí člověka, které je neschopné přijmout prav-
du a žít autentický sociální rozměr.“²¹

Individualismus je tedy důsledkem relativismu a jeho účinkem je
nedostatek zodpovědnosti, ztráta celostního pohledu, a tedy i strach
z budoucnosti, nezájem o minulost, mezigenerační izolovanost, jakož
i nedůvěra ke společenským institucím, jakými jsou manželství a ro-
dina.

Účastníci tohoto kongresu reprezentují teologické komise všech
evropských biskupských konferencí. Největší výzvu, které musí če-
lit náš kontinent, vyjadřuje otázka papeže Františka: Evropo, „kde je
tvůj duch zvědavé podnikavosti? Kde je tvá řízeň po pravdě, kterou jsi
dosud vášnivě předávala celému světu?“²²

Kulturní a institucionální kořeny Evropy se živí pravdou. Proto
papež, když se obrací na Evropský soudní dvůr lidských práv, vyslo-
vuje přání, aby „svědomí“ Evropy „dozrávalo stále více, nikoli kvů-

20 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Projev k Radě Evropy*, 25. listopadu 2014; srov.
JAN PAVEL II., *Projev k parlamentnímu shromáždění Rady Evropy*, 8.
října 1988, 4.

21 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ibid.*

22 *Ibid.*

li pouhé shodě mezi jednotlivými stranami, ale jako plod směřování k oněm hlubokým kořenům, které tvoří základy, na nichž se rozhodli stavět otcové zakladatelé současné Evropy“.²³ My, evropští biskupové, jsme povoláni, zvláště prostřednictvím Rady evropských biskupských konferencí (CCEE), abychom zásadně přispívali i k práci Rady Evropy v oblasti „etické reflexe o lidských právech“²⁴, a tak měli stále na paměti „pravdu o celém lidském bytí“²⁵. Máme tak pokračovat v poslání samotného Krista, jež je povoláním celé církve: „Sloužit, aby vydávala svědectví o pravdě“.²⁶

3. Náboženská svoboda a objektivní hodnoty

Otázka spojení spravedlnosti a svobody krystalizuje např. v traktátu Viléma, opata ze Saint-Thierry²⁷, v němž autor prohlašuje, že „tam, kde je donucování, již neexistuje svoboda; a tam, kde není svoboda, neexistuje ani spravedlnost“. V tomto smyslu má svoboda své místo v kontextu objektivní spravedlnosti a objektivních a poznatelných dober. Cílem a ospravedlněním svobodné volby je ten fakt, že existují objektivní dobra, rozpoznatelná pro všechny, která má lidská bytost ve své důstojnosti svobodně přijímat.

Během přípravy deklarace *Dignitatis humanae* na Druhém vatikánském koncilu se dospělo k upřesnění rozdílu mezi morální povinností každého člověka hledat pravdu a po jejím nalezení ji přijmout, a svobodou z právního hlediska přihlásit se k určitému náboženství, nebo nikoli. Základem této svobody před státem a před společností není myšlenka, podle níž má každé vidění světa a každé náboženství stejnou hodnotu, ale ta skutečnost, že lidská osoba má právo svobodně přijmout, či nepřijmout nějaké náboženství.²⁸ Nicméně z pohledu *Dig-*

23 *Ibid.*

24 *Ibid.*

25 *Ibid.*

26 *Ibid.*; srov. PAVEL VI., enc. *Populorum Progressio*, 26. března 1967, 13.

27 VILÉM ZE SAINT-THIERRY, *La contemplazione di Dio*, č. 9-11: SC 61, 90-96.

28 Srov. L. MISTÓ, *Libertà religiosa*, in: *Dizionario di dottrina sociale della Chiesa, Scienze sociali e magistero*, a cura del Centro di ricerche per lo studio della dottrina sociale della Chiesa, Milano 2004, zvláště 415.

nitatis humanae má náboženská svoboda předpoklady, které se dnes stávají stále více problematické. Ve druhém článku koncilní deklarace se totiž říká: „Tento vatikánský sněm prohlašuje, že lidská osoba má právo na náboženskou svobodu. Tato svoboda spočívá v tom, že všichni lidé musí být prosti nátlaku jak ze strany jednotlivců, tak ze strany společenských skupin a jakékoli lidské moci, takže nikdo nesmí být ani donucován jednat v oblasti náboženství proti svému svědomí, ani mu nesmí být zabraňováno jednat podle svého svědomí... Mimoto koncil prohlašuje, že právo na náboženskou svobodu je skutečně založeno na důstojnosti lidské osoby, jak nám ji dává poznat i zjevené Boží slovo i sám rozum.“

Už samotná definice předmětu náboženské svobody představuje značné těžkosti. Co znamená výraz „v oblasti náboženství?“ I když v různých post-komunistických zemích chtěl zákonodárce zaručit náboženskou svobodu, odmítl definovat, co znamená náboženství, a tím zanechal široký prostor pro zneužívání této svobody k ziskovým a jiným cílům. Jak lze právně zaručit svobodu čehosi, u čeho se odmítá definovat předmět této svobody? Pokud již je předmět náboženství otázkou subjektivních věr a názorů, existuje riziko, že právní záruka ztratí svou hodnotu.

Koncil dále říká, že osoba má být svobodná, aby „v příslušných hranicích“ mohla konat podle svého svědomí. Ale jaké jsou to hranice a kdo je určí? Na základě jakého vidění světa? Pokud neexistuje rozpoznatelná objektivní pravda a objektivní dobra, pak mírou pro všechny svobody bude vidění světa, jaké mají státní úředníci. Podle koncilu je základem náboženské svobody důstojnost lidské osoby rozpoznatelná i prostřednictvím rozumu. Ale v posledku se ukazuje, že v západním politickém myšlení neexistuje konsenzus ani pokud jde o smysl lidské důstojnosti. Pro mnohé znamená pouze nebo především nepřítomnost fyzické bolesti. V tomto duchu se hovoří například o důstojné smrti. Vrátili jsme se tedy k antropologickému problému.

Když se řekne, že v oblasti náboženství nikdo nesmí být nucen konat proti vlastnímu svědomí, koncilní deklarace předpokládá, že toto svědomí je správné.²⁹ Meze práva zaručujícího možnost konat bez

29 Srov MISTÓ, *Libertà religiosa*, 416.

zábran podle svého svědomí se soustřeďují v pojmu veřejného řádu, který má tři hlavní prvky: „obrana základních práv všech lidí“, „obrana důstojného veřejného míru“ a „dozor nad veřejnou mravností“.³⁰ Zdá se evidentní, že stanovení těchto třech prvků vyžaduje minimální konsenzus v základních aspektech vidění světa. Odmítání možnosti takového konsenzu založeného na objektivní realitě může být jednou z příčin extrémních obav z příchodu imigrantských skupin, které mají silnou identitu, což je postoj, jaký se nezdálo, že se objevuje v západním světě.

Náboženská svoboda se ukazuje jako hlavní, protože, jak říká svatý Jan Pavel II., „je niterně zakořeněná v každém člověku a zakládá samotný smysl všech dalších svobod“.³¹ Náboženská svoboda se nevztahuje pouze na individuální stránku víry, ale i na všechny kolektivní formy jejího projevu, předávání a praktikování. Z nauky papežů v posledních desetiletích je jasné vidět, které oblasti a které prostory jsou potřebné pro církev, aby mohla svobodně rozvíjet své poslání evangelizace a lidského povznesení: rodina, škola, podpora, dobročinnost, místa kultu, používání komunikačních prostředků, místa pro výchovu, formaci, odpočinek atd.³² V poslední době pozorujeme stále rostoucí útoky na tuto svobodu – jak vidíme i ve zprávách „Observatoria diskriminace a intolerance proti křesťanům v Evropě“³³ – ze strany netolerantních skupin nebo těch, jimž „stejně zákony slouží k tomu, aby omezovali spravedlivé prostory svobody nejen věřících, ale každého člověka“.³⁴

30 *Ibid.*; srov. Druhý vatikánský koncil, deklarace *Dignitatis humanae*, 7.

31 JAN PAVEL II., *Poselství hlavám států signatářů Helsinského aktu*, 1. září 1980, 5.

32 MISTÓ 417.

33 Viz <http://www.intoleranceagainsthristians.eu/>

34 MISTÓ 417.

Závěr

Na konci tohoto krátkého zamyšlení můžeme zformulovat některé závěry:

1. Bez práva založeného na objektivních kritériích morálky nelze dostatečně usměrňovat život společnosti. Každý jiný způsob reglementace společenského chování se stává neúčinným (jako je tomu u pokusu o vytvoření práva chápaného jako harmonizace subjektivních přání, aniž by se posuzovala jejich hodnota) nebo potlačuje lidskou svobodu (jako manipulativní systémy).
2. „Objektivní“ morálka musí vyhodnocovat lidské skutky a mít na paměti skutečnost, že samotná existence světa, lidského a společenského života jsou součástí projektu, v jehož rámci nacházejí svůj smysl a hodnotu.
3. Náboženská svoboda je lidské právo, které vychází z přirozené důstojnosti lidské osoby. Její obsah a kritéria její ochrany a jejího zajišťování se zakládají na předpokladu, že pravda existuje i v náboženské oblasti, a proto možnost jejího svobodného hledání a přijetí představuje skutečnou hodnotu. Pravda tedy není omezením, ale jediným pravým základem a opodstatněním náboženské svobody.
4. Právně-institucionální zkušenost lidstva je jedním z ryzích zdrojů vidění světa. Předpokládá nejvyšší rozumnost i přirozenou povinnost jednat pro vlastní i obecné dobro, jež má objektivní základ a je pro lidskou bytost poznatelné. Život lidské společnosti nelze organizovat jako projekt, pokud nepovažujeme za projekt samotný lidský život. V tomto smyslu ona důvěra, která se vyjadřuje pojmem náboženská svoboda, navrženým Druhým vatikánským koncilem, utváří skutečný základ spravedlivého zákonodárství, jež prosazuje obecné dobro.

3. SPOLEČNÝ PASTÝŘSKÝ LIST BISKUPŮ

(čteno při bohoslužbách v neděli 14. června 2015)

Vážení rodiče, sestry a bratři,

na konci školního roku je vhodná příležitost poděkovat Pánu Bohu za děti, které svěřil do naší péče, za učitele, kteří usilují o jejich výchovu, včetně obětavých katechetů a kněží. Když apoštolové posílali maminky s dětmi pryč, aby Pána Ježíše neobtěžovaly, řekl jim Ježíš: *Nechte maličké přijít ke mně, neboť takovým patří Boží království.* Mezi maličké jistě patří nejen ti šestiletí, ale třeba i šestnáctiletí. Ježíš se raduje z blízkosti všech, všichni jsme Božími dětmi a rodiče mají důležitý úkol: prosit Pána Boha o pomoc při výchově svých dětí a umožnit, aby Pán Ježíš mohl v jejich rodině konat své dílo.

Na prvním místě je třeba upozornit na seznamování s pravdami naší víry při výuce náboženství, při poznávání základů křesťanství. Je to důležité, vždyť nedůvěra k církvi je v naší společnosti způsobena především velikou neznalostí základních pravd o Bohu a církvi, která někdy překvapuje i u lidí vzdělaných. Mladí lidé by se měli dozvídat o smyslu života, o Boží lásce, která v Kristu přišla na svět, o hříchu, který můžeme s pomocí Boží překonávat, o následování Dobrého pastýře, našeho Pána Ježíše Krista.

Při hodinách náboženství se mládež neseznamuje jen s pravdami víry, ale také se spolužáky, s kamarády. Spoluvytváří společenství, které je pro jejich životní zakotvení důležité zvláště v době dospívání. Náš Pán řekl: *Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.* Církev je společenství! Společně se učíme pomáhat jeden druhému, naslouchat jeden druhému, vytvářet přátelské vztahy, společně směřujeme do Božího království. Proto je užitečné navázat na školní rok vhodným prázdninovým setkáním, křesťanským táborem či chaloupkou, kde je možné sdílet svou víru s ostatními.

Seznamování s životem církve a prožívání společenství by mělo vyústit v pravidelnou účast na mši svaté. Proč? Při mši svaté nám Pán Ježíš nabízí sebe a radí: *Nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život. Mé tělo je pravý pokrm a má krev*

pravý nápoj. Není proto správné připravit dítě na první svaté přijímání, a pak připustit, aby se s Pánem Ježíšem již nesetkávalo. Při každé mši svaté nasloucháme Božímu slovu, můžeme přijímat Pána Ježíše v eucharistii, potřebujeme požehnání do dalších dnů. Vždyť cesta následování Dobrého pastýře vede až do Božího království.

Vážení rodiče, víte, že duchovní život každého dítěte začíná v rodině modlitbou a způsobem života rodičů. Příklad svým dětem dáváte tím, že kladete důraz na hodnoty, kterými svět opovrhne, nebo je považuje za zbytečné. Církev od rodičů očekává, že budou ve svých dětech upevňovat vztah k Bohu a nedají ničemu přednost před nabídkami našeho Pána. On řekl: *Hleďte nejprve Boží království, ostatní vám bude přidáno.* Všechny možné kroužky, různé aktivity, sport a další mohou být užitečné, ale ne na prvním místě. Pokud nějaké dítě řekne, že je to v kostele nebo na náboženství nebaví, udělejte všechno proto, aby je to bavilo, zajímalo, obohacovalo. Není správné být otroky počítačů a televize, zvláště když víme, že nás nedovedou k Bohu. Dítě vycítí, zda rodiče žijí tím, co doporučují, zda to nejsou jenom slova.

Bůh vám k tomu žehnej, stojíme za vámi a žehnáme vám!

Vaši čeští a moravští biskupové

4. POZVÁNÍ BISKUPŮ NA NÁRODNÍ EUCHARISTICKÝ KONGRES A VÝZVA K MODLITBÁM ZA SYNODU O RODINĚ

(čteno při bohoslužbách v neděli 13. září 2015)

Milovaní bratři a sestry v Kristu,

Eucharistie je zdrojem a vrcholem života Kristovy Církve, tedy i křesťanského života každého z nás. K posílení tohoto vědomí jsme na letošní rok vyhlásili první *Národní eucharistický kongres* v novodobých dějinách naší země. Jeho mottem je „*Eucharistie – smlouva nová a věčná*“. Nyní se na Vás obracíme se srdečným pozváním na sobotu 17. října, kdy kongres vyvrcholí společnou mší svatou v 10:30 hodin v Brně na náměstí Svobody a následným průvodem s Eucharistií.

Hlavním cílem eucharistických kongresů je veřejně vyznat a především posílit a prohloubit lásku věřících ke mši svaté i k ostatním pobožnostem, které jsou s Nejsvětější svátostí oltářní spojeny a vycházejí z ní. Po měsících modliteb v rodinách, farních, diecézních a řeholních společenstvích se všichni shromáždíme, abychom uctili a vyznali skutečnost, že Eucharistie je skutečně přítomnou, živou Kristovou velikonoční obětí, obětní *smlouvou* slavenou v Církvi denně až do konce časů. Z Boží vůle se Nejsvětější svátost stává znamením jednoty, poutem lásky Boha k člověku, duchovní hostinou a výsostným Božím darem, jímž zdarma sytíme svou duši pro věčný život.

Proto je toto dnešní pozvání určeno všem věřícím, rodinám, duchovním, řeholním komunitám a hnutím a všem dalším společenstvím. Chceme Vás vybidnout k osobní účasti a zároveň povzbudit ke společné cestě úcty k Eucharistii, k ještě hlubšímu vnímání Církve jako tajemného Těla Kristova (*srov. KKC, 789*), které se z Eucharistie rodí. Podrobnosti o Národním eucharistickém kongresu a jeho doprovodném programu najdete na internetových stránkách www.nek2015.cz. Srdečně také děkujeme všem, kdo se na přípravách kongresu po-

dílejí a kdo na tento účel přispěli v celonárodní sbírce o slavnosti Těla a Krve Páně.

S letošním podzimem je spojena ještě jedna důležitá událost – Svatý otec František svolal na říjen do Říma Synodu o rodině na téma *Povolání a poslání rodiny v Církvi a současném světě*. Toto setkání je velmi sledované a mnozí si kladou otázku, nakolik ovlivní některé důrazy Církve v jejím učení o rodině. Ve shodě se Svatým otcem Františkem Vás chceme především vyzvat k modlitbě za tuto Synodu. Modleme se společně za dary Ducha Svatého pro papeže i všechny synodní otce, aby závěry Synody na přímluvu Svaté Rodiny beze zbytku odpovídaly Boží vůli a jeho úmyslu s člověkem.

Srdečně Vám za to děkujeme a společně všem žehnáme.

V Kristu a Marii,

Vaši čeští a moravští biskupové

5. PROHLÁŠENÍ PŘEDSEDY A MÍSTOPŘEDSEDY ČBK K SOUČASNÉ SITUACI MIGRANTŮ

V reakci na nedělní výzvu papeže Františka, kterou plně podporujeme, znovu potvrzujeme naši připravenost podílet se na pomoci lidem, kteří jsou nuceni utíkat ze svých domovů, a zapojit se do procesu integrace uprchlických rodin do české společnosti. V oblasti akutní pomoci jsme již jako církev zapojeni a na déle trvající proces integrace cizinců do české společnosti se připravujeme v rámci expertní skupiny ministerstva vnitra.

Děkujeme za modlitební semknutí všech křesťanů i lidí dobré vůle a za prosby o útěchu těm, kterým sami nedokážeme pomoci. Zároveň vyjadřujeme radost z aktivního přístupu věřících, z jejich odvahy a ochoty pomoci lidem v krizi. Nelze totiž zůstat jen u pasivních debat, je třeba jednat.

Morálním garantem ČBK pro uprchlíky z krizových oblastí byl jmenován předseda Rady pro lidská práva Iustitia et Pax biskup Václav Malý. V rámci našich příprav aktivní pomoci jsme dnes pověřili Charitu ČR, aby byl nejpozději ke dni 24. září 2015 spuštěn registrační web, kde budou shromažďovány nabídky pomoci.

Charita ČR v současnosti hledá cesty, jak pomoci lidem v oblastech vzniku migrační vlny a spolu s Caritas Internationalis se zde podílí na finanční i materiální pomoci. Důležitá je také její pomoc uprchlíkům, kteří se již dostali do Evropy a ČR.

Plně respektujeme roli státu, který má v procesu přijímání a integrace uprchlíků primární roli a jsme si vědomi toho, že nelze ignorovat migrační legislativu a bezpečnostní hlediska. V souladu s prohlášením ČBK a předsednictva ERC ze dne 4. července 2015 jsme však v rámci našich kapacit stále připraveni nabídnout maximální pomoc.

Znovu apelujeme na příslušné mezinárodní a státní autority (především OSN, EU), aby nezůstávaly u snahy řešit pouze aktuálně viditelné důsledky, ale zaměřili se na koncept dlouhodobé a komplexní pomoci včetně odstranění příčin migrační vlny. Klademe také důraz na nezbytnou podporu postižených v jejich domovských zemích

a vyzýváme k podniknutí dalších kroků zabraňujících nuceným útekům. Jsme připraveni přispět k diskusi při hledání nejlepšího řešení.

Žádáme farnosti a řády, aby cestou připravovaného registračního formuláře nabídly svou pomoc, kterou předem projednají i na úrovni místních samospráv a charit.

Závěrem chceme všechny vyzvat: prověřujeme pravdivost informací a šířme pouze informace pravdivé a ověřené. Vyvarujme se příklonu k iracionálním projevům ze strany extremistů a nenechme se opanovat strachem. Hledejme cesty pomoci uprchlíkům, ve kterých uvidíme konkrétního člověka s jeho životním příběhem. Zodpovědně zvažme dobrou vůli pomoci potřebným s přihlédnutím k dlouhodobosti a náročnosti závazku.

Také prosíme všechny křesťany, aby neustávali v modlitbách za všechny lidi, kteří v zoufalství z různých příčin opustili své domovy.

Informace bude průběžně podávat Charita ČR.

V Praze 10. září 2015

kardinál Dominik Duka, OP
předseda ČBK

Mons. Jan Graubner
místopředseda ČBK

6. SPOLEČNÁ SMĚRNICE ČBK A KONFERENCÍ VYŠŠÍCH ŘEHOLNÍCH PŘEDSTAVENÝCH V ČR PRO POSTUP V PŘÍPÁDECH TRESTNÝCH ČINŮ POHLAVNÍHO ZNEUŽITÍ OSOBY MLADŠÍ 18 LET DUCHOVNÍM ČI LAIKEM V RÁMCÍ ČINNOSTI CÍRKVE

PREAMBULE

Zásady a cíle vydání a aplikace těchto směrnic ČBK jsou:

- formovat společenství věřících k ochraně před zneužíváním nezletilých;
- zajistit ochranu nezletilých proti pohlavnímu zneužití;
- stanovit adekvátní postup příslušnou právní procedurou v případě podezření ze spáchání trestného činu, který zajistí spravedlivé, účinné a důstojné projednávání, s respektem k dobré pověsti nařčeného z trestného činu.

Tato směrnice doplňuje obecné zákony CIC/CCEO a motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* a je vyhlášena ČBK po předchozím potvrzení Kongregací pro nauku víry.

I. DEFINICE TRESTNÉHO ČINU

1. Trestný čin pohlavního zneužití osoby mladší 18 let (nezletilého-dítěte) zahrnuje ve smyslu motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* a s ohledem na sekulární právo jednání nebo jiný útok proti šestému přikázání Desatera, spáchané klerikem (svěceným duchovním) vůči nezletilé osobě nebo na nezletilé osobě, nebo jednání či jiný útok, jehož objektem je důstojnost, integrita či mravní vývoj nezletilé osoby, včetně získávání, držení nebo šíření pornografie nezletilých do

18 let¹ za účelem sexuálního uspokojení, a to jakýmkoli způsobem a jakýmikoliv prostředky. Nezletilým jsou na roveň postaveny osoby nemající plné užívání rozumu.

Shora uvedeného trestného činu se dopustí i osoba bez svěcení (nesvěcený duchovní nebo laik), pokud shora uvedené jednání či útok spáchá v souvislosti s činností církevní instituce.

II. PREVENCE

Čl. 1. Prevence ve formaci před svěcením

2. Kandidáti na vstup do semináře necht' jsou, kdykoli jsou pro to vážné důvody, v rámci psychologického vyšetření během přijímacího řízení podrobeni i vyšetření zaměřenému na případný sklon k pohlavnímu zneužívání nezletilých. Tomuto vyšetření musí vždy předcházet předchozí, výslovný, informovaný a svobodný souhlas kandidáta.

3. V průběhu seminární formace jsou seminaristé průběžně informováni svými představenými o závažnosti této problematiky a využíváni k upřímnosti a pravdivosti vůči kompetentním představeným a především vůči sobě samým.

4. Kdo na sobě pozoruje sklony k uvedené trestné činnosti, je povinen z vlastní iniciativy nastoupit léčbu a opustit přípravu ke svěcení, neboť uvedené sklony jsou překážkou k přijetí do církevní služby. Před tímto krokem se ale doporučuje konzultace s odborným formačním pracovníkem nebo představeným.

5. Seminaristé jsou vychováváni k příkladnému kněžskému životu a růstu v kněžských ctnostech. Zároveň jsou upozorňováni na potřebu obezřetnosti v jednání s nezletilými, aby se předem vyloučila i možnost podezření na trestnou činnost. Formační pracovníci se řídí

1 Delikty získávání, držení nebo šíření dětské pornografie dětí starších 14 let již nejsou vyhrazeny Kongregaci pro nauku víry a jejich řešení v kompetenci diecézního biskupa nebo řeholního představeného.

směrnicemi vypracovanými ČBK ve spolupráci s civilními orgány zabývajícími se problematikou zneužívání nezletilých a využívají spolupráce s vhodnými doporučenými odborníky i z necírkevních institucí, přičemž však dbají na to, aby jejich antropologie byla založena na křesťanských principech.

Čl. 2. Prevence v trvalé formaci

6. Diecézní biskup zajišťuje, zpravidla na kněžských dnech a jinými vhodnými formami, soustavné vzdělávání sobě podřízených duchovních v prevenci před zneužíváním nezletilých. Využívá k tomu i vhodné a doporučené odborníky z necírkevní sféry.

7. Zvláštní pozornost věnuje diecézní biskup výchově k příkladnému kněžskému životu a růstu v kněžských ctnostech. Zároveň upozorňuje na potřebu obezřetného jednání duchovních, které omezuje možnost nařčení z trestného činu. Za tím účelem i ve spolupráci s vhodnými a doporučenými odborníky z necírkevních institucí, kteří mají správnou křesťanskou antropologickou formaci, zajišťuje odborné přednášky, publikace a vydává směrnice, zvláště pro církevní zařízení, kde se pracuje s mládeží.

8. Diecézní biskup soustavně vyzývá sobě svěřené duchovní, pokud na sobě pozorují sklony ke zneužívání nezletilých nebo jiné problémy s jednáním proti čistotě, aby sami preventivně vyhledali odbornou pomoc u vhodného a doporučeného odborníka, a těm, kteří tak učiní, poskytne maximální podporu, včetně materiálního zabezpečení po dobu léčby.

Čl. 3 Preventivní opatření v personálním obsazování pastorační služby

9. Diecézní biskup nepropustí z diecéze sobě podřízeného duchovního, i pouze podezřelého ze sklonu ke zneužívání nezletilých, aniž by o tom informoval diecézního biskupa přijímající diecéze nebo příslušného představeného, odchází-li podřízený do institutu zasvěceného života.

10. Vyšší představený nepřipustí, aby jeho podřízený, o němž ví, že je i v pouhém podezření ze sklonu k sexuálnímu zneužití nezletilých, byl nabídnut diecéznímu biskupovi k pastorační službě. V případě speciální pastorační služby, kde nehrozí riziko spáchání trestného činu, smí být nabídnut jedině po výslovném a úplném informování diecézního biskupa.

11. Pracovníci zodpovědní za personální obsazení jakékoli činnosti s mládeží v církvi postupují při výběru kandidátů s maximální obezřetností a vždy si vyžádají hodnocení ze všech předchozích působišť kandidáta.

III. POSTUP PŘI ŘEŠENÍ VZNIKLÉHO TRESTNÉHO ČINU

Čl. 1. Kolegium k šetření důvodnosti nařčení

12. Diecézní biskup vytvoří pro svou diecézi kolegium o třech až pěti členech, jehož členy bude pověřovat předběžným šetřením důvodnosti nařčení vzneseného vůči duchovnímu nebo pracovníkovi církevní instituce. Bez pověření biskupa nebo generálního vikáře nemají členové kolegia žádné pravomoci.

13. Členové tohoto kolegia musí být vyzrálé osobnosti a je vhodné, aby měli kvalifikaci či alespoň osvědčenou zkušenost v oblasti kano-nického či sekulárního práva, psychologie nebo sexuologie.

14. Všichni členové kolegia jsou vázáni mlčenlivostí ohledně projednávaných případů. Informace k případům smí podávat jen tiskový mluvčí diecéze.

15. Není-li diecézní biskup schopen vytvořit vhodné kolegium sám, může se spojit s jiným biskupem či biskupy a vytvořit kolegium inter-diecézní.

16. Diecézní biskup je zodpovědný za šetření všech trestných činů vzniklých v souvislosti s pastorační službou na území jeho diecéze,

i když jsou nařčenými členové institutů zasvěceného života nebo duchovní inkardinovaní do jiné diecéze, a trestných činů spáchaných jemu podřízenými osobami mimo jeho diecézi, pokud byly spáchány mimo pastorační službu. K naplnění této zásady si diecézní biskupové poskytnou potřebnou součinnost.

17. Vyšší představení šetří trestné činy spáchané mimo pastorační službu jejich podřízenými a osobami trvale přebývajícími v jejich domech, a to buď sami s pomocí vlastních orgánů, nebo mohou využít služeb diecéze, na jejímž území mělo dojít k ohlášenému trestnému činu.

Čl. 2. Oznámení podezření ze spáchání trestného činu

18. Kdo má informaci o spáchání trestného činu pohlavního zneužití osoby mladší 18 let klerikem, ať se ho dopustí v souvislosti se službou církvi, nebo mimo ni, anebo osobou bez svěcení, pokud se ho dopustí při výkonu aktivit konaných jménem církve či církevní instituce, o důvodném podezření ze spáchání těchto činů nebo o důvodném nebezpečí jejich spáchání, je povinen informovat generálního vikáře diecéze, na jejímž území k činu došlo nebo toto nebezpečí hrozí, a to přímo, nebo prostřednictvím svého faráře nebo děkana.

19. Osoba upozorněná na podezření ze spáchání trestného činu, o němž je v odst. 1, má povinnost tuto informaci neprodleně a nezkráceně předat generálnímu vikáři, a zdrží se jakéhokoli vlastního šetření ve věci nebo rozhovoru s nařčeným na uvedené téma, byť by jí nařčený byl dobře znám.

20. Jedná-li se o případ podle odst. 20, generální vikář informaci předá příslušnému vyššímu představenému, který postupuje v souladu s odst. 20 této směrnice.

21. Oznamovatel má právo na utajení svého jména před nařčeným, zvláště v případě, že by se jednalo o trestný čin spáchaný ve spojení se zneužitím svátosti smíření.

Čl. 3. Předběžné šetření hodnověrnosti oznámení

22. Diecézní biskup nebo generální vikář, případně vyšší představený, po obdržení informace o spáchání trestného činu, o němž je v odst. 1, spolupracují na předběžném šetření podle následujících ustanovení:

22.1. Bezprostředně po obdržení informace o spáchání trestného činu uvedeného v odst. 1 zahájí ordinář šetření nebo jím pověří jednoho z členů kolegia uvedeného v odstavci 15. Ustanoví také notáře, jehož podpis je na všech listinách týkajících se případu nutný k jejich platnosti.

22.2. Spadá-li nařčený (podezřelý nebo obviněný) do pravomoci vyššího představeného, diecézní biskup jej bezprostředně informuje, a pokud tento rozhodne o okamžitém odstranění svého podřízeného z duchovní správy, respektuje to. Toto odstranění ale v žádném případě nesmí být důvodem neprošetření nařčení a vyhnutí se následným krokům.

22.3. Spadá-li šetření podle odst. 20 do kompetence vyššího představeného, diecézní biskup a vyšší představený se dohodnou, kdo z nich provede šetření. Provádí-li je vyšší představený sám, je třeba, aby následně informoval diecézního biskupa o jeho výsledku.

22.4. Obdrží-li vyšší představený informaci o trestném činu svého podřízeného, spáchaného v souvislosti s pastorační službou vykonávanou pod vedením diecézního biskupa, informuje bez prodlení příslušného diecézního biskupa a spolupracuje na šetření vedeném diecézním biskupem.

22.5. Obdrží-li diecézní biskup informaci o neřešeném oznámení spadajícím podle odst. 20 do kompetence vyššího představeného, informuje o tom Kongregaci pro nauku víry.

23. Ordinář nebo pověřená osoba (dále jen vyšetřující) provádí šetření hodnověrnosti oznámení vzneseného podle odst. 21.

24. Vyšetřující se v žádném případě nesetkává s obětí trestného činu (poškozeným), je-li stále mladší 18 let, aby nemařila další vyšetřování podle předpisů sekulárního práva. Pokud spáchání trestného činu

oznámila přímo oběť trestného činu mladší 18 let, jedná vyšetřující nadále s jejími zákonnými zástupci.

25. Vyšetřující zahájí svou činnost zpravidla dotazováním oznamovatele, není-li totožný s poškozeným. Je-li oznamovatelem poškozený mladší 18 let, dotazuje se vyšetřující jeho zákonných zástupců. Vyšetřující jedná s dotazovanými s úctou a respektem, ale taktně poučí oznamovatele nebo jeho zákonné zástupce a svědky o kanonicko-právních a sekulárně-právních následcích křivého obvinění.

Vyšetřující s oznamovatelem a svědky nepolemizuje, nevyvrací jejich tvrzení ani je nepotvrzuje, pouze zaznamená odpovědi na položené otázky.

Zápis výpovědi musí obsahovat přesný text otázek a odpovědí na ně, místo, datum a hodinu provedení šetření a jméno a podpisy vypořádajícího, vyšetřujícího a notáře, jenž zápis provedl.

26. Vyšetřující především prověří důvěryhodnost oznamovatele, vztah oznamovatele k nařčenému a zda uvedené problémy pozoroval i někdo jiný, a to především dotazováním osob z nejbližšího okolí nařčeného v době spáchání trestného činu.

27. Vyšetřující šetří především v místě pobytu svědků. Pokud se svědkové nacházejí v rámci České republiky na území podléhajícím biskupovi jiné diecéze, než která provádí šetření, souhlas jejich diecézního biskupa s jejich vyslechnutím vyšetřujícím na jeho území se předpokládá.

28. Po šetření u oznamovatele kontaktuje vyšetřující nařčeného, s výjimkou, že by hrozilo ovlivnění svědků nebo vyvstaly jiné vážné důvody, aby jej seznámil s podstatou oznámení a vyžádal si jeho vysvětlení. Nesdělí mu však jména oznamovatelů ani dalších svědků, ani co tyto osoby při šetření uvedly. Nařčený má právo vyjádřit se k nařčení a navrhnout důkazy své nevin, které musí být v této fázi provedeny, leda by tomu bránily závažné okolnosti. Vyšetřující jej také upozorní na právo zvolit si obhájce.

29. V případě, že by se spáchání trestného činu jevílo od počátku z důvodu věku nebo zdravotního stavu nařčeného vyloučené a nařčenému by hrozila ze sdělení nařčení neúměrná psychická újma, provede vyšetřující šetření bez jeho účasti, a v případě prokazatelného jednoznačného vyvrácení reálného základu nařčení všemi svědky smí diecézní biskup rozhodnout o neinformování nařčeného o nařčení.

30. Po provedeném šetření, které musí být rychlé a mělo by trvat pouze několik dnů, seznámí vyšetřující s jeho výsledky diecézního biskupa. Ten s definitivní platností rozhodne, zda považuje nařčení za hodnověrné.

31. V případě shledání nařčení hodnověrným diecézní biskup neprodleně:

31.1. Provede vůči nařčenému opatření ve smyslu kán. 1722 CIC a čl. 19 motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela tak, aby vyloučil možnost pokračovat v jednání ve smyslu odst. 1.

31.2. Pokud je záležitost postihována zároveň i sekulárním trestním právem, pověří generálního vikáře nebo jinou osobu oznámit věc spolu se skutečnostmi osvědčujícími hodnověrnost podezření orgánům činným v trestním řízení. Záležitost oznamuje i v případě pravděpodobného promlčení podle sekulárního trestního práva, neboť posouzení tohoto promlčení přísluší státním orgánům činným v trestním řízení.

31.3. Oznámí záležitost Kongregaci pro nauku víry a přiloží důkazy získané během šetření a své vyjádření.

32. V případě, že již probíhá šetření orgány činnými v trestním řízení, diecézní biskup nebo generální vikář případ komisi nesvěřuje, ale bezprostředně informuje Kongregaci pro nauku víry a provede potřebná opatření ve smyslu této směrnice, zvláště odst. 34.1.

Čl. 4. Postup v naléhavých případech

33. V případě, že pravděpodobnost spáchání trestného činu je vysoká a případ je zvláště naléhavý (zejména z důvodu nebezpečí dalšího pokračování v trestné činnosti), diecézní biskup bezprostředně po obdržení informace o trestné činnosti provede vůči nařčenému opatření ve smyslu kán. 1722 CIC a čl. 19 motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela, aby vyloučil nebezpečí pokračování či opakování jednání.

34. Po provedení opatření uvedených v odst. 36 pověří diecézní biskup nebo generální vikář komisi a notáře šetřením, podle jehož výsledků rozhodne o informování Kongregace a oznámení orgánům činným v trestním řízení nebo případném odvolání provedených opatření.

Čl. 5. Postup v případě nařčení osob pověřených přijímáním informací a rozhodováním o trestném činu

35. V případě nařčení osob pověřených přijímáním informací a rozhodováním o trestném činu, které jsou podřízeny diecéznímu biskupovi, je zodpovědný za další šetření diecézní biskup a postupuje v souladu s touto směrnicí s výjimkou nezbytných úprav.

36. V případě nařčení diecézního biskupa je šetřením pověřen metropolita. Jedná-li se o metropolitu samého, pak služebně nejstarší diecézní biskup provincie oznámí záležitost Kongregaci, aby rozhodla o dalším postupu.

37. V případě nařčení vyššího představeného diecézní biskup diecéze, na jejímž území měl být trestný čin spáchán, informuje o této skutečnosti jeho představené, a nejsou-li, pak Kongregaci pro nauku víry.

Čl. 6. Postup po oznámení trestného činu Kongregaci pro nauku víry

38. Diecézní biskup se drží pokynů Kongregace pro nauku víry.

39. Nevztáhne-li Kongregace pro nauku víry případ pro zvláštní okolnosti k sobě, nařizuje ordináři nebo hierarchovi postupovat následovně:

39.1. Diecézní biskup zavede řádný trestní proces podle platných ustanovení kanonického práva s modifikacemi stanovenými Kongregací pro nauku víry.

39.2. Soudní tribunál je povinen zachovávat kánony o trestných činech a trestech a procesní normy CIC, případně CCEO, spolu se zvláštními normami vydanými Kongregací pro nauku víry.

39.3. Členové komise provádějící předběžné šetření nesmí být v dané záležitosti soudci.

40. Rozhodnutí tribunálu spolu s případným odvoláním se obviněného se zasílá Kongregaci pro nauku víry, která opět rozhodne o dalším postupu.

41. Rozhodne-li Kongregace pro nauku víry o prošetření věci ve II. instanci u místně příslušného odvolacího soudu, soud I. instance mu postoupí celý spis a vše opět probíhá dle platných právních předpisů. Výsledky šetření II. instance se opět předají Kongregaci pro nauku víry.

Čl. 7. Nařčení osob bez svěcení v pracovněprávním vztahu k církvi, církvi podléhajícím institucím a dobrovolných spolupracovníků

42. Ustanovení této směrnice se přiměřeně použijí i v případě nařčení osob bez svěcení v zaměstnaneckém poměru k církvi, církvi podléhajícím institucím a jejich dobrovolných spolupracovníků.

43. O nařčení musí být informován generální vikář diecéze, v níž je osoba zaměstnána nebo již podléhá právnická osoba, v rámci jejíž činnosti k trestnému činu došlo. Nezáleží, zda nařčený má, nebo nemá s právnickou osobou jakýkoli smluvní vztah.

44. Diecézní biskup nebo generální vikář pověří komisi a notáře podle odst. 25.1 provedením šetření důvěryhodnosti nařčení.

45. Pokud šetření shledá nařčení důvodným, diecézní biskup nebo generální vikář:

45.1. Proveďte opatření zamezující pokračování trestné činnosti

45.2. Informuje orgány činné v trestním řízení.

46. V případě, že šetření neprokáže nařčení jako důvodné, ale jednoznačně nepotvrdí jeho naprostou nesmyslnost, je na diecézním biskupovi zvážit případné přefazení pracovníka na činnost, v níž by se možnost spáchání trestného činu zcela vyloučila.

Čl. 8. Zacházení s nařčeným (podezřelým nebo obviněným)

47. Diecézní biskup, generální vikář, členové komise a notář mají na paměti, že i důvodné podezření ze spáchání trestného činu neruší presumpci nevinu a že o vině s konečnou platností rozhodne orgán pověřený Kongregací pro nauku víry nebo ona sama. Proto k nařčenému přistupují s náležitou úctou a bez předpojatosti.

48. Nařčený má již v předběžném šetření právo zvolit si obhájce.

49. Nařčený církevní zaměstnanec má právo do konečného rozhodnutí o jeho vině příslušným světským nebo církevním soudem na zajištění spravedlivého a vhodného hmotného zabezpečení.

50. Pokud bylo rozhodnuto nařčenému klerikovi v rámci předběžného opatření uložit pobyt ve vhodném církevním zařízení, soudce v rozsudku o vině a trestu rozhodne také o úhradě nákladů za tento pobyt delikventem.

51. Po celou dobu šetření a procesu, včetně případného výkonu trestu, má být nařčenému zajištěna duchovní a odborná pomoc.

52. Po pravomocném odsouzení nařčeného klerika příslušným světským nebo církevním soudem a po vykonání uložených trestů diecézní biskup rozhodne o další formě služby odsouzeného tak, aby nemohlo dojít k recidivě nebo pohoršení. Pokud není schopen vytvořit odpovídající pracovní místo sám, pokusí se hledat řešení ve spolupráci s jiným diecézním biskupem.

53. Pokud byl odsouzený zbaven klerického stavu nebo jej není možno dále zaměstnat v církvi, diecézní biskup mu vhodně pomůže zařadit se do civilního života, včetně materiální pomoci po vhodné překlenovací dobu. O této pomoci uzavře s odsouzeným smlouvu, která může podle jeho osobní situace obsahovat i ustanovení o navrácení této pomoci diecézi po stabilizaci jeho ekonomických poměrů.

54. V případě, že odsouzeným je osoba bez svěcení v pracovněprávním vztahu k církvi nebo k církvi podléhající instituci, snaží se jí být její diecézní biskup podle svých možností nápomocen v hledání nového uplatnění v civilním sektoru.

55. V případě, že příslušný světský orgán i církevní soud zproští nařčeného viny, diecézní biskup bude takto nespravedlivě poškozenému nařčenému, klerikovi nebo osobě bez svěcení, maximálně nápomocen v nápravě jeho dobrého jména a uplatnění náhrady za vzniklou újmu.

56. Prokáže-li církevní soud nevinu nařčeného, který již byl sekulárním soudem shledán vinným, diecézní biskup vynaloží maximální úsilí dopomoci mu k obnovení řízení před sekulárním soudem.

Čl. 9. Oběti sexuálního zneužívání

57. Jeví-li se na základě šetření podle této směrnice nařčení hodnověrné, diecézní biskup zajistí oběti (poškozenému) trestného činu uvedeného v odst. 1 duchovní a psychologickou pomoc. Pastorační pomoc diecézní biskup nabídne i obětem promlčených trestných činů.

58. Pokud je následkem trestného činu početí dítěte, ať diecézní biskup působí na delikventa, aby vytvořil podmínky pro jeho důstojné

narození a následný život, a postará se, aby delikvent dostál vzniklé odpovědnosti vůči matce a dítěti. U řeholníků tato povinnost přechází na zákonné představené.

59. Oběti nebo jejich zákonní zástupci v případě nesouhlasu s postupem diecézního biskupa v jejich záležitosti mají možnost využít hierarchického rekursu podle církevního práva.

60. Oběť trestného činu má právo se připojit ke kanonickému řízení jako poškozený a žádat náhradu škody po delikventovi podle kán. 1729 CIC.

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

61. Tato směrnice před vyhlášením podléhá schválení Kongregace pro nauku víry a nabývá účinnosti jeden měsíc od publikování v Aktech České biskupské konference. Je závazná ve všech diecézích na území České republiky.

62. Směrnice může být změněna nebo zrušena jedině rozhodnutím plenárního zasedání České biskupské konference schváleným Apoštolským stolcem.

63. Diecézní biskupové jsou oprávněni prováděcí vyhláškou tuto směrnici přizpůsobit podmínkám své diecéze, zvláště co do stanovení kontaktní osoby.

64. Diecézní biskupové vhodným způsobem zajistí informování veřejnosti o kontaktních osobách.

65. Podle této směrnice se postupuje i při šetření případů, které nastaly před její účinností.

7. POSELSTVÍ Z PLENÁRNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ RADY EVROPSKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ SVATÁ ZEMĚ 2015

Předsedové biskupských konferencí evropských zemí, shromáždění na plenárním zasedání ve Svaté zemi (11.-16. září 2015), vyjadřují svou blízkost věřícím a děkují jeruzalémskému patriarchovi za pozvání. V tomto roce věnovaném zasvěcenému životu děkují rovněž řeholníkům a všem křesťanům, s nimiž se setkali a kteří žijí v této zemi, za jejich svědectví víry a za péči o svatá místa jako místa křesťanské paměti a živé bohopocty. Touto svou poutí chtěli evropští biskupové také povzbudit ke konání poutí do Ježíšovy země pro obnovu víry a pro podporu křesťanů v těchto končinách.

Svým zdejším pobytem si rovněž evropští církevní hodnostáři přáli obnovit své zakořenění v Kristu, a to ve chvíli, kdy Evropa – možná ne vždy vědomě – vyžaduje od církve, aby beze strachu a s radostí hlásala novost života v Kristu, jíž je evangelium. Jako podnět k obnově pastorace byla často připomínána apoštolská exhortace papeže Františka *Evangelii Gaudium*. Rovněž Jubileum milosrdenství je pro církve darem milosti, který křesťanské společenství spolu se svými pastýři již přijalo jako příležitost k duchovnímu obrácení a novému misijnímu vzepětí.

Při pohledu na radosti, bolesti i výzvy pro církve v různých zemích vystupovala do popředí problematika velkého pohybu obyvatelstva: běženci, utečenci, imigranti. Zoufalství nezná hranic. Komplexnost takového exodu a jeho pochopitelná různorodost si vyžaduje velkou pozornost jednotlivých států, jejichž situace jsou naprosto odlišné. Jejím cílem má být okamžitá reakce a přijetí těchto lidí zoufalých kvůli válce, pronásledování nebo bídě. Prostřednictvím příslušných institucí musí státy udržet veřejný pořádek, zaručit spravedlnost pro všechny a být velkoryse k dispozici těm, kdo to skutečně potřebují, rovněž s perspektivou jejich ohleduplné a spolupracující integrace.

Nasazení evropských církví je veliké. Řídí se usměrněními Svatého otce Františka a spolupracují se státy, které jsou jako první zodpovědné za společenský a hospodářský život svých národů. Mnohé již probíhající zkušenosti nás povzbuzují k tomu, aby se v nich pokračovalo a zintenzivňovalo se každé úsilí. Vzhledem ke složitosti situací a k rozsahu humanitárních tragédií naléhavě žádáme, aby si také OSN uvědomila vážnost situace a dospěla k účinným řešením, nejen pokud jde o první přijetí migrantů, ale také v tom, co se týká zemí jejich původu, a aby přijala příslušná opatření k zastavení násilí a k nastolení míru a umožnění rozvoje všech národů. Ostatně mír v severní Africe a na Blízkém východě je pro Evropu životně důležitý, stejně tak jako je rozhodující, aby se co nejdříve dospělo ke skutečnému míru na samotném kontinentě, počínaje Ukrajinou.

Různé regiony a národy Blízkého východu, které trpí konflikty, rozděleními a válkami, potřebují spravedlnost a stabilitu; biskupové znova prohlašují, že skutečným jménem míru je dialog a rozvoj. Pokud by blízkovýchodní země a společnosti, bohaté svým kulturním a náboženským dědictvím, zaručily občanům rovnost, mohly by se pro celé mezinárodní společenství stát příkladem soužití. Křesťanská komunita ve Svaté zemi mimořádným způsobem přispívá k vytváření míru, porozumění a ke kultuře odpuštění, bez nichž neexistuje ve společnosti soudržnost. Biskupové si naléhavě přejí, aby citlivá situace, zvláště v oblasti Cremisanu, našla náležité řešení, vnímavé vůči právům rodin a jejich majetku i vůči náboženským komunitám, včetně jejich výchovného poslání.

Velmi silně vystoupila do popředí potřeba respektovat náboženskou svobodu, základní lidské právo, bez něhož jsou všechna ostatní práva zranitelná. Tragicky to dokazuje pronásledování křesťanů, z nichž mnozí obětovali svůj život a vydali příkladné svědectví o své víře. Jim patří naše modlitba, naše bratrská blízkost a náš obdiv. Kromě toho, postupující sekularizace v evropských zemích má tendenci vykazovat náboženství do soukromé sféry a na okraj společnosti. Tato oblast se týká základního práva rodičů vychovávat děti podle svého přesvědčení. Pro umožnění takovéto svobody je potřebné, aby katolické školy mohly plnit svou výchovnou úlohu ve prospěch celé společnosti a měly přitom všechnu náležitou podporu. Evropané

biskupové zdůrazňují toto přirozené právo i ve Svaté zemi a jsou solidární s pastýři a rodinami, jež mají starost o výchovu svých dětí.

Pravidelně se objevovalo téma spojující toto shromáždění s nastávající synodou, a sice téma rodiny. Byla zdůrazňována lidská a křesťanská krása její univerzální podoby: otec, matka a děti. Zvláštní starost vzbuzuje demografický pokles zaznamenávaný téměř ve všech evropských zemích. V Nazaretě se předsedové biskupských konferencí modlili společně s místními rodinami za synodu. Tyto rodiny je pak spolu se svými faráři ujistily, že během synodního zasedání se budou každodenně modlit v bazilice Zvěstování za papeže a za biskupy shromážděné v Římě.

Církev pevně věří v rodinu založenou na manželství mezi jedním mužem a jednou ženou. Ta je základní buňkou společnosti i samotného křesťanského společenství. Není důvod, proč by se jiné podoby soužití měly považovat za rovnocenné. Zvláštní obavy způsobují pokusy o zavádění „genderové teorie“. Je to projekt „jednotného myšlení“, který se pokouší kolonizovat i Evropu, a o kterém papež František často hovořil. Církev nepřijímá „genderovou teorii“, protože je výrazem antropologie protikladné k pravému a autentickému hodnocení lidské osoby.

V očekávání Roku milosrdenství obnovili pastýři své nasazení pro pravé štěstí a pravý úděl člověka. Proto se jako první apoštolové obrazejí na evropského člověka i na státy se slovem evangelia; jsou si vědomi toho, že jedině v Ježíši Kristu se najde odpověď na velké otázky lidského srdce a naplno se uskuteční evropský humanismus.

8. MODLITBY ZA MRTVĚ NAROZENÉ DĚTI A PASTORAČNÍ PŘÍSTUP K JEJICH RODINÁM

Předkládaný obřad počítá s bohoslužbou na jednom místě, zpravidla přímo u hrobu, liturgická barva je fialová. Má spíše rodinný charakter. Podle potřeby je možné doplnit tento obřad o vhodné zpěvy. Upřednostňuje se obřad spojený s bohoslužbou slova, mše s intencí za dítě a celou rodinu může být např. jako jedna z pravidelných farních bohoslužeb.

Uvedené modlitby je možné dát k dispozici rodičům i dalším věřícím, kteří prošli podobnou životní zkouškou, aby jim pomohly k uzdravení bolestné vzpomínky.

Někteří rodiče se možná nedočkali narození živého potomka opakovaně a o možnosti pohřbu a modlitby za něj se ani nedověděli. Je proto žádoucí hledat příležitosti, kdy je vhodné seznámit věřící s těmito možnostmi, např. v rámci přípravy snoubenců na manželství.

Učení církve o osudu mrtvě narozených dětí lze odvodit z jejího postoje k osudu nepokřtěných dětí, jak ho shrnuje Katechismus katolické církve, č. 1261:

„Co se týká dětí, které zemřely bez křtu, církev nemůže nic jiného než je svěřit Božímu milosrdenství, jak to také dělá při pohřebních obřadech za ně. Velké milosrdenství Boha, který „chce, aby se všichni lidé zachránili“ (1 Tim 2,4), a Ježíšova něha k dětem, která ho pohnula k zvolání: „Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim“ (Mk 10,14), nám totiž dovolují doufat, že je nějaká cesta spásy pro děti, které zemřely bez křtu. Tím naléhavější je proto výzva církve nebránit dětem, aby přicházely ke Kristu prostřednictvím daru svatého křtu.“

Nemalý význam má zajisté touha rodičů po křtu jejich potomka, když zjistí, že čekají dítě. Duchovní správci je mohou k této touze povzbuzovat např. v rámci přípravy na manželství.

1. *Úvodní obřady:*

oslovení, přivítání, modlitba (např. Pohřební obřady, (1999) s. 27, č. 7)

2. *Bohoslužba slova:*
čtení z Písma (např. Job 1,21; Mdr 11,21-26; Žl 71,6 nebo jiné vhodné texty)
3. *Krátká promluva*
4. *Přímluvy*
(např. Pohřební obřady, (1999) s. 33, č. 4) bez závěrečné orace)
5. Modlitba *Otče náš* s doxologií
6. *Závěrečná orace* (k výběru)
 - Všemohoucí, věčný Bože, ty jsi Pánem nad životem a smrtí, k tobě přijde každý člověk. Svěřujeme ti toto dítě, které nemohlo spatřit světlo a krásu tohoto světa. Dej, ať mu září světlo věčné a ať zažívá nevýslovnou krásu v patření na tebe ve společenství tvých svatých, tam, kde ty žiješ a vládneš na věky věků. Amen.
 - Všemohoucí Bože, Otče všech lidí, ty ze své lásky nevyklučuješ nikoho. Plni naděje a důvěry svěrujeme do tvé lásky i toto dítě, na které jsme se těšili, které se však do svého pozemského domova nemohlo narodit; ty však je přijmi do slávy domova nebeského. Skrze Krista, našeho Pána. Amen.
 - Všemohoucí a milující Otče, tvůj Syn se z lásky k nám stal člověkem, přijal tělo a již v lůně své matky byl nazván požehnaným plodem. S důvěrou ti odevzdáváme toto dítě, které nemohlo dospět k plnosti této pozemské existence. Posilni naši víru, že dojde do plnosti slávy vzkříšení. Skrze Krista, našeho Pána. Amen.
 - Svatý a lidi milující Bože, náš nebeský Otče, tvůj Syn Ježíš Kristus nám zjevil tvou lásku a vydal svůj život za nás za všechny. Do tvého nekonečného slitování svěrujeme i toto dítě, které jsi k sobě povolal dříve, než se mohlo narodit. Dej, ať se s ním všichni jednou shledáme ve tvém věčném království, kde ty žiješ a vládneš na věky věků. Amen.
7. *Závěrečné obřady:* požehnání a propuštění

Liturgická komise ČBK, 26. 10. 2015, č. j. 684/2015

9. SVATÉ PŘIJÍMÁNÍ A BEZLEPKOVÁ DIETA

Mgr. et Mgr. Zdeněk Novák, Mgr. Kateřina Nováková,
MUDr. Jaroslava Chlapková, ThLic. Jan Šlégr, SL.D., MUDr. Jan Melek

Málokdo se podrobně zabývá otázkou, z čeho je složena hostie. Víme, že je to chléb. Avšak i malé množství tohoto chleba, jakým je jedna hostie, může u lidí, kteří musí ze zdravotních důvodů dodržovat bezlepkovou dietu, vyvolat nepřiměřenou reakci.¹

Tento text je určen nejen věřícím s bezlepkovou dietou. Dává si za cíl sdělit potřebné informace spojené se svatým přijímáním při bezlepkové dietě a pomoci pochopit zvláštní požadavky na průběh mše svaté, zvláště přijímání. Nejprve jsou vysvětleny pojmy lepek, bezlepková dieta a její zásady. V druhé části je zpracována problematika obsahu lepku v chlebě a víně používaných ke slavení mše. V poslední kapitole jsou popsány praktické důsledky, které vyplývají z prvních dvou částí.

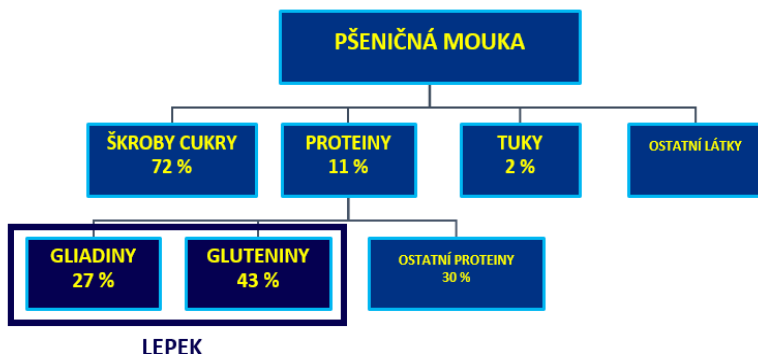
1. Bezlepková dieta

Ke slavení eucharistie se používá chléb (hostie) a víno. Protože se hostie připravují z pšeničné mouky, bude nejprve popsáno její složení a poté rozdíl mezi celiakií a alergií na lepek. Pak bude možné vysvětlit, co je to bezlepková dieta, jaká jsou pro ni zdravotnická doporučení a jak se k ní staví evropská legislativa.

Poměrné zastoupení živin v **pšeničné mouce** se může lišit. Její průměrný vzorek je tvořen 72 % škrobu, 11 % proteinů, 2 % tuku a dalšími látkami. (Obrázek 1) Proteiny (peptidy) jsou tvořeny několika složkami. Asi 70 % proteinů v mouce představuje lepek (odborně gluten). Samotný lepek se pak skládá ze dvou složek, gluteninů a gliadinů. Zatímco nerozpustné gluteniny tvoří trojrozměrnou síť s pev-

1 V současné době začíná být módním trendem dodržování bezlepkové diety v rámci zdravého životního stylu. V tomto případě při jejím nedodržení ke zmiňovaným zdravotním potížím nedochází.

nou strukturou, **gliadiny** jsou rozpustné v koncentrovaném alkoholu. Právě gliadiny jsou zpravidla zodpovědné za zdravotní potíže.² Procentuální zastoupení složek lepek v pšeničné mouce je 27 % gliadinů a 43 % gluteninů.^{A,B}

Obrázek 1. Složení pšeničné mouky

Důvodem pro bezlepkovou dietu jsou nejčastěji celiakie a alergie na lepek. **Celiakie** je autoimunitní onemocnění, dědičně vázané. Jedná se o trvalou a nevratnou intoleranci obilných bílkovin, zejména gliadinů,³ přijímaných do těla i v malém množství. Nejvíce poškozeným orgánem je tenké střevo. Vlivem dráždění střeva lepkovými substancemi vzniká autoagresivní reakce organismu zaměřená proti buňkám střevní sliznice. Výsledkem tohoto procesu je poškození střevní sliznice ve smyslu jejího vyhlazení a následná porucha vstřebávání

- 2 Gliadiny patří do skupiny bílkovin, které se obecně nazývají prolaminy, vyskytují se ve všech obilovinách a spolu s gluteniny tvoří lepek. Prolaminy jsou rozpustné v koncentrovaném alkoholu a mohou vyvolávat zdravotní potíže. Prolaminy pšenice se nazývají gliadiny, žito obsahuje hordeiny, ječmen sekaliny, oves aveniny, rýže oryzeiny a kukuřice zeiny. Pacientům s celiakií způsobují obtíže gliadiny (prolaminy pšenice), hordeiny (prolaminy žita), sekaliny (prolaminy ječmene). Otázka ovsa (aveniny) u pacientů s celiakií není dosud zcela objasněna. Oryzeiny (prolaminy rýže) a zeiny (prolaminy kukuřice) pacientům s celiakií žádné obtíže nezpůsobují.
- 3 Netýká se pouze gliadinů, obsažených v pšenici, ale i prolaminů obsažených v žitu a ječmenu. Viz pozn. 2.

živin. Organismus strádá, neprospívá a může být náchylný k infekcím a autoimunitním onemocněním. Projevuje se na něm i řada dalších příznaků a komplikací, např. osteoporóza, postižení kloubů, zubů, onemocnění mozku, závažná permanentní únava, anémie, onemocnění jater. Jediná účinná léčba je celoživotní absolutní vyloučení pšenice, žita, ječmene a ovesa ze stravy. Je známo, že i konzumace malého množství obilných bílkovin vede ke změnám ve střevní sliznici a rovněž k rozkolísání hladin specifických protilátek, které slouží k monitorování úspěšnosti léčby celiakie.

Důležité je odlišit od celiakie **alergii na lepek**. Při tomto onemocnění může dojít k postižení celého trávicího traktu. Reakce může být velmi rychlá, v některých případech i život ohrožující, a to i při požití velmi malého množství lepku. Léčba je stejná jako u celiakie, tedy bezlepková dieta.

Bezlepková dieta je soubor opatření, která pacientům umožňují život bez projevů intolerance lepku. Jejím základem je omezování příjmu obilného lepku na tolerované množství, které se vyjadřuje množstvím přijatého gliadinu. Zjednodušeně se dá říci, že 20 mg pšeničného lepku odpovídá 10 mg gliadinu. Za horní hranici množství bezpečně přijímaného lepku se na základě studií a pozorování považuje 10 mg gliadinu za den (u dětí pak přesněji 0,2 mg gliadinu na kilogram jejich váhy).^{B,C} Jsou popsány případy tolerance většího množství, ale na druhou stranu také intolerance ještě menších množství než 10 mg za den. K této problematice je potřeba přistupovat individuálně, v kontextu s průběhem nemoci, a případná dále uvedená doporučení racionálně upravit.^D

Podle nařízení Evropského společenství^E jsou za **bezlepkové** označeny **výrobky** s obsahem gliadinu menším než 10 mg ve 100 g sušiny⁴ nebo 100 g nápoje. Pro potřeby bezlepkové diety je však spíše vhodné kontrolovat celkový denní příjem gliadinu než jeho obsah v jednotlivých výrobcích.^{B,C}

2. Hostie a víno pro slavení eucharistie

V této kapitole je věnována pozornost chlebu a vínu, které slouží k slavení eucharistie. Je zde probráno především složení hostií, které se v ČR běžně používají: mezi nejrozšířenější výrobce a dodavatele patří jednak Unita, spol. s r. o. – Bílá Voda, jednak firma Panis z Polska. Dále jsou zmíněny nízkolepkové hostie, které je možné v případě bezlepkové diety použít také. Hostie bez jakéhokoli obsahu lepku, tj. **bezlepkové hostie**, se nevyrábějí, protože nejsou platnou materií pro slavení eucharistie.^F

V České republice se běžně používají **hostie**, které vyrábí Unita, spol. s r. o. – Bílá Voda.⁵ Jsou vyráběny z pšeničné mouky s obsahem bílkovin 10,5 %. Jedna malá hostie obsahuje 19,8 mg lepku, a tedy 9,9 mg gliadinu, což je na hranici obecných doporučení pro denní příjem lepku.⁶

Nízkolepkové hostie se vyrábějí v Německu, jsou však k dostání v prodejnách, kde se kupují běžné hostie, popř. u firmy Unita, spol. s r. o. – Bílá Voda, která je do ČR dováží. Podle údajů výrobce obsahují velmi nízké množství lepku, jehož hodnota dosahuje v jedné malé hostii maximálně 0,025 mg (tj. 0,0125 mg gliadinu)⁷. Tyto nízkolepkové hostie jsou platnou materií ke slavení eucharistie, a splňují tedy požadavky, které 24. 7. 2003 stanovila Kongregace pro nauku víry.^F

Víno samo o sobě lepek neobsahuje, proto jeho přijetí není v rozporu s bezlepkovou dietou. Po pozdravení pokoje ovšem kněz láme chléb a malý úlomek běžné hostie, která lepek obsahuje, vpouští do kalicha s vínem. Stává se tím víno nápojem nevyhovujícím pravidlům bezlepkové diety?

Je obtížné stanovit množství gliadinu, potažmo lepku, které se uvolňuje do vína. Do této problematiky totiž vstupuje mnoho faktorů: velikost úlomku hostie a doba jeho setrvání v kalichu (od vpuštění

5 Průměr těchto hostií je 32 mm, hmotnost dle výrobce přibližně 270 mg.

6 Tyto hodnoty se mohou lišit jak u hostií jiných výrobců, tak v jiných krajích (týká se to např. pracovních cest do zahraničí, dovolené).

7 Dle výrobce je hmotnost 100 ks nízkolepkových hostií 25 g, tj. jedna hostie váží přibližně 250 mg.

do přijetí), množství, složení a teplota vína, procento alkoholu nebo počet předchozích hostií namočených ve víně.⁸

3. Praktická doporučení

Konkrétní kroky zohledňující svaté přijímání věřících s bezlepkovou dietou budou závislé jak na závažnosti onemocnění, tak na skutečnosti, zda se věřící účastní mše ve své domácí farnosti nebo je na bohoslužbě v jiném kostele. Vždy je potřeba, aby se kněz (popř. další podávající) a člověk mající bezlepkovou dietu vzájemně poznali a před mší se domluvili na průběhu svatého přijímání. Nízkolepkové hostie si může zakoupit jak jednotlivý věřící, tak farnost.⁹ Pokud se věřící s bezlepkovou dietou vydává mimo domácí farnost, je dobré, aby měl nízkolepkové hostie s sebou, protože nemusí být k dispozici v sakristii každého kostela.

Na co by tedy věřící s bezlepkovou dietou měli dbát?

A. Věřící s běžnou bezlepkovou dietou

Věřícím s běžnou bezlepkovou dietou se doporučuje podávání nízkolepkových hostií, které se od běžných neliší jen složením, ale i vzhledem. U nás dostupné nízkolepkové hostie mají stejný tvar jako běžné hostie, ale jsou mnohem bělejší.¹⁰ Pro ještě snazší rozlišení je možné použít prakticky odzkoušený model – hostie s malým otvorem uprostřed. Je-li jisté, že nedojde k záměně nízkolepkové hostie za běžnou, lze ji mít na společné obětní misce.¹¹

8 Obecně je však nutno říci, že po vpuštění úlomku hostie do kalicha bude množství gliadinu ve víně velmi malé. Je pravděpodobné, že na hostii namočené do tohoto vína by ulpělo množství vína odpovídající přibližně jedné kapce a množství gliadinu by tedy bylo skutečně nepatrné.

9 UNITA, spol. s r. o., Bílá Voda u Javorníka č. 79, 790 69 Bílá Voda u Javorníka, tel. 584 413 211, unita@caritas.cz.; HOCH GmbH Oblatenfabrik, Friedenstraße 24, D-63927 Bürgstadt, info@hoch-oblaten.de.

10 Např. nízkolepkové hostie v Anglii jsou hranaté.

11 Někteří věřící s bezlepkovou dietou se cítí bezpečněji, když mají nízkolepkové hostie na samostatné obětní misce či paténě. Tomuto požadavku je možné vyhovět, i když toto opatření znatelně snížení obsahu lepku nepřináší.

Pokud se podává pod obojí způsobou namáčením v kalichu, do kterého byl vpuštěn úlomek běžné hostie, nemusí se věřící s bezlepkovou dietou obávat nepřiměřené reakce.¹² Je však vhodné, aby k přijímání pod způsobou vína přistoupil mezi prvními.

V závislosti na zdravotním stavu a v případě, že není k dispozici nízkolepková hostie, může věřící požádat podávajícího o malý úlomek běžné hostie.¹³ V tomto případě věřící takto přijatý lepek (gliadin) zahrne do celkového denního příjmu lepku.

Pokud se nízkolepkové hostie uchovávají proměněné ve svatostánku, např. z důvodu návštěv nemocných, je třeba, aby se ukládaly odděleně od běžných hostií v samostatném ciboriu.

B. Věřící s naprostou intolerancí lepku

Někteří lidé s bezlepkovou dietou musí ve svém stravování zachovávat velmi přísná pravidla, což klade určité požadavky i na vlastní průběh svatého přijímání. Aby se vyhnuli zbytečným zdravotním komplikacím, musí tyto lidé ze svého jídelníčku odstranit lepek úplně. Svaté přijímání je pro ně tedy možné pouze pod způsobou vína, a to z kalicha, do kterého nebyl vpuštěn úlomek hostie. V takovém případě je potřeba mít k dispozici dva kalichy a zajistit, aby nedošlo k jejich záměně.^F

4. Závěr

Vzhledem k významu, jaký má pro život křesťana svaté přijímání, je potřeba hledat vhodný způsob, jak seznámit všechny věřící s možnostmi, které církev v této oblasti osobám s bezlepkovou dietou nabízí. Byla by totiž škoda, kdyby někdo nepřistupoval k přijímání proto, že mu

12 Tento fakt není podložen žádnou vědeckou prací, vyplývá z vlastností lepku a odhadů množství uvolněného gliadinu do vína a množství vína v namočené hostii, viz pozn. 8. Pokud je vyloučena možnost, že věřící s bezlepkovou dietou přijme úlomek běžné hostie, je možné podávat také napitím z kalicha. Pro úplné vyloučení lepku je možné postupovat podle bodu B.

13 Například ¼ běžné hostie obsahuje přibližně 2,5 mg gliadinu, vyhovuje tedy kritériím pro bezlepkovou dietu.

běžně používané hostie působí zdravotní potíže. Možná bude mezi faráři někdo, kdo o bezlepkové dietě v souvislosti se svatým přijímáním uslyší poprvé: nezáleží na tom, jestli bude patřit mezi ty, kdo ji musí zachovávat, protože obecné povědomí o této záležitosti je důležité.

Jistě bude dobré zařadit otázku bezlepkové diety a svatého přijímání do pravidelných katechezí (dětí i dospělých) a pamatovat také při přípravě na první svaté přijímání, že i mezi dětmi může být někdo, kdo musí držet bezlepkovou dietu.

5. Literatura

- A. KIM, Ch.-Y. Structural basis for HLA-DQ2-mediated presentation of gluten epitopes in celiac disease. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 2004, roč. 101(12), s. 4175–4179.
- B. KOCNA, P. Bezlepková dieta – od teorie k praxi. [prezentace] 2. mezinárodní den celiakie – Praha. 19. května 2007. Dostupné na: http://www.celiak.cz/download/media/cs_dieta07.pdf.
- C. KOHOUT, P. Novinky v bezlepkové dietě. *Interní medicína*, 2008, roč. 10 (3), s. 113–116.
- D. CICLITIRA, P. J., aj. Gluten-free diet—what is toxic? *Best Practice & Res Clin Gastro*, 2005, roč. 19 (3), s. 359–371.
- E. Nařízení (ES) č. 41/2009 ze dne 20. ledna 2009 o složení a označování potravin vhodných pro osoby s nesnášenlivostí lepku, které stanovuje jednotná evropská pravidla na složení a označování potravin z hlediska obsahu lepku.
- F. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. Sdělení předsedům biskupských konferencí k problémům spojeným se svatým přijímáním v případech, kdy osoby z různých závažných důvodů nemohou přijímat běžným způsobem připravený chléb a obvykle kvašené víno, 24. 7. 2003, č. j. 89/78 – 17498.

Svaté přijímání a bezlepková dieta – praktická doporučení

Pojednání zpracované k tématu svatého přijímání u věřících s bezlepkovou dietou podává formou přijatelnou pro širokou veřejnost odborné informace související s touto dietou, z kterých vyplývají důsledky i pro svaté přijímání. Smyslem následujících řádků je více rozvést praktická doporučení zmíněného dokumentu. (Zkratka NH = nízkolepková(é) hostie).

1. Mše svatá

A. Před začátkem mše svaté

a) *V běžné farní pastoraci*

- Věřící s bezlepkovou dietou by měl celebrujícímu knězi oznámit před začátkem mše svaté, že chce přijímat NH nebo, v případě, že NH není k dispozici, jen pod způsobou vína. Pokud věřící patří do místní farnosti, je nejvýše vhodné vyjít vstříc a dlouhodobě zajistit kromě běžných hostií také NH. Někdy se ale může jako praktičtější ukázat, když si NH nosí na bohoslužby dotyčný věřící sám, např. pokud přichází v rámci farnosti na bohoslužbu mimo farní kostel. Dalším důvodem může být i potřeba samostatné patény pro NH hostii.
- Kněz by se měl s tímto věřícím domluvit, kdy bude přistupovat k přijímání (první nebo poslední). V případě, že je více podávajících, dohodnout, kdo NH podá.
- Jestliže se podává podobojí, měl by se kněz s věřícím s bezlepkovou dietou domluvit, jakým způsobem bude přijímat, zda pitím z kalicha, nebo namáčením.
- Jestliže se jedná o člověka s naprostou intolerancí k lepku, bude potřeba připravit dva kalichy (nemůže totiž použít ani NH, může přijímat pouze z kalicha, do kterého nebyl vpuštěn úlomek hostie).

b) Při bohoslužbách, kterých se účastní větší počet věřících (např. na poutních místech, v katedrálách a ve větších farnostech)

- Přistupuje-li k přijímání více věřících s bezlepkovou dietou, mohlo by se ukázat jako vhodné, kdyby se proměněné NH uchovávaly ve svatostánku v samostatném označeném ciboriu (např. kvůli přinášení eucharistie nemocným).
- Jestliže je přítomno více podávajících, lze před rozdáváním přijímání oznámit věřícím, že na jednom konkrétním místě se bude podávat pouze těm, kteří mají bezlepkovou dietu; popř. oznámit, že věřící s bezlepkovou dietou budou moci přistoupit k přijímání bezprostředně po skončení mše svaté.

B. Při přípravě darů

- Je-li na stejné paténě, přináší se NH k oltáři spolu s ostatními dary po přimluvách.
- Je-li na samostatné paténě, pak je lepší, když ji z abaku přinese příslušující.

C. Při přijímání

- Při lámání chleba kněz vpouští malý úlomek běžné hostie do kalicha. Zvláště když se podává podobojí, je vhodné, aby tento malý úlomek kněz při přijímání z kalicha také přijal. Je možné tak učinit napitím nebo i namočením hostie v kalichu, kterou pak celebrant přijme. Toto doporučení se stává nutností, pokud je mezi přijímajícími věřící s bezlepkovou dietou.
- Před podáním NH si podávající otře prsty do purifikatoria.

2. Další souvislosti

Protože podávat svaté přijímání může kromě kněze také jáhen nebo akolyta, je potřeba, aby správce farnosti poučil o správném průběhu ty, kteří mu s rozdáváním eucharistie pomáhají.

Zároveň je vhodné informovat věřící o možnostech, které církev lidem s bezlepkovou dietou nabízí v souvislosti se svatým přijímáním.

Lze využít odkaz na www.liturgie.cz, farní zpravodaj nebo webové stránky, nástěnku, katechezi. Lidi s bezlepkovou dietou lze najít jak mezi dětmi, které se připravují k prvnímu svatému přijímání, tak mezi dospělými, kteří jsou uváděni do křesťanského života.

Liturgická komise ČBK, 26. 10. 2015, č. j. 685/2015

IV.
SVATÝ ROK MILOSRDENSTVÍ

1. BULA MISERICORDIAE VULTUS (TVÁŘ MILOSRDENSTVÍ), KTEROU PAPEŽ FRANTIŠEK VYHLÁSIL MIMOŘÁDNÝ SVATÝ ROK MILOSRDENSTVÍ

František, římský biskup a služebník Božích služebníků, všem, kdo budou číst tento list:

Milost, milosrdenství a pokoj!

1. Ježíš Kristus je tváří Otcova milosrdenství. Je zřejmé, že tento výrok shrnuje tajemství křesťanské víry. Milosrdenství se stalo živým a viditelným a dosáhlo svého vrcholu v Ježíši Nazaretském. „Nekonečně milosrdný“ (*Ef 2,4*) Otec poté, co zjevil Mojžíšovi svoje jméno „Boha milosrdného a milostivého, shovívavého, velmi laskavého a věrného“ (*Ex 34,6*), různými způsoby a v mnoha dějinných momentech nadále dával poznávat svoji božskou přirozenost. V „plnosti času“ (*Gal 4,4*), když bylo podle jeho plánu spásy všechno připraveno, poslal svého Syna narozeného z Panny Marie, aby nám zjevil svoji lásku definitivně. Kdo vidí jeho, vidí Otce (srov. *Jan 14,9*). Ježíš Nazaretský svým slovem, svými činy a celou svou osobou¹ zjevuje Boží milosrdenství.

2. O milosrdenství potřebujeme neustále rozjímat. Je zdrojem radosti, vyrovnanosti a pokoje. Je podmínkou naší spásy. Milosrdenství je slovem, které zjevuje tajemství Nejsvětější Trojice. Milosrdenství je poslední a svrchovaný čin, kterým nám Bůh vychází vstříc. Milosrdenství je základním zákonem, který přebývá v srdci každého člověka hledícího upřímným zrakem na bratra, kterého na své životní pouti potká. Milosrdenství je cesta, která sjednocuje Boha a člověka, protože otevírá srdce naději, že jsme trvale milováni i navzdory hranicím, které způsobil náš hřích.

1

Srov. II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Dei Verbum*, 4.

3. Jsou chvíle, kdy jsme ještě silněji vyzýváni, abychom upírali svůj zrak k milosrdenství, a tak se stávali účinným znamením Otcova jednání. Proto jsem vyhlásil *mimořádný Svatý rok milosrdenství* jako dobu příhodnou pro církve, aby umožnila věřícím vydávat silnější a účinnější svědectví.

Svatý rok bude zahájen 8. prosince 2015 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie. Tato liturgická oslava ukazuje, jak Bůh jedná již od počátku našich dějin. Po hříchu Adama a Evy nechtěl Bůh ponechat lidstvo samotné a napospas zlu. Proto patřila do jeho úradku a vůle Maria, svatá a neposkvrněná v lůsce (srov. *Ef* 1,4), aby se stala Matkou Vykupitele člověka. Na tíži hříchu odpovídá Bůh plností odpuštění. Milosrdenství bude vždycky větší než každý hřích a Boží lůsce, která odpouští, nemůže nikdo klást meze. Na slavnost Neposkvrněného početí mi bude potěšením otevřít Svatou bránu. V tomto případě půjde o *Bránu milosrdenství*, kde každý, kdo tudy vstoupí, bude moci zakusit lásku Boha, který potěšuje, odpouští a dodává naději.

Následující neděli, třetí adventní, bude otevřena Svatá brána v římské katedrále, v bazilice sv. Jana v Lateráně. A potom bude následovat Svatá brána i v ostatních papežských bazilikách. Stanovuji, aby se o této neděli v každé místní církvi – v její katedrále, která je mateřským chrámem pro všechny věřící anebo v konkatedrále či v jiném kostele zvláštního významu – se *Brána milosrdenství* otevřela na celý svatý rok. Podle rozhodnutí ordináře ji bude možno otevřít také v jiných svatyních, které jsou cílem mnoha poutníků, jejichž srdcí se na těchto posvátných místech často dotýká milost a nacházejí zde cestu k obrácení. Každá místní církev tak bude přímo zapojena do svatého roku jakožto mimořádného momentu milosti a duchovní obnovy. Proto se rok milosrdenství bude slavit v Římě stejně jako v místních církvích a stane se viditelným znamením společenství celé církve.

4. Zvolil jsem datum 8. prosince, které v nedávných dějinách církve nabylo velkého významu. Svatou bránu totiž otevíráme v den padesátého výročí zakončení Druhého vatikánského ekumenického koncilu. Církve cítí, že je třeba tuto událost uchovávat v živé paměti. Tehdy začala nová etapa jejich dějin. Otcové shromáždění na koncilu silně pocítili – jako opravdové vanutí Ducha – požadavek mluvit k lidem své doby

o Bohu srozumitelnějším způsobem. Byly zbořeny hradby, které příliš dlouho uzavíraly církev do privilegované pevnosti, a nadešel čas zvěstovat evangelium nově. Nastala nová etapa neustálé evangelizace. Pro všechny křesťany je novým závazkem, aby svoji víru dosvědčovali s větším nadšením a přesvědčením. Církev pocítila odpovědnost, že má být ve světě živým znamením Otcovy lásky.

Vybavují se nám významná slova svatého Jana XXIII. při zahájení koncilu, jimiž ukázal, kudy je třeba jít: „Nyní ale Kristova nevěsta místo tvrdosti upřednostňuje lék milosrdenství.² ... Katolická církev prostřednictvím ekumenického koncilu pozvedá pochodeň náboženské pravdy a chce vystupovat jako laskavá matka pro všechny, která je dobrotivá, trpělivá, plná milosrdenství a přívětivá i vůči těm synům, kteří jsou od ní odděleni.^{3,4} Ke stejnému horizontu odkazoval také blahoslavený Pavel VI., který při zakončení koncilu řekl: „Přejeme si podtrhnout to, že náboženstvím našeho koncilu byla přednostně láska (*caritas*).⁵ ... Dávný příběh o Samaritánovi byl vzorem pro spiritualitu tohoto koncilu.⁶ ... Na moderní lidský svět koncil vylévá řeku lásky a obdivu. Bludy jsou odsouzeny, ano, neboť co jiného vyžaduje láska nežli pravdu, ale osobám přísluší pouze napomenutí, respekt a láska: Místo skličujících diagnóz se nabízejí povzbuzující léky; místo deprimujících předpovědí vycházela od koncilu směrem k současnému světu poselství vyjadřující důvěru. Hodnoty tohoto světa byly nejenom respektovány, ale také se k nim přistupovalo s uctivostí, úsilí světa bylo podpořeno, jeho aspirace byly očištěny a požehnány.⁷ ... Ještě jednu věc musíme připomenout: Veškeré toto naukové bohatství je zaměřeno výhradně jedním směrem, totiž ke službě člověku, ať už

2 Pozn. překl.: *Proslov papeže Jana XXIII. u příležitosti slavnostního zahájení koncilu*, 57*, in *II. vatikánský koncil očima Jana XXIII. a Pavla VI.*, ed. CTIRAD V. POSPÍŠIL. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 62.

3 Pozn. překl.: *Tamtéž*, 58*, s. 62.

4 *Proslov při zahájení II. vatikánského koncilu*, *Gaudet Mater Ecclesia*, 11. října 1962, 2-3.

5 Pozn. překl.: *Proslov Pavla VI. na 9. zasedání (sessio) koncilu*, 455*, in *II. vatikánský koncil očima Jana XXIII. a Pavla VI.*, ed. CTIRAD V. POSPÍŠIL. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 189.

6 Pozn. překl.: *Tamtéž*, 456*, s. 190.

7 Pozn. překl.: *Tamtéž*, 457*, s. 190.

se nachází v jakýchkoli podmínkách, v jakékoli vlastní slabosti, ve všem, co je pro jeho život nezbytné.⁸⁺⁹

S pocity vděčnosti za vše, co církev obdržela, a s odpovědností za úkol, který nás očekává, projdeme Svatou branou v plné důvěře, že nás provází Zmrtvýchvstalý Pán, jenž je nám v našem putování stálou oporou. Duch Svátý, který vede kroky svých věřících, aby spolupracovali na díle spásy uskutečněné Kristem, ať vede a podporuje Boží lid a pomáhá mu, aby mohl kontemplovat tvář milosrdenství.¹⁰

5. Rok milosrdenství bude zakončen liturgickou slavností Krista Krále 20. listopadu 2016. V tento den, po uzavření Svaté brány, budeme naplnění pocity vděčnosti a díky vůči Nejsvětější Trojici za to, že nám darovala tak mimořádný čas milosti. Svěříme život církve i celé lidstvo a nezměrné veškerenstvo Kristu Pánu, aby jako jitřní rosu uděloval své milosrdenství dějinám, o jejichž plodné utváření budou všichni v nejbližší budoucnosti usilovat. Jak jen si přeji, aby budoucí roky byly prostoupeny milosrdenstvím a abychom my šli vstříc každému člověku a přinášeli mu dobrotu a Boží něhu! Kéž ke všem, věřícím i vzdáleným, dojde balzám milosrdenství jako znamení Božího království, které je již mezi námi.

6. „Je vlastní Bohu, že prokazuje milosrdenství, ve kterém se obzvláště projevuje jeho všemohoucnost.“¹¹ Tato slova svatého Tomáše Akvinského ukazují, že božské milosrdenství není vůbec znamením slabosti, nýbrž spíše kvality Boží všemohoucnosti. A proto liturgie v jedné z nejstarších vstupních modliteb praví: „Bože, ty ukazuješ svou všemohoucnost nejvíce tím, že se smilováváš a nenecháváš nás bez pomoci.“¹² Bůh bude navždy v dějinách lidstva tím, který je přítomný, blízký, prozíravý, svatý a milosrdný.

8 Pozn. překl.: *Tamtéž*, 460*, s. 191.

9 *Promluva při posledním veřejném zasedání*, 7. prosince 1965.

10 Srov. II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 16; Pastorační konstituce *Gaudium et spes*, 15.

11 TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theologiae*, II-II, q. 30, a. 4.

12 26. neděle v mezidobí. Tato vstupní modlitba se objevuje již v 8. století v eulogických textech *Gelasiova sakramentáře* (1198).

„Trpělivý a milosrdný“ je dvojitý přívlastek, který se ve Starém zákoně často objevuje při popisu Boží přirozenosti. To, že je milosrdný, se odráží v mnoha událostech dějin spásy, kde jeho dobrota převažuje nad trestem a záhubou. Tuto velkolepost božského jednání ukazují obzvláště žalmy: „On odpouští všechny tvé viny, on léčí všechny tvé neduhy. On vykupuje tvůj život ze záhuby, on tě věnčí láskou a slavitáním“ (Žl 103/102,3-4). Ještě výslovněji potvrzuje konkrétní znaky milosrdenství další žalm: „Zjednáva právo utlačeným, dává chléb lačným. Hospodin vysvobozuje vězně, Hospodin otvírá oči slepým, Hospodin napřimuje sklíčené, Hospodin miluje spravedlivé, Hospodin chrání přistěhovalce, podporuje sirotka a vdovu, ale mate cestu bezbožníků“ (Žl 146/145,7-9). A konečně i další žalmistova slova: „Uzdravuje ty, jimž puká srdce, a jejich rány uzdravuje... Pokorné Hospodin pozvedá, bezbožné však ponižuje k zemi“ (Žl 147/146,3.6). Boží milosrdenství zkrátka není nějaká abstraktní idea, nýbrž konkrétní skutečnost, která zjevuje jeho lásku, podobně jako otec a matka jsou dojati svým dítětem až do hloubi svého nitra. Je opravdu na místě říci, že jde o niternou lásku. Pramení v nitru jako hluboké přirozené cítění tvořené něhou, soucitem, shovívavostí a odpuštěním.

7. „Jeho milosrdenství trvá na věky“ – tento refrén se ve 136. (135.) žalmu opakuje po každém verši a přitom se vypravují dějiny Božího zjevení. Moc milosrdenství dává veškerému starozákonnímu dění hluboce spásonosnou hodnotu. Milosrdenstvím se dějiny Boha s Izraelem stávají dějinami spásy. Neustálým opakováním slov „jeho milosrdenství trvá na věky“, jako v tomto žalmu, se jakoby chce prolomit hranice prostoru a času a všechno má být zasazeno do věčného tajemství lásky. Jako by se tím chtělo říci, že nejenom v dějinách, ale i navěky bude člověk pod ustavičným milosrdným Otcovým pohledem. Nikoli náhodou zařadil izraelský lid tento žalm, nazývaný *Velký hallel*, do svých nejvýznamnějších liturgických svátků.

Ježíš se tento žalm o milosrdenství modlil před svým umučením. Dosvědčuje to evangelista Matouš, když říká, že „potom, co zazpívali chvalozpěv“ (26,30), vyšel Ježíš se svými učedníky na Olivovou horu. Když ustanovil eucharistii jako trvalou památku na sebe a svoji Paschu, symbolicky vložil tento vrcholný úkon Zjevení do světla milosrdenství. V témže horizontu milosrdenství prožíval Ježíš svoji umučení a svoji

smrt, vědom si obrovského tajemství lásky, které se naplnilo na kříži. Vědomí, že tento žalm se modlil sám Ježíš, jej činí pro nás křesťany ještě důležitějším a zavazuje nás k přijetí tohoto refrénu do naší každodenní modlitby chval: „Jeho milosrdenství trvá na věky.“

8. S pohledem upřeným na Ježíše a na jeho milosrdnou tvář můžeme zachytit lásku Nejsvětější Trojice. Posláním, které Ježíš obdržel od Otce, bylo zjevit tajemství božské lásky v jeho plnosti. „Bůh je láska“ (1 Jan 4,8.16), prohlašuje evangelista Jan poprvé a jako jediný v celém Písmu svatém. Tato láska je nyní viditelná a hmatatelná v celém Ježíšově životě. Jeho osoba není nic než láska, nezištně se darující láska. Jeho vztahy k lidem, kteří jej obklopují, vyjevují něco jedinečného a neopakovatelného. Znamení, která činí, zejména vůči hříšníkům, chudým, vyloučeným, nemocným a trpícím lidem, jsou znamením milosrdenství. Všechno v něm mluví o milosrdenství. Nic v něm nepostrádá soucit.

Když Ježíš pozoroval u zástupů lidí, kteří jej následovali, jejich únavu a vysílení, bloudění a opuštěnost, zakoušel v hloubi srdce silný soucit s nimi (srov. Mt 9,36). Silou této soucitné lásky uzdravoval nemocné, kteří mu byli přinášeni (srov. Mt 14,14), a několika chleby a rybami nasýtil velké zástupy (srov. Mt 15,37). Ve všech těchto okolnostech bylo Ježíšovo srdce pohnuto právě milosrdenstvím, se kterým četl v srdci těch, s nimiž mluvil, a odpovídal na jejich nejopravdovější potřeby. Když potkal vdovu z vesnice Naim, která provázela svého zesnulého jediného syna ke hrobu, pocítil obrovský soucit s nezměrnou bolestí této plačící matky a jejího syna vzkřísil, aby jí ho vrátil (srov. Lk 7,15). Poté co vysvobodil posedlého v Geraze, pověřil jej posláním: „Jdi domů ke své rodině a vypravuj jim, jak veliké dobrodiní ti Pán prokázal a jak se nad tebou smíloval“ (Mk 5,19). Také Matoušovo povolání zapadá do perspektivy milosrdenství. Když Ježíš procházel kolem Matoušovy celnice, jejich zraky se střetly. Pohledem plným milosrdenství Ježíš tomuto muži odpustil hříchy, překonal odpor ostatních učedníků a jej, hříšníka a celníka, si zvolil za jednoho z Dvanácti. Když svatý Beda Ctihodný komentoval tento evangelní výjev, napsal, že Ježíš pohlédl na Matouše se slitováním a vyvolil jej:

miserando atque eligendo.¹³ Tato slova na mne vždycky působila, takže jsem si je vzal za své heslo.

9. V podobenstvích o milosrdenství Ježíš zjevuje přirozenost Boha, kupříkladu tam, kde se Otec nevzdává, dokud soucitěm a milosrdenstvím neodstraní hřích a nepřemůže odpor. Známe zvláště tři taková podobenství: o ztracené ovci, o ztracené minci a podobenství o otci a dvou synech (srov. *Lk* 15,1-32). Bůh je v těchto podobenstvích vždycky představován jako plný radosti, zvláště když odpouští. Nacházíme v nich jádro evangelia i naší víry, protože milosrdenství se zde prezentuje jako síla, která vše přemáhá, naplňuje srdce láskou a utěšuje odpuštěním.

Jiné podobenství nás zase učí křesťanskému životnímu stylu. Na Petrovu otázku kolikrát je třeba odpustit, Ježíš odpovídá: „Neříkám ti nejvíc sedmkrát, ale sedmdesátsedmkrát“ (*Mt* 18,22) a vypráví podobenství o nelítostném služebníkovi. Když si ho pán zavolá, aby splatil velkou částku peněz, prosí jej na kolenou a pán mu dluh odpustí. Hned poté však potká jiného služebníka, který dluží pár denárů jemu a na kolenou jej prosí o slitování. On jej však odmítne a nechá uvěznit. Jeho pán se to dozví, velmi se rozhněvá, zavolá si prvního služebníka a říká mu: „Neměl ses i ty smilovat nad svým druhem, jako jsem se smiloval já nad tebou?“ (*Mt* 18,33) A Ježíš uzavírá: „Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec, jestliže každý svému bratru ze srdce neodpustíte“ (*Mt* 18,35).

Podobenství obsahuje hluboké ponaučení pro každého z nás. Ježíš prohlašuje, že milosrdenství není pouze Otcovo jednání, ale stává se kritériem k pochopení, kdo jsou jeho pravé děti. Jsme zkrátka povoláni žít z milosrdenství, protože nejprve bylo prokázáno nám. Odpuštění urážek se stává nejzřetelnějším výrazem milosrdné lásky a pro nás křesťany je imperativem, od kterého nemůžeme odhlédnout. Zdá se obtížné tolikrát odpouštět! A přece je odpuštění nástrojem, který je nám dán do rukou, abychom dosáhli vyrovnanosti srdce. Zanechat zášť, hněv, násilí a pomstu je nezbytnou podmínkou šťastného života. Přijmeme proto apoštolovu pobídku: „Slunce ať nezapadá nad vašim hněvem“ (*Ef* 4,26). A zejména naslouchejme Ježíšovým slovům, ji-

miž učinil milosrdenství ideálem života a kritériem věrohodnosti naší víry: „Blahoslavení milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství“ (Mt 5,7). Tímto blahoslavenstvím se během svatého roku necháme obzvláště inspirovat.

Je jasné, že milosrdenství je v Písmu svatém klíčovým slovem, označujícím Boží jednání s námi. Bůh se neomezuje pouze na prohlášení o svojí lásce, ale činí ji viditelnou a hmatatelnou. Ostatně, láska by nikdy neměla být abstraktním slovem. Pro svou povahu je konkrétním životem: úmysly, postoje a chování se ověřují v každodenních činech. Boží milosrdenství je projevem jeho odpovědnosti za nás. Bůh se cítí odpovědný, přeje si tudíž naše dobro a chce nás vidět šťastnými, plnými radosti a vyrovnanosti. Milosrdná láska křesťanů musí mít stejnou vlnovou délku. Jako miluje Otec, tak milují i děti. Jako je milosrdný On, tak jsme i my povoláni k milosrdenství jedněch vůči druhým.

10. Klenbou, která nese život církve, je milosrdenství. Veškerá její pastorační činnost by měla být proniknuta něhou, jež je určena věřícím; žádné její zvěstování a svědectví vůči světu nemůže postrádat milosrdenství. Věrohodnost církve prochází cestou milosrdné a soucitné lásky. Církev „prožívá neuhasitelnou touhu nabízet milosrdenství“.¹⁴ Možná, že jsme dlouho zapomínali ukazovat cestu milosrdenství a kráčet po ní. Pokusení požadovat vždy a jen spravedlnost na jedné straně vedlo k opomenutí, že ona je sice prvním nezbytným a neodmyslitelným krokem, ale že církev potřebuje jít dál, aby dosáhla vyššího a významnějšího cíle. Na druhé straně je smutné vidět, jak se v naší kultuře vytrácí zkušenost odpuštění. Dokonce samo toto slovo jako by někdy mizelo. Bez svědectví o odpuštění však zbývá pouze neužitečný a neplodný život, jako by se žilo na bezútěšné poušti. Pro církev znovu nadešel čas chopit se radostné zvěsti o odpuštění. Je čas návratu k podstatnému, abychom na sebe brali slabosti a těžkosti svých bratří. Odpuštění je síla, která křísí k novému životu a vlévá odvahu hledět do budoucnosti s nadějí.

11. Nemůžeme opomenout zásadní učení, které svatý Jan Pavel II. nabídl svou druhou encyklikou *Dives in misericordia*, jež byla ve své době nečekaná a mnohé překvapila tématem, jemuž se věnovala. Chci připomenout zvláště dva její výrazy. Svatý papež především poukázal na zapomnění, do něhož upadlo téma milosrdenství v dnešní kultuře: „Současné myšlení se snad ještě více než v dřívější době staví proti milosrdečnému Bohu a pokouší se i pouhý pojem ‚milosrdenství‘ odstranit ze života i ze srdce člověka. Samo slovo a výraz ‚milosrdenství‘ jako by přivádělo do úzkých člověka, který se ještě více než jindy v historii cítí být pánem a díky nesmírnému a dosud nepoznanému rozvoji vědy a techniky si podmanil zemi (srov. *Gn 1,28*). Takové podmanění země, chápané pouze jednostranně a povrchně, neponechává žádné místo pro milosrdenství... Proto se také v současné situaci církve a světa řada lidí a mnoho společenství, vedených živým citem víry, přirozeně a sami od sebe utíkají k Božímu milosrdenství.“¹⁵

Kromě toho svatý Jan Pavel II. odůvodnil naléhavost, proč je třeba zvěstovat a dosvědčovat milosrdenství v současném světě: „Vede nás k tomu láska k člověku a všemu, co je lidské a co je podle mínění mnoha dnešních lidí ohroženo nesmírným nebezpečím. Kristovo tajemství ... mne zavazuje, abych hlásal milosrdenství a milosrdnou Boží lásku, zjevenou ve stejném Kristově tajemství. Toto tajemství mne rovněž vybízí, abych se k tomuto milosrdenství obracel a vyzýval je v dnešním obtížném a rozhodujícím období dějin církve a světa.“¹⁶ Jeho učení je dnes aktuálnější více než kdy jindy a zasluhuje si, aby v tomto svatém roce bylo oživeno. Přijměme nově za svá jeho slova: „Církev žije svým pravým životem, když vyznává a hlásá milosrdenství – nejvýše obdivuhodnou vlastnost Stvořitele a Vykupitele – a když přivádí lidi k pramenům Spasitelova milosrdenství, které sama střeží a spravuje.“¹⁷

12. Posláním církve je zvěstovat Boží milosrdenství, které je tepajícím srdcem evangelia a skrze něž se má dostat k srdci a mysli každého člověka. Kristova nevěsta si osvojuje jednání Božího Syna,

15 JAN PAVEL II., *Dives in misericordia*, 2.

16 *Tamtéž*, 15.

17 *Tamtéž*, 13..

který vychází vstříc všem a nevylučuje nikoho. V naší době, kdy se církev zabývá novou evangelizací, si téma milosrdenství žádá, aby bylo podáváno s novým nadšením a novým pastoračním přístupem. Pro církev a pro věrohodnost jejího zvěstování je určující, aby žila a dosvědčovala milosrdenství v první osobě. Její jazyk a její činy mají předávat milosrdenství, pronikat do lidských srdcí a vybízet lidi, aby hledali cestu zpět k Otci. První pravdou církve je Kristova láska. Této lásce, která se projevuje odpuštěním a sebedarováním, církev slouží a zprostředkovává ji lidem. Proto tam, kde je církev, musí být zřetelné Otcovo milosrdenství. V našich farnostech, společenstvích, ve sdruženích, hnutích a vůbec všude, kde jsou křesťané, by každý měl mít možnost nacházet oázu milosrdenství.

13. Svatý rok chceme prožít ve světle Pánova slova: *Milosrdní jako Otec*. Evangelista přináší Ježíšovo učení: „Buďte milosrdní jako je milosrdný váš Otec“ (*Lk 6,36*). Je to životní program, který je náročný a stejně tak plný radosti a pokoje. Ježíšův příkaz je určen těm, kdo slyší jeho hlas (srov. *Lk 6,27*). Abychom byli schopni milosrdenství, musíme tudíž nejprve naslouchat Božímu slovu. To znamená obnovit hodnotu mlčení při rozjímání slova, které nám je určeno. Takto lze rozjímat o Božím milosrdenství a osvojovat si je jako vlastní životní styl.

14. Zvláštním znamením svatého roku je *pout'*, protože je obrazem cesty, kterou se každý člověk ubírá ve svém životě. Život je putováním a lidská bytost je *viator*, poutník, který jde po cestě ke kýženému cíli. Rovněž ke Svaté bráně v Římě a kdekoli jinde bude každý muset vykonat pout' podle svých sil. Bude to znamením skutečnosti, že také milosrdenství je cílem, kterého je třeba dosáhnout a který vyžaduje závazek a oběť. Pout' je tudíž podnětem k obrácení: prostřednictvím Svaté brány se necháme obejmout Božím milosrdenstvím a zavážeme se k tomu, že vůči druhým budeme milosrdní, jako je milosrdný Otec k nám.

Pán Ježíš nám ukazuje etapy této pouti, kterými lze tohoto cíle dosáhnout: „Nesud'te, a nebudete souzeni, nezavrhujte, a nebudete zavrženi. Odpouštějte, a bude vám odpuštěno. Dávejte, a dostanete: míru dobrou, natlačenou, natřesenou a vrchovatou vám dají do klína. Neboť

jakou mírou měříte, takovou se naměří vám“ (*Lk 6,37-38*). Především říká *nesoudit a nezavrhovat*. Kdo nechce být souzen Bohem, nesmí se stát soudcem vlastního bratra. Lidé totiž svým soudem ulpívají na povrchu, zatímco Otec hledí do nitra. Kolik jen škodí slova pronášená se žárlivostí a závistí! Mluvit špatně o bratru v jeho nepřítomnosti znamená stavět jej do špatného světla, poškozovat jeho pověst a vydávat jej napospas řečem. Nesoudit a nezavrhovat má kladný význam, totiž umět pochopit to, co je v každém člověku dobré, a nedovolit, aby trpěl naším zaujatým soudem a naší domněnkou, že víme všechno. To však ještě nestačí k vyjádření milosrdenství. Ježíš také žádá, abychom *odpouštěli a dávali*. Máme být nástroji odpuštění, protože se nám dostalo odpuštění od Boha jako prvním, a být velkodušní ke všem s vědomím, že Bůh nás také zahrnuje obrovskou velkorysostí.

Milosrdní jako Otec – takové bude motto svatého roku. V milosrdenství máme důkaz toho, jak miluje Bůh. Dává se cele, navždy, nezištně, a aniž by něco žádal na oplátku. Přichází nám na pomoc, když jej vzýváme. Krásná je denní modlitba církve, která začíná slovy: „Bože, prosím, vysvobod' mě, Hospodine, na pomoc mi pospěš!“ (*Žl 70/69,2*). Pomoc, o kterou naléhavě prosíme, je prvním krokem Božího milosrdenství směrem k nám. On nás přichází vyprostit ze slabosti, v níž žijeme. A jeho pomoc spočívá v tom, že nám umožní vnímat jeho přítomnost a jeho blízkost. Den po dni, zasažení jeho soucitem, se můžeme také my stávat soucitnými se všemi.

15. Ve svatém roce můžeme získat zkušenost otevřenosti srdce vůči těm, kdo žijí na nejbezradnějších existenciálních periferiích, jež vytváří moderní svět často dramatickým způsobem. Kolik je v dnešním světě osidlných a bolestných situací! Kolik zranění na těle nese množství těch, kdo nemají hlas, protože jejich volání zesláblo či zaniklo v důsledku lhostejnosti bohatých národů. Během tohoto roku milosrdenství bude církev ještě více vyzývána, aby hojila tato zranění, aby poskytovala úlevu olejem útěchy, aby obvazovala milosrdenstvím a léčila nezbytnou solidaritou a pozorností. Neupadejme do lhostejnosti, která ubíjí, do zvykovosti, která uspává duši a brání objevovat novost, a do cynismu, který ničí. Otevřme své oči a pohledme na bídu světa, na rány tolika bratří a sester zbavených důstojnosti a nechme se vyprovokovat jejich voláním o pomoc a slyšme ho. Ať naše ruce

stisknou jejich ruce. Přitáhněme je k sobě, aby pocítili vroucnost naší přítomnosti, našeho přátelství a bratrství. Jejich křik ať je i naším, abychom tak společně mohli prolomit bariéru lhostejnosti, která často suverénně kraluje, aby zakrývala pokrytectví a egoismus.

Vroucně si přejí, aby křesťanský lid během svatého roku přemýšlel o *skutcích tělesného a duchovního milosrdenství*. To bude způsob, jak probouzet naše svědomí často ukolébané tváří v tvář dramatu chudoby a jak hlouběji pronikat k jádru evangelia, kde Boží milosrdenství upřednostňuje chudé. Ježíšovo kázání nám předkládá tyto skutky milosrdenství, abychom si dokázali uvědomit, zda žijeme jako jeho učedníci, či nikoli. Objevme znovu skutky *tělesného milosrdenství*: dát najíst hladovému a napojit žíznivého; odívat toho, kdo nemá co na sebe; přijímat cizince, pomáhat nemocným, navštěvovat vězněné, pohřbívat mrtvé. A nezapomínejme na *skutky duchovního milosrdenství*: radit pochybujícím, vyučovat nevědomé, napomínat hříšníky, těšit sklíčené, odpouštět urážky, trpělivě snášet obtížné lidi, modlit se k Bohu za živé i mrtvé.

Nemůžeme utéci před Pánovými slovy, podle nichž budeme souzeni za to, zda dáme najíst hladovému a napít žíznivému; zda přijmeme cizince a oblečeme toho, kdo nemá co na sebe; zda budeme mít čas být s tím, kdo je nemocný a ve vězení (srov. *Mt 25,31-45*). Stejně tak budeme tázáni, zda jsme pomáhali vyvádět z pochybností, které uvádějí do strachu a často jsou zdrojem osamocení; zda jsme uměli přemáhat nevědomost, v níž žijí miliony lidí, zejména děti, kterým se nedostává pomoci, aby mohly vyváznout z chudoby; zda jsme byli nablízku tomu, kdo je osamocen a sklíčen; zda jsme odpustili tomu, kdo nás uráží, a odmítli každou formu zášti a nenávisti vedoucí k násilí; zda jsme byli trpěliví podle příkladu Boha, který má s námi trpělivost; a nakonec zda jsme Pánu v modlitbě svěřovali svoje bratry a sestry. V každém z těchto „nejmenších“ je přítomen sám Kristus. Jeho tělo se stává znovu viditelným coby tělo, které je zmučené, bolavé, zbité, podvyživené a na útěku... abychom jej rozpoznali, dotýkali se jej a poskytovali mu péči. Nezapomeňme na slova svatého Jana od Kříže: „Na sklonku života budeme souzeni podle lásky.“¹⁸

16. V Lukášově evangeliu máme další důležitý aspekt, jak prožívat s vírou tento rok milosrdenství. Evangelista vypráví, jak se Ježíš po návratu do Nazareta vydal podle svého zvyku do synagogy. Vyzvali jej, aby přečetl Písmo a komentoval jej. Šlo o pasáž z proroka Izaiáše, kde stojí: „Duch Páně je nade mnou, protože mě Hospodin pomazal, poslal mě zvěstovat radostnou zprávu pokorným, obvázat ty, jimž puká srdce, oznámit zajatým propuštění, svobodu uvězněným, hlásat Hospodinovo milostivé léto“ (Iz 61,1-2). „Milostivé léto“ Páně je tím, co toužíme prožívat. Tento svatý rok s sebou přináší bohatství Ježíšova poslání, které zní v prorokových slovech: přinášet slovem i činem útěchu chudým, oznamovat osvobození těm, kdo jsou uvězněni v nových formách nevolnictví moderní společnosti, navracet zrak tomu, kdo už nevidí, protože se stáhl sám do sebe, a navracet důstojnost tomu, kdo ji postrádá. Ježíšovo kázání se znovu stává viditelným v odpovědích víry, které jsou křesťané povoláni dávat svým svědectvím. Ať nás provázejí apoštolova slova: „Kdo prokazuje milosrdenství, ať to činí s radostí“ (Řím 12,8).

17. Postní doba svatého roku nechť je prožívána obzvláště intenzivně jako velká příležitost ke slavení a zakoušení Božího milosrdenství. Nad kolika stránkami Pisma lze rozjímat během postní doby, abychom objevili milosrdnou Otcovu tvář! Slovy proroka Micheáše můžeme také opakovat: Ty, Pane, jsi Bůh, který odpouštíš nepravost a promíjíš hříchy, netrváš na svém hněvu, ale máš zálibu v milosrdenství. Ty, Pane, se vrátíš a smiluješ se nad svým lidem. Nebudeš dbát na naše viny a svrhneš do mořských propastí všechny naše hříchy (srov. Mich 7,18-19).

V čase modlitby, půstu a dobročinnosti lze rozjímat konkrétněji o těchto slovech proroka Izaiáše: „Není půstem, který chci, spíše toto: rozvaž nespravedlivá pouta, uvolni uzly jha, utiskované propust' na svobodu, zlom každé jařmo! Lámej svůj chléb hladovému, popřej pohostinství bloudícím ubožákům; když vidíš nahého, obleč ho, neodmítej pomoc svému bližnímu. Tehdy vyrazí tvé světlo jako zora, tvá jizva se brzy zacílí. Před tebou půjde tvá spravedlnost a za tebou Boží sláva. Tehdy budeš volat, a Hospodin ti odpoví, křičet o pomoc, a on řekne: ‚Zde jsem!‘ Přestaneš-li utlačovat, ukazovat prstem, křivě mluvit, nasytíš-li svým chlebem hladového, ukojíš-li lačného, tehdy

v temnotě vzejde tvé světlo, tvůj soumrak se stane poledním jasnem. Hospodin tě stále povede, v nedostatku ukojí tvou touhu, posílí tvé údy. Budeš jako zavlažovaná zahrada, jako živé zřídlo, jehož voda nevysychá“ (Iz 58,6-11).

V diecézích ať se šíří iniciativa *24 hodin pro Pána*, která se koná v pátek a sobotu čtvrtého postního týdne. Mnozí lidé začínají přistupovat ke svátosti smíření a jsou mezi nimi četní mladí, kteří v této zkušenosti často nacházejí cestu zpět k Pánu, prožívají intenzivní chvíli modlitby a objevují znovu smysl svého života. S přesvědčením opět postavme do centra svátost smíření, protože umožňuje hmatatelně se dotýkat milosrdenství. Pro každého kajícího tak bude zdrojem opravdového vnitřního pokoje.

Nikdy nepřestanu zdůrazňovat, že zpovědníci mají být opravdovým znamením Otcova milosrdenství. Zpovědníkem se nelze stát jen tak. Lze se jím stát především, když my sami jsme kajícími žádajícími o odpuštění jako první. Nezapomínejme, že být zpovědníky znamená podílet se na samotném Ježíšově poslání a být konkrétním znamením kontinuity božské lásky, která odpouští a zachraňuje. Každý z nás obdržel dar Ducha Svatého na odpuštění hříchů a jsme za tento dar odpovědni. Nikdo z nás není pánem svátosti, nýbrž věrným služebníkem Božího odpuštění. Každý zpovědník má přijímat věřící jako otec z podobenství o marnotratném synovi. Ten vyšel synovi vstříc, třebaže syn promarnil jeho majetek. Zpovědníci jsou povoláni obejmout kajícího syna, který se vrací domů, a projevit radost z jeho návratu. Ať také neúnavně vycházejí vstříc i druhému synovi, který zůstal venku a není schopen se radovat, a vysvětlí mu, že jeho přísný soud je nespravedlivý a vzhledem k bezmeznému Otcovu milosrdenství postrádá smysl. Ať nekladou nepřístojné otázky, ale jako otec z onoho podobenství přeruší připravenou promluvu marnotratného syna a v srdci každého kajícího dokážou zachytit prosbu o pomoc a odpuštění. Zpovědníci jsou zkrátka povoláni k tomu, aby vždy, všude, v každé situaci a navzdory všemu byli znamením primátu milosrdenství.

18. V postní době tohoto svatého roku mám v úmyslu rozeslat *missionáře milosrdenství*. Budou znamením mateřské péče církve o lid Boží, aby vstoupili do hlubin bohatství tohoto tajemství, které je pro

víru tak zásadní. Budou to kněží, jimž dám pravomoc odpouštět také hříchy, které jsou vyhrazeny Apoštolskému stolci, aby byla zjevná šíře jejich poslání. Budou především živým znamením toho, jak Otec přijímá ty, kdo touží po jeho odpuštění. Budou misionáři milosrdenství z toho důvodu, že se pro všechny lidi stanou tvůrci osvobozujícího setkání proniknutého lidskostí, které bude zdrojem osvobození, z něhož vyplyne zodpovědnost za překonávání překážek a za návrat k novému životu danému křtem. Ve svém poslání se budou řídit slovy apoštola: „Bůh totiž dopustil, že všichni upadli do neposlušnosti, aby všem prokázal milosrdenství“ (*Řím 11,32*). Všichni totiž, nikoho nevyjímaje, jsou povoláni chopit se výzvy k milosrdenství. Tito misionáři budou prožívat své poslání s vědomím, že mohou upírat svůj pohled k Ježíši, „milosrdnému a věrnému veleknězi“ (*Žid 2,17*).

Prosím spolubratry biskupy, aby zvali a přijímali tyto misionáře, kteří mají být především přesvědčivými kazateli milosrdenství. Ať se v diecézích konají „lidové misie“, aby tito misionáři byli zvěstovateli radosti z odpuštění. Ať jsou žádáni o udělování svátosti smíření lidu, aby milostivý čas svatého roku umožnil mnohým vzdáleným synům vrátit se na cestu do otcovského domu. Pastýři budou tedy zejména během postní doby vybízet věřící, aby přistupovali „s důvěrou k trůnu milosti, abychom dosáhli milosrdenství a našli milost“ (*Žid 4,16*).

19. Kéž slovo odpuštění dojde ke všem a pozvání zakusit milosrdenství nenechá nikoho lhostejným. Moje pozvání k obrácení směřuje ještě naléhavěji k těm, kdo jsou svým způsobem života daleko od Boží milosti. Mám na mysli zejména muže a ženy, kteří patří ke zločinným uskupením jakéhokoli typu. Prosím vás k vašemu dobru, abyste změnili život. Žádám vás o to jménem Božího Syna, který, ač potíral hříchy, nikdy neodmítl žádného hříšníka. Neupadněte do oné děsivé pasti přesvědčení, že život závisí na penězích a že ve vztahu k nim všechno ostatní ztrácí hodnotu a důstojnost. To je pouhá iluze. Peníze si neodneseme na onen svět. Peníze nedávají pravé štěstí. Násilí používané ke hromadění peněz prosáklých krví nás nečiní mocnými ani nesmrtelnými. Všichni dříve či později předstoupíme před Boží soud a nikdo nebude moci uniknout.

Tatáž výzva ať dojde i k lidem, kteří podporují korupci anebo jsou jejími spoluviníky. Tato zahnívajíc rána společnosti je těžkým

hříchem, který volá k nebi, protože podkopává základy osobního i společenského života. Korupce brání hledět do budoucna s nadějí, protože svojí zpusností a chtivostí maří plány slabých a utiskuje ty nejchudší. Je to zlo, které hnízí v každodenních činnostech, aby se pak rozšířilo jako veřejné pohoršení. Korupce je zatvrzelost ve hříchu, která má v úmyslu nahrazovat Boha iluzí peněz jakožto formou moci. Je to dílo temnot, nesené nedůvěrou a intrikami. *Corruptio optimi pessima* (Zkažení nejlepšího je nejhorší), říkal oprávněně svatý Řehoř Veliký, aby vyjádřil, že se nikdo nemůže cítit imunním před tímto pokušením. K jeho zdolání v osobním životě i ve společnosti je nezbytná rozvážnost, bdělost, oddanost a průzračnost spolu s odvahou korupci oznámit. Pokud totiž není otevřeně potírána, dříve či později nás činí spoluvinnými a zničí nám život.

Toto je příhodná doba ke změně života! Toto je chvíle, která by se měla dotknout srdce. Tváří v tvář spáchanému zlu, i těch nejhorších zločinů, je čas uslyšet pláč nevinných, připravených o majetek, o důstojnost, o to, co mají rádi, i o život samotný. Zůstat na cestě zla je pouze zdrojem klamu a smutku. Pravý život je zcela jiný. Bůh neúnavně podává ruku. Vždycky je ochoten naslouchat a já také, stejně jako moji bratři biskupové a kněží. Důležité je pouze přijmout výzvu k obrácení a podrobit se spravedlnosti, zatímco církev nabízí milosrdenství.

20. Nebude neúčinné poukázat v tomto kontextu na vztah mezi *spravedlností* a *milosrdenstvím*. Nejsou to dva odporující si aspekty, ale dvě dimenze jediné skutečnosti, která se postupně rozvíjí až k dosažení svého vrcholu v plnosti lásky. Spravedlnost je zásadní pojem pro občanskou společnost, jímž se obvykle odkazuje na právní řád, jehož prostřednictvím se uplatňuje zákon. Spravedlností se také rozumí, že každému má být dáno to, co mu náleží. V Bibli se častokrát zmiňuje božská spravedlnost a Bůh jako soudce. Ta se obvykle chápe jako celistvé dodržování Zákona a jednání každého dobrého Izraelity jako odpovídající příkázáním, která dal Bůh. Tato vize nicméně nejednou vedla k upadnutí do legalismu, zastírala původní význam a zatemňovala hluboký smysl spravedlnosti. Pro překonání legalistické mentality je třeba zmínit, že v Písmu svatém je spravedlnost v podstatě chápána jako důvěrné sebeodevzdání Boží vůli.

Ježíš mluví častěji o důležitosti víry než o dodržování Zákona. V tomto smyslu je třeba chápat jeho slova řečená farizeům, kteří mu odporovali, když se nacházel u stolu spolu s Matoušem a dalšími celníky a hříšníky: „Jděte a naučte se, co znamená: *„Milosrdenství chci, a ne obět’.*“ Nepřišel jsem totiž povolát spravedlivé, ale hříšníky“ (Mt 9,13). Oproti pojetí spravedlnosti jakožto pouhého dodržování Zákona, který soudí a dělí lidi na spravedlivé a hříšníky, Ježíš ukazuje velký dar milosrdenství, jež hledá hříšníky, aby jim nabídlo odpuštění a spásu. Potom je zřejmé, proč kvůli této tak osvobozující vizi, jež je zdrojem obnovy, byl Ježíš odmítnut jak farizeji, tak i učiteli Zákona. Oni kvůli věrnosti Zákonu kladli na bedra druhých jenom břemena, čímž mařili Otcovo milosrdenství. Poukázání na dodržování Zákona nemůže být na překážku pozornosti k potřebám týkajícím se lidské důstojnosti.

Zmínka, kterou se Ježíš odvolává na text proroka Ozeáše – „chci lásku, a ne obět“ (6,6) – je zde velice významná. Ježíš prohlašuje, že od nynějška má být pravidlem života jeho učedníků primát milosrdenství, jak dosvědčuje on sám, když stoluje s hříšníky. Milosrdenství se projevuje jako zásadní dimenze Ježíšova poslání. Je opravdovou výzvou pro jeho partnery v rozhovoru, kteří lpěli na formálním respektování Zákona. Ježíš jde však za Zákon; jeho otevřenost vůči těm, které Zákon považoval za hříšníky, dává pochopit, kam až sahá jeho milosrdenství.

Také apoštol Pavel šel podobnou cestou. Dříve než cestou do Damašku potkal Krista, byl jeho život zaměřen na spravedlnost spočívající v zachovávání Zákona (srov. Flp 3,6). Obrácení ke Kristu vedlo k obratu v jeho vidění až do té míry, že v Listu Galaťanům prohlašuje: „Víme, že člověk je uznán za spravedlivého jen tehdy, když uvěří v Ježíše Krista, a ne když dělá skutky, jak je nařizuje Zákon“ (Gal 2,16). Jeho pojetí spravedlnosti se radikálně mění. Pavel nyní klade na první místo víru, a nikoli Zákon. Spásy se nedosahuje dodržováním Zákona, nýbrž vírou v Ježíše Krista, který svojí smrtí a zmrtvýchvstáním přináší spásu spolu s milosrdenstvím, které ospravedlňuje. Boží spravedlnost se teď stává osvobozením pro utiskované z otroctví hříchu a všech jeho důsledků. Spravedlností Boha je jeho odpuštění (srov. Žl 51/50,11-16).

21. Milosrdenství neodporuje spravedlnosti, ale je výrazem Božího zacházení s hříšníkem, kterému nabízí další možnost nápravy, obrácení a víry. Zkušenost proroka Ozeáše nám pomáhá nahlédnout, jak lze překonávat spravedlnost milosrdenstvím. Doba tohoto proroka patří v dějinách židovského lidu k těm nejdramatičtějším. Království je blízko zkáze, lid nezachoval věrnost smlouvě, vzdálil se od Boha a ztratil víru otců. Podle lidské logiky je spravedlivé, že se Bůh rozhodne odvrhnout vyvolený lid. Nedodržel uzavřenou smlouvu, a proto si zasluhuje náležitý trest, tedy vyhnanství. Prorokova slova to do svědčují: „Nevrátí se do egyptské země, leč jeho králem bude Ašur, protože se odmítl vrátit ke mně“ (Oz 11,5). A přece po této reakci odvolávající se na spravedlnost prorok radikálně modifikuje svůj jazyk a vyjevuje pravou Boží tvář: „Obrací se ve mně srdce, rozněcuje i soucit. Nebudu jednat podle žáru svého hněvu, nezničím znovu Efraima, neboť jsem Bůh, a ne člověk, jsem Svatý uprostřed tebe, a nevzplanu hněvem“ (Oz 11,8-9). Svatý Augustin, jako by komentoval tato prorokova slova, říká: „Bůh snadněji zadrží hněv než milosrdenství“.¹⁹ Je tomu právě tak: Boží hněv trvá okamžik, ale jeho milosrdenství navěky.

Kdyby se Bůh zastavil u spravedlnosti, přestal by být Bohem a byl by jako všichni lidé, kteří se dovolávají dodržování zákona. Spravedlnost sama nestačí a zkušenost učí, že odvolávat se pouze na ni hrozí jejím zničením. Proto Bůh překračuje spravedlnost milosrdenstvím a odpuštěním. Neznamená to znehodnotit spravedlnost nebo ji učinit zbytečnou, ale naopak. Kdo chybuje, musí si odpykat trest. Není to však účel, nýbrž začátek obrácení, aby zakusil něhu odpuštění. Bůh neodmítá spravedlnost. Pojímá ji a překonává vyšší událostí, ve které se zakouší láska, jež je základem pravé spravedlnosti. Musíme věnovat velkou pozornost tomu, co píše Pavel, abychom neupadli do téhož omylu, který apoštol vyčítal svým židovským současníkům: „Upadli do omylu při usuzování, jak Bůh ospravedlňuje, a chtěli k tomu dojít sami, a proto se nepodřídili Božímu způsobu ospravedlnění. Vždyť cíl Zákona je Kristus, aby v něm dostal ospravedlnění každý, kdo věří“ (Řím 10,3-4). Tato Boží spravedlnost je milosrdenstvím uděleným všem jako milost v síle smrti a vzkříšení Ježíše Krista. Kristův

kříž je tedy Boží soud nad námi všemi a nad světem, protože nám nabízí jistotu lásky a nového života.

22. Svatý rok s sebou nese také souvislost s *odpustky*. Ve Svatém roce milosrdenství mají zvláštní význam. Boží odpuštění našich hříchů nezná mezí. Ve smrti a vzkříšení Ježíše Krista Bůh jasně vyjevuje tuto svoji lásku, která vede až ke zničení lidského hříchu. Nechat se smířit s Bohem je možné skrze velikonoční tajemství a zprostředkování církve. Bůh je tedy vždycky připraven pro odpuštění a nikdy nepolevuje ve své nabídce a činí tak způsobem stále novým a neočekávaným. Nicméně my všichni zakoušíme hřích. Víme, že jsme povoláni k dokonalosti (srov. *Mt* 5,48), ale silně pocítujeme tíži hříchu. Zatímco vnímáme moc milosti, která nás proměňuje, zakoušíme také sílu hříchu, který nás podmiňuje. Navzdory odpuštění nosíme ve svém životě protiklady, které jsou důsledkem našich hříchů. Ve svátosti smíření Bůh odpouští hříchy, a ty jsou skutečně smazány. Přece však v našem chování a v našem myšlení zůstává negativní otisk, který hříchy zanechaly. Boží milosrdenství je však ještě silnější. Stává se *shovívavostí*²⁰ Otce, který skrze Kristovu nevěstu dospívá ke hříšníkovi, jemuž bylo odpuštěno, osvobozuje jej ze zbývajících důsledků hříchu, uzpůsobuje jej k činům lásky a k růstu v lásce spíše než k opětovnému pádu do hříchu.

Církev žije společenství svatých. V eucharistii se toto společenství, jež je Božím darem, uskutečňuje jako duchovní sjednocení, které spojuje nás věřící se svatými a blahoslavenými, a těch je bezpočet (srov. *Zj* 7,4). Jejich svatost přichází na pomoc naší křehkosti a matka církev je tak svojí modlitbou a svým životem schopna díky svátosti jedněch vycházet vstříc slabosti druhých. Učinit odpustky svatého roku součástí života tedy znamená přistupovat k Otcovu milosrden-

20 Pozn. překl.: Původní znění buly zde a na začátku této kapitoly kurzívou zdůrazňuje totéž slovo – italsky: *indulgenza*, latinsky: *indulgentia*. Tento výraz tu označuje jak (Otcovu) shovívavost, tak odpustky, které jsou jejími plody. Je zřejmé, že čeština neumožňuje vystižení těchto dvou skutečností jedním slovem. Je však na místě si uvědomit, že odpustky, jež církev zprostředkovává, jsou především projevem shovívavosti milosrdného Otce, na něž papež František v souvislosti se Svatým rokem milosrdenství mnohokrát zaměřuje pozornost věřících.

ství s jistotou, že jeho odpuštění se rozšiřuje na celkový život věřícího. Odpustky znamenají zakoušet svatost církve, která má účast na všech dobrodiních Kristova vykoupení, aby odpuštění bylo rozšířeno až tam, kam nejdále dosáhne Boží láska. Prožívejme intenzivně tento rok milosrdenství, prosme Otce o odpuštění hříchů a o rozšíření jeho milosrdné shovívavosti.

23. Milosrdenství má platnost, která sahá za hranice církve. Ono nás uvádí do vztahu k judaismu i k islámu, které je považují za jeden z nejvýznamnějších atributů Boha. Izrael jako první obdržel toto zjevení, které proniká dějinami jako začátek nezměrného bohatství nabízeného celému lidstvu. Jak jsme viděli, texty Starého zákona jsou proniknuty milosrdenstvím, protože vyprávějí o dílech, která vykonal Pán pro svůj lid v nejobtížnějších momentech jeho dějin. Islám označuje Stvořitele také přívlastkem Milosrdný a Milostivý. Takové zvolání bývá často na rtech věřících muslimů, kteří pociťují, že milosrdenství je doprovází a pomáhá jim v jejich každodenní slabosti. Také oni věří, že nikdo nemůže omezovat božské milosrdenství, protože jeho brány jsou otevřeny stále.

Kéž prožívání Svatého roku milosrdenství usnadní setkání s těmito náboženstvími a dalšími ušlechtilými náboženskými tradicemi, učiní nás otevřenými pro dialog, abychom se lépe poznávali a chápali, kéž odstraní každou formu uzavřenosti a pohrdání a vypudí každou formu násilí a diskriminace.

24. Nyní se obraťme k Matce milosrdenství. Něha jejího pohledu ať nás v tomto svatém roce provází, abychom všichni znovu objevili radost Boží něhy. Nikdo nepoznal tak jako Maria hloubku tajemství Boha, který se stal člověkem. Všechno v jejím životě je tvořeno přítomností milosrdenství, jež se stalo tělem. Matka Ukřižovaného Vzkříšeného vstoupila do svatyně božského milosrdenství, protože se niterně podílela na tajemství jeho lásky.

Maria byla vyvolena za Matku Božího Syna a od věků byla Otcovou láskou připravována stát se *Archou úmluvy* mezi Bohem a lidmi. Strážila ve svém srdci božské milosrdenství v dokonalém souladu se svým Synem Ježíšem. Její chvalo zpěv na prahu Alžbětina domu byl věnován milosrdenství, které sahá „od pokolení do pokolení“ (Lk 1,50).

Také my jsme byli přítomni v oněch prorockých slovech Panny Marie. To nám bude útěchou a oporou, až budeme procházet Svatou branou, abychom zakusili plody božského milosrdenství.

Pod křížem Maria společně s Janem, učedníkem lásky, dosvědčuje slova odpuštění, která vycházejí z Ježíšových rtů. Vrcholné odpuštění nabízené tomu, kdo jej ukřižoval, nám ukazuje, kam až může sahát Boží milosrdenství. Maria osvědčuje, že milosrdenství Božího Syna nezná mezí a dosahuje ke všem, aniž by někoho vylučovalo. Obrátme se k ní starobylostí a stále novou modlitbou *Salve Regina (Zdrávas Královno)*, aby k nám nikdy nepřestávala obracet své milosrdné oči a učinila nás hodnými kontempletovat tvář milosrdenství, svého Syna Ježíše.

Naše modlitba ať se rozšíří také na mnohé svaté a blahoslavené, kteří své životní poslání naplňovali milosrdenstvím. Zvláště mám na mysli velkou apoštolku milosrdenství, svatou Faustýnu Kowalskou, která byla povolána vstoupit do hlubin božského milosrdenství. Ať se za nás přimlouvá a vyprošuje nám, abychom žili a putovali ve stálém Božím odpuštění a neochvějně důvěře v jeho lásku.

25. Mimořádný svatý rok je tedy příležitostí, abychom v každodenním životě prožívali milosrdenství, kterým nás Otec od věků zahrnuje. Nechme se během tohoto roku milosrdenství Bohem překvapovat. Nikdy jej neunaví otevírat dokořán bránu svého srdce, aby nám opakoval, že nás má rád a že chce s námi sdílet svůj život. Církev mocně pocítuje naléhavost, s níž má zvěstovat Boží milosrdenství. Její život je autentický a věrohodný, když je milosrdenství její přesvědčivou zvěstí. Ví, že její první úkol, zejména v naší době plné velkých nadějí a silných protikladů, spočívá v uvádění všech do nesmírného tajemství Božího milosrdenství rozjímáním Kristovy tváře. Církev je povolána být jako první opravdovou svědkyní milosrdenství a vyznávat ho a žít jako jádro zjevení Ježíše Krista. Ze srdce Trojice, z nejhlubšího nitra Božího tajemství, bez ustání plyne a proudí obrovská řeka milosrdenství. Tento pramen se nikdy nevyčerpá, ať jsou jakkoli početní ti, kdo k němu přistupují. Každý z něho může čerpat pokaždé, když potřebuje, protože Boží milosrdenství je nekonečné. Nakolik je jeho tajemství neprobádatelné, natolik je nevyčerpatelné i jeho bohatství. Kéž je v tomto svatém roce církev ozvěnou Božího slova, které

zní mocně a přesvědčivě jako slovo a úkon odpuštění, opory, pomoci a lásky. Ať neúnavně nabízí milosrdenství a je vždy trpělivá v poskytování útěchy a odpuštění. Ať je církev hlasem každého muže a každé ženy a s důvěrou a bez ustání opakuje: „Rozpomeň se, Hospodine, na své slitování, na své milosrdenství, které trvá věčně“ (Žl 25/24,6).

Dáno v Římě u sv. Petra 11. dubna léta Páně 2015, na vigílii svátku Božího milosrdenství, ve třetím roce pontifikátu.

FRANTIŠEK

2. MODLITBA PAPEŽE FRANTIŠKA PRO SVATÝ ROK MILOSRDENSTVÍ:

Pane Ježíši Kriste,
učil jsi nás být milosrdnými,
jako je milosrdný nebeský Otec,
a řekl jsi nám, že kdo vidí tebe, vidí Otce.
Ukaž nám svou tvář a budeme spaseni.

Tvůj láskyplný pohled
osvobodil Zachea a Matouše z otročení penězům,
cizoložnici a Marii Magdalénu
od hledání štěstí jen ve stvořených věcech,
přiměl Petra plakat, když tě zradil,
a zaručil kajícímu zločinci ráj.
Dej, ať každý z nás
slyší tvá slova určená samařské ženě,
jako bys je říkal nám:
„Kdybys tak znala Boží dar!“

Ty jsi viditelnou tváří neviditelného Otce,
Boha, který projevuje svou všemohoucnost
nejvíce odpouštěním a milosrdenstvím:
dej, ať je církev pro svět tvou viditelnou tváří,
tváří svého Pána, vzkříšeného a oslaveného.

Tys chtěl, aby také tvoji služebníci
byli podrobeni slabosti,
a tak mohli soucítit s těmi,
kdo se potýkají s nevědomostí a omylem:
dej, ať každý, kdo se s jediným z nich setká,
zakusí, že ho Bůh očekává, miluje a odpouští mu.

Sešli svého Ducha
a posvět' nás všechny jeho pomazáním,
aby se Svatý rok milosrdenství
stal rokem Hospodinovy milosti
a aby tvá církev s obnoveným nadšením
mohla přinášet radostnou zvěst' chudým,
vyhlásit svobodu zajatým a zdeptaným
a navrátit zrak slepým.

Na přímlovu Panny Marie, Matky milosrdenství,
o to prosíme tebe, jenž žiješ a kraluješ
s Otcem a Duchem Svatým na věky věků.

Amen.

3. PREZENTACE SVATÉHO ROKU MILOSRDENSTVÍ (8. 12. 2015 – 20. 11. 2016)

Arcibiskup Rino Fisichella, 5. května 2015

V apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium*, která zůstává programovým prohlášením pontifikátu papeže Františka, nacházíme příznačná slova, jež nám umožňují pochopit smysl mimořádného svatého roku, vyhlášeného letos 11. dubna: „Církev prožívá neuhasitelnou touhu nabízet milosrdenství, které je plodem vlastní zkušenosti nekonečného Otcova milosrdenství a jeho moci“ (EG 24). Právě očima této touhy je třeba opětně číst bulu *Misericordiae Vultus*, vyhlášující tento svatý rok, v níž papež František stanovuje zaměření svatého roku. Jak víme, dvěma určujícími daty jsou **8. prosinec 2015**, slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie, kdy bude ve Svatopetrské bazilice otevřena Svatá brána, a **20. listopad 2016**, slavnost Ježíše Krista Krále, kdy svatý rok skončí. Mezi těmito dvěma daty nabídne kalendář slavení různých událostí.

Abychom předešli nedorozuměním, je třeba hned zpočátku zdůraznit, že Svatý rok milosrdenství není a nechce být Velkým jubileem roku 2000. Jakékoli srovnávání postrádá smysl, protože každý svatý rok s sebou přináší svá specifika a má své vlastní zaměření. Papež si přeje, aby se tento rok milosrdenství žil v Římě, stejně tak jako i ve všech místních církvích; proto je zapotřebí věnovat zvláštní pozornost životu jednotlivých církví a jejich potřebám, aby se jejich iniciativy v kalendáři nepřekrývaly, ale spíše se doplňovaly. Kromě toho bude poprvé v dějinách svatých roků nabídnuta možnost otevřít Svatou bránu – *Bránu milosrdenství* – i v jednotlivých diecézích, a to především v katedrále nebo v některém obzvlášť významném kostele anebo v určité svatyni, zvláště důležité pro poutníky. Zároveň je snadné zachytit ve vyhlášovacím bule další charakteristiky, které se spojují v jednu. Už samotný důraz na milosrdenství rozbíjí tradiční schémata. Dějiny svatých roků mají svou padesátiletou nebo pětadvacetiletou pravidelnost. Dvě mimořádná jubilea se řídila výročím spásy završené Kristem (1933 a 1983). Tento svatý rok má však své vlastní téma.

Jeho silou je ústřední obsah víry a směřuje k tomu, aby znovu přivola-
lo církev k jejímu prvořadému poslání, a sice aby ve všech aspektech
svého pastoračního života byla znamením a svěděním o milosrden-
ství. Dále mám na mysli i výzvu papeže Františka směrem k židov-
ství a k islámu, aby se právě v tématu milosrdenství znovu nacházela
cesta k dialogu a k překonávání těžkostí převládajících ve veřejné
sféře. Nakonec nesmím zapomenout ani na další originální rys, který
představují *misionáři milosrdenství*. Papež František je pověřil na Po-
peleční středu při bohoslužbě v bazilice sv. Petra. Misionáři musí být
trpěliví kněží, kteří jsou schopni chápat lidská omezení a ve svém ká-
zání i při zpovídání jsou připraveni hovořit hlasem Dobrého pastýře.
Nechtěl bych se ale dlouze zastavovat u otázek všeobecného charak-
teru, abych se více mohl věnovat organizaci svatého roku.

Začneme od loga, které představuje teologický souhrn pojmu
milosrdenství, a od motta, které ho doprovází. *Motto*, jež je převza-
to z Lukášova evangelia (*Milosrdní jako Otec* – Lk 6,36), předkládá
prožívání milosrdenství podle příkladu Otce, jenž vyžaduje, abychom
neposuzovali a neodsuzovali, ale abychom odpouštěli a lásku i od-
puštění darovali bez míry (srov. Lk 6,37-38). Logo je dílem otce M.
I. Rupnika. Je to obraz, který je velmi drahý starověké církvi, neboť
znázorňuje Kristovu lásku završující tajemství jeho vtělení vykoupe-
ním. Představuje Syna Božího, jenž bere na svá ramena zbloudilého
člověka. Vyobrazení je provedeno tak, že nechává vystoupit Dobrého
pastýře, jak se v hloubi dotýká lidského těla, a činí tak s láskou, která
člověku mění život. Nemůže dále uniknout jeden detail: Dobrý pastýř
s krajním milosrdenstvím na sebe bere lidství, ale jeho oči se prolí-
nají s očima člověka. Kristus se dívá pohledem Adamovým a Adam
pohledem Kristovým. Každý člověk tak v Kristu odkrývá své lidství
a budoucnost, jež ho očekává. Vyobrazení je umístěno uvnitř mandor-
ly, která je také drahá starověké i středověké ikonografii; připomíná,
že v Kristu jsou společně přítomny obě přirozenosti, božská i lidská.
Tři soustředné ovály v barvách, které se směrem k vnějšku postupně
rozjasňují, naznačují Kristovo jednání, jímž vyvádí člověka z noci hří-
chu a smrti. Z druhé strany hloubka barvy s temnějším odstínem zase
připomíná neproniknutelnost Otcovy lásky, která odpouští všechno.

Logo bylo zaregistrováno u mezinárodních institucí, aby se zabrá-
nilo jakémukoli jeho nevhodnému užívání a aby se chránila vlastnická

práva k němu. Je jasné, že veškeré jeho použití k jiným než výlučně náboženským účelům musí být schváleno Papežskou radou a každé zneužití bude samozřejmě stíháno.

Kalendář oslav je třeba vnímat z trojího pohledu. Na jedné straně jsou to připravované události, kde se očekává velká účast lidí. Chtěli jsme, aby první z nich, **od 19. do 21. ledna**, byla věnována všem, kdo působí v poutní oblasti. Je to znamení, jímž chceme ukázat, že svatý rok je skutečnou poutí a že takto je třeba ho prožívat. Od poutníků budeme požadovat, aby kus cesty ušli pěšky, aby se tak připravili k projití Svaté brány s vírou a zbožností. Připravit ty, kdo působí v poutní oblasti, aby překročili hranice turistiky, je rozhodující. Skutečnost, že oni sami se stanou prvními poutníky, tomu může velmi napomoci.

Považovali jsme za důležité shromáždit věřící, kteří mají ve svém životě zvláštní zkušenost s milosrdenstvím. Proto se bude **3. dubna** konat setkání pro ty, jimž je blízká spiritualita milosrdenství (hnutí, sdružení, řeholní instituty). Dobrovolníci, kteří se věnují charitativní práci, se pak shromáždí **4. září**. Služba dobrovolníků je konkrétním znamením žitých skutků milosrdenství v jejich různých výrazech a zaslouží si samostatné slavení. Ve stejné míře se myslelo i na mariánské ctitele, kteří se sejdou **9. října**, aby uctili Matku milosrdenství. Nechybějí ani akce věnované zvláště mladým lidem, kteří jsou po biřmování povoláni vyznávat svou víru. Setkání pro ně jsme naplánovali na **24. dubna**, protože Světový den mládeže v Krakově, konaný ve dnech **26.-31. července**, je určen pro mládež, a pro pastorační starších dětí je těžké najít dostatečně důležitý prostor.

Další událost bude věnovaná jáhnům, kteří jsou na základě svého povolání a služby voláni k tomu, aby v životě křesťanského společenství spravovali charitní službu. Na ně se slavení svatého roku zaměří **29. května**. V den 160. výročí ustanovení slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, **3. června**, se pak slavení roku milosrdenství zaměří na kněze. **25. září** se bude konat slavnost svatého roku věnovaná katechetům a katechetkám, kteří svou snahou o předávání víry podporují život křesťanských společenství zvláště v našich farnostech. **12. června** budeme mít velké setkání pro všechny nemocné a postižené i ty, kdo se o ně s láskou a oddaností starají. **6. listopadu** pozveme ke slavení roku milosrdenství vězně. To se nebude konat jen ve věznicích, ale

hledáme možnost, jak poskytnout některým uvězněným příležitost, aby oslavili svůj svatý rok s papežem Františkem u sv. Petra.

Druhé hledisko se uskuteční prostřednictvím určitých znamení, jimiž papež František symbolickým způsobem vstoupí na existenciální „periférie“, aby osobně vydal svědectví o své blízkosti lidem chudým, trpícím, postaveným na okraj i ostatním, kteří potřebují výraz něhy. Tyto chvíle budou mít symbolickou hodnotu, a prosíme biskupy i kněze, ať se ve společenství s papežem ve svých diecézích zachovají podobně jako on, aby se ke každému mohlo dostat konkrétní znamení milosrdenství a blízkosti církve. Konkrétním výrazem papežovy lásky, který zůstane v paměti na tento svatý rok, bude úkon, jímž vyjde vstříc určité potřebě ve světě, aby vyjádřil milosrdenství formou faktické a aktivní pomoci.

Třetí hledisko je vedeno ohledem na poutníky, kteří přijdou do Říma samostatně, aniž by měli za sebou nějakou organizaci. Pro ně budou vyhrazeny některé kostely v historickém centru, kde se jim dostane přijetí a kde budou moci prožívat chvíle modlitby a přípravy na projití Svatou branou; tato příprava bude mít větší souvislost se slavnou duchovní událostí. Všichni poutníci, kteří dorazí do Říma, budou mít vyhrazenou cestu, aby mohli projít Svatou branou. To se jeví jako potřebné proto, aby se tato událost prožívala jako náboženská, v bezpečí a s ochranou před obtěžováním, jemuž jsou denně vystaveny miliony lidí, kteří přicházejí na křesťanská svatá místa.

Byla již zpřístupněna oficiální internetová stránka pro rok milosrdenství: www.iubilaeummisericordiae.va, přístupná i na adrese www.im.va. Je připravena v sedmi jazycích: italsky, anglicky, španělsky, portugalsky, francouzsky, německy a polsky. Je zde možno najít oficiální informace o kalendáři hlavních veřejných událostí, pokyny k účasti na událostech se Svatým otcem i všechna další oficiální sdělení týkající se roku milosrdenství. Tak mohou diecéze dostávat informace a pastorační podněty, zapsat se a oznámit svoji pouť i sdělovat diecézní iniciativy. Na internetové stránky jsou napojeny různé sociální sítě (Facebook, Twitter, Instagram, Google Plus a Flickr), kde je možné získat aktuální informace o iniciativách Svatého otce a sle-

dovat všechny důležitější události. Rovněž se zabýváme možností využití nějaké aplikace, abychom informace lépe integrovali.

Jsme přesvědčeni, že téma milosrdenství, jímž papež přivedl církev k putování svatým rokem, bude pro všechny křesťany vskutku milostí a probuzením, abychom pokračovali v nové evangelizaci a pastorační konverzi, jak nám to papež a jak napsal: „Kéž je v tomto svatém roce církev ozvěnou Božího slova, které zní mocně a přesvědčivě jako slovo a úkon odpuštění, opory, pomoci a lásky. Ať neúnavně nabízí milosrdenství a je vždy trpělivá v poskytování útěchy a odpuštění. Ať je církev hlasem každého muže a každé ženy a s důvěrou a bez ustání opakuje: ‚Rozpomeň se, Hospodine, na své slitování, na své milosrdenství, které trvá věčně‘“ (*Misericordiae Vultus* 25)

LOGO SVATÉHO ROKU MILOSRDENSTVÍ

Převzato z prezentace Svatého roku milosrdenství, kterou 5. května 2015 předložil arcibiskup Rino Fisichella (předseda Papežské rady pro novou evangelizaci, již byly svěřeny organizační záležitosti spojené s konáním svatého roku).

Začneme od loga, které představuje teologický souhrn pojmu milosrdenství, a od motta, které ho doprovází. *Motto*, jež je převzato z Lukášova evangelia (*Milosrdní jako Otec* – Lk 6,36), předkládá prožívání milosrdenství podle příkladu Otce, jenž vyžaduje, abychom neposuzovali a neodsuzovali, ale abychom odpouštěli a lásku i odpuštění darovali bez míry (srov. Lk 6,37-38). Logo je dílem otce M. I. Rupnika. Je to obraz, který je velmi drahý starověké církvi, neboť znázorňuje Kristovu lásku završující tajemství jeho vtělení vykoupením. Představuje Syna Božího, jenž bere na svá ra-

mena zbloudilého člověka. Vyobrazení je provedeno tak, že nechává vystoupit Dobrého pastýře, jak se v hloubi dotýká lidského těla, a činí tak s láskou, která člověku mění život. Nemůže dále uniknout jeden detail: Dobrý pastýř s krajním milosrdenstvím na sebe bere lidství, ale jeho oči se prolínají s očima člověka. Kristus se dívá pohledem Adamovým a Adam pohledem Kristovým. Každý člověk tak v Kristu odkrývá své lidství a budoucnost, jež ho očekává. Vyobrazení je umístěno uvnitř mandorly, která je také drahá starověké i středověké ikonografii; připomíná, že v Kristu jsou společně přítomny obě přirozenosti, božská i lidská. Tři soustředné ovály v barvách, které se směrem k vnějšku postupně rozjasňují, naznačují Kristovo jednání, jímž vyvádí člověka z noci hříchu a smrti. Z druhé strany hloubka barvy s temnějším odstínem zase připomíná neproniknutelnost Otceovy lásky, která odpouští všechno.

5. KALENDÁŘ VÝZNAMNÝCH UDÁLOSTÍ SVATÉHO ROKU MILOSRDENSTVÍ S ÚČASTÍ PAPEŽE FRANTIŠKA

Prosinec 2015

Úterý 8. prosince 2015

Slavnost Panny Marie, počaté bez poskvrny prvotního hříchu

Otevření Svaté brány v bazilice sv. Petra v Římě

Neděle 13. prosince 2015

3. neděle adventní

Otevření Svaté brány v bazilice sv. Jana v Lateránu a sv. Pavla za hradbami v Římě i v jednotlivých katedrálách ve světě

Leden 2016

Pátek 1. ledna 2016

Slavnost Matky Boží, Panny Marie

Světový den míru

Otevření Svaté brány v římské bazilice Santa Maria Maggiore

Úterý 19. ledna – čtvrtek 21. ledna 2016

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno poutním pracovníkům

Pondělí 25. ledna 2016

Svátek Obrácení sv. Pavla, apoštola

Ekumenická bohoslužba v bazilice sv. Pavla za hradbami v Římě

Únor 2016

Úterý 2. února 2016

Svátek Uvedení Páně do chrámu a Den zasvěceného života

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno lidem zasvěceného života

Zakončení Roku zasvěceného života

Středa 10. února 2016

Popeleční středa

Rozeslání misionářů milosrdenství – bazilika sv. Petra v Římě

Pondělí 22. února 2016

Svátek Stolce sv. apoštola Petra

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno římské kurii, orgánům Svatého stolce a jeho institucím

Březen 2016

Pátek 4. března a sobota 5. března 2016

„24 hodin pro Pána“ s kající bohoslužbou u sv. Petra v Římě, která se koná 4. března odpoledne

Neděle 20. března 2016

Květná neděle

Diecézní den mladých v Římě

Duben 2016

Neděle 3. dubna 2016

2. neděle velikonoční (neděle Božího milosrdenství)

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno těm, kdo se připojují ke spiritualitě Božího milosrdenství

Neděle 24. dubna 2016

5. neděle velikonoční

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno chlapcům a děvčatům ve věku 13-16 let

Květen 2016

Pátek 27. května – neděle 29. května 2016

Slavnost Těla a Krve Páně (v Itálii přesunuta na neděli)

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno jáhnům

Červen 2016

Pátek 3. června 2016

Slavnost Nejsvětějšího Srdce Ježíšova

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno kněžím
160 let od ustanovení slavnosti (r. 1856, Pius IX.)

Neděle 12. června 2016

11. neděle v mezidobí

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno nemocným a postiženým

Červenec 2016

Úterý 26. července – neděle 31. července 2016

Do 18. neděle v mezidobí

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno mladým

Světový den mládeže v Krakově

Září 2016

Neděle 4. září 2016

23. neděle v mezidobí

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno dobrovolníkům
v oblasti milosrdenství

Neděle 25. září 2016

26. neděle v mezidobí

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno katechetům

Říjen 2016

Sobota 8. října a neděle 9. října 2016

Sobota a neděle po svátku Panny Marie Růžencové

Slavení svatého roku je v tomto termínu zaměřeno na Pannu Marii

Listopad 2016

Úterý 1. listopadu 2016

Slavnost Všech svatých

Papež bude slavit mši svatou na římském hřbitově Prima porta

Neděle 6. listopadu 2016

32. neděle v mezidobí

Slavení svatého roku je v tomto termínu věnováno věžňům
(bazilika sv. Petra v Římě)

Neděle 13. listopadu 2016

33. neděle v mezidobí

Uzavření Svaté brány v římských bazilikách i v diecézích

Neděle 20. listopadu 2016

Slavnost Ježíše Krista Krále

Uzavření Svaté brány v bazilice sv. Petra v Římě
a zakončení Svatého roku milosrdenství

6. LIST PAPEŽE FRANTIŠKA PŘEDSEDOVI PAPEŽSKÉ RADY PRO NOVOU EVANGELIZACI PŘED BLÍŽÍCÍM SE MIMOŘÁDNÝM SVATÝM ROKEM MILOSRDENSTVÍ

Ctihodnému bratru, arcibiskupu Rino Fisichellovi, předsedovi Papežské rady pro novou evangelizaci

Blížící se mimořádný Svatý rok milosrdenství mi dovoluje zaměřit se na několik otázek, které, jak věřím, vyžadují zvláštní pozornost, aby oslava svatého roku byla pro všechny věřící skutečným setkáním s Božím milosrdenstvím. Je mojí touhou, aby se tento rok stal živou zkušeností s blízkostí Otce, jehož něhu je možné téměř hmatatelně vnímat, a aby se tak posilovala víra každého věřícího a on aby o tom dokázal ještě účinněji vydávat svědectví.

Mé myšlenky se především obracejí ke všem věřícím, kteří zakusí milost tohoto svatého roku – ať už ve své diecézi, nebo jako poutníci do Říma. Toužím po tom, aby se ke každému z nich dostaly odpustky související s tímto svatým rokem jako ryzí zkušenost s Božím milosrdenstvím, jež vychází každému vstříc s tváří Otce, který vítá a odpouští a úplně zapomíná na spáchaný hřích. K tomu, aby věřící mohli zakusit shovívavost a získat odpustky, jsou povoláni vykonat krátkou pout' ke Svaté bráně, jež se otevře v každé katedrále a v kostelech stanovených diecézním biskupem a ve čtyřech papežských bazilikách v Římě – má to být znamení jejich hluboké touhy po skutečném obrácení. Zároveň stanovuji, že odpustky je možné získat ve svatyních, kde je otevřena Brána milosrdenství, a v kostelech, které jsou tradičně označovány jako „jubilejní“. Je důležité, aby tato příležitost byla spojována zejména se svátostí smíření a slavením eucharistie se zamyšlením na téma milosrdenství. Slavení těchto svátostí bude třeba doplnit vyznáním víry a modlitbou za mě a na úmysly, které nosím v srdci pro dobro církve a celého světa.

Myslím dále i na ty, kdo se z nejrůznějších příčin nebudou moci ke Svaté bráně vydat sami, zejména na nemocné a na ty, kdo jsou staří a žijí sami, takže mnohdy nemohou opouštět svůj domov. Těmto všem velice pomůže, pokud budou nemoc a trápení prožívat jako zkušenost Pánovy blízkosti. On nám tajemstvím svého utrpení, smrti a zmrtvýchvstání ukázal jedinečnou cestu, jež dává bolesti a samotě smysl. Když budou tyto chvíle zkoušky prožívat s vírou a radostnou nadějí a přitom přijímat eucharistii nebo se účastnit mše svaté a společné modlitby, a to i prostřednictvím nejrůznějších sdělovacích prostředků, mohou tak i oni získat odpustky tohoto svatého roku. Mé myšlenky se obracejí rovněž k vězněným, kteří zakoušejí omezení své svobody. Rok milosrdenství byl vždy také příležitostí k velké amnestii, která se má týkat těch, kdo si sice zaslouží trest, ale zároveň jsou si vědomi spáchané nespravedlnosti a upřímně si přejí zapojit se znovu do společnosti a být pro ni skutečným přínosem. Kéž se jich všech konkrétním způsobem dotkne milosrdenství Otce, který chce být nablízku každému, kdo jeho odpuštění zvláště potřebuje. Tito lidé mohou získat odpustky ve vězeňských kaplích a vždy, když s myšlenkou na Otce a modlitbou k němu přejdou přes práh své cely, kéž jim to připomene průchod Svatou branou, neboť Boží milosrdenství, které dokáže proměnit srdce, může také proměnit mříže a z pobytu za nimi učinit zkušenost svobody.

Prosil jsem, aby církve v tomto Roce milosrdenství znovu objevila bohatství skryté ve skutcích duchovního i tělesného milosrdenství. Zkušenost s milosrdenstvím lze totiž nejlépe poznat právě prostřednictvím konkrétních projevů, jak nás to naučil Ježíš. Vždy, když některý věřící osobně vykoná jeden či více z těchto skutků, bezpochyby tak získá i odpustky spojené s tímto svatým rokem. Z toho plyne úkol žít podle milosrdenství, a tak obdržet milost úplného a naprostého odpuštění z moci Otcovy lásky, která nikoho nevyjímá. Odpustky svatého roku se tím naplní a stanou se plodem této události, která se slaví a prožívá s vírou, nadějí a láskou.

Odpustky spojené s Rokem milosrdenství lze dále získat i pro zemřelé. Jsme s nimi spojeni svědectvím víry a lásky, které nám předali. Jako na ně pamatujeme při slavení eucharistie, tak se můžeme za ně, účastní nezměrného tajemství společenství svatých, modlit a prosit, aby milosrdná tvář Otcova osvobodila každého z nich od všech pozůstatků viny a mohla je přivínout k sobě v nekonečné blaženosti.

Jedním z nejzávažnějších problémů naší doby je bezpochyby proměna vztahu k životu. Je rozšířena mentalita, která vede k tomu, že se vytrácí náležitá osobní i společenská citlivost k přijetí nového života. Drama potratu prožívají někteří jen povrchně, jako by si neuvědomovali nesmírné škody, které působí takový čin. Mnozí další sice tento skutek vnímají jako prohru, jsou ale přesvědčeni, že nemají jinou možnost. Zvláště myslím zejména na všechny ženy, které se uchýlily k potratu. Zním dobře okolnosti, které je přivedly k tomuto rozhodnutí. Víím, že prožívají těžké existenční i mravní drama. Setkal jsem se s řadou žen, které ve svém srdci nosí šrám tohoto mučivého a bolestného rozhodnutí. To, co se stalo, je hluboce nespravedlivé; a přece může být člověku umožněno neztrácet naději, ale jen tehdy, když pochopí tento svůj čin v pravdě. Boží odpuštění nelze upřít nikomu, kdo činí pokání, a to zejména tehdy, když přistupuje ke svátosti smíření s upřímným srdcem, aby dosáhl usmíření s Otcem. Také z tohoto důvodu jsem se rozhodl, bez ohledu na veškerá opačná ustanovení, svěřit všem kněžím po dobu Roku milosrdenství pravomoc udělit rozhřešení od hříchu potratu těm, kdo ho vykonali a kdo s kajícím srdcem prosí o odpuštění. Ať se kněží na tento veliký úkol připraví a dokážou ho konat slovy vyjadřujícími skutečné přijetí, doplňují je zamyšlením, které pomůže pochopit spáchaný hřích a ukázat cestu pravého obrácení, aby dospěli k přijetí pravého a štědrého odpuštění od Otce, který svou přítomností všechno obnovuje.

Závěrečná úvaha se týká věřících, kteří se z nejrůznějších důvodů rozhodli navštěvovat kostely spravované kněžími z Bratrstva svatého Pia X. Tento Rok milosrdenství nikoho nevylučuje. Někteří spolubratři biskupové z nejrůznějších míst mě zpravili o jejich dobré víře i svátostné praxi, ale také o jejich situaci, která je z pastoračního hlediska nesnadná. Důvěřuji tomu, že v blízké budoucnosti bude nalezeno řešení, jak obnovit plné společenství s kněžími a představenými tohoto bratrstva. Do doby, než se tak stane, veden potřebou péče o dobro těchto věřících, ze svého vlastního rozhodnutí stanovuji, že ti, kdo během Roku milosrdenství vyhledají kněze náležející k Bratrstvu svatého Pia X., aby přijali svátost smíření, přijímají rozhřešení svých hříchů platně a dovoleně.

S důvěrou v přímluvu Matky milosrdenství svěřuji přípravy tohoto mimořádného roku do její ochrany.

7. HYMNUS PRO SVATÝ ROK MILOSRDENSTVÍ

Misericordes sicut Pater (4x)

(srov. Lk 6,36, motto Svatého roku milosrdenství)

1. Díky vzdáváme Otci, že je dobrý
In aeternum misericordia eius *(srov. Žl 136 /135/)*
Utvořil svět a moudře stvořil zemi
In aeternum misericordia eius
On vede svůj národ cestami dějin
In aeternum misericordia eius
On odpouští a vítá své děti *(srov. Lk 15)*
In aeternum misericordia eius

Misericordes sicut Pater (4x)

2. Díky vzdáváme Synu, který je světlem národů
In aeternum misericordia eius
On nás miluje srdcem z masa a krve *(srov. Jan 15,12)*
In aeternum misericordia eius
Od něj vše dostáváme a jemu vše darujeme
In aeternum misericordia eius
Srdce otvírá těm, kdo mají hlad a žízeň *(srov. Mt 25,31nn.)*
In aeternum misericordia eius

Misericordes sicut Pater (4x)

3. Prosme též Ducha o sedm svatých darů
In aeternum misericordia eius
Pramen je všeho dobra, přelahodná útěcha
In aeternum misericordia eius
On nám dává sílu, předáváme ji bližním *(srov. Jan 15,26-27)*
In aeternum misericordia eius
On je láska, nad ničím nezoufá a všechno vydrží *(srov. 1 Kor 13,7)*
In aeternum misericordia eius

Misericordes sicut Pater (4x)

4. Prosme o pokoj od Boha, dárce všeho pokoje
In aeternum misericordia eius
Země očekává radostnou zvěst o Králi (*srov. Mt 24,14*)
In aeternum misericordia eius
Radost a odpuštění v srdci maličkých
In aeternum misericordia eius
A budou nová nebesa i nová země (*srov. Zj 21,1*)
In aeternum misericordia eius

Misericordes sicut Pater (4x)

Misericordes sicut Pater (vícekrát)

Překlad latinských veršů:

Misericordes sicut Pater

Milosrdní jako Otec

In aeternum misericordia eius

Jeho milosrdenství trvá navěky